

1 TUWIHAWETE WÀ

Tuwihawete Tawi itua'uhez a'e kury

¹ Tuwihaw Tawi itua'uhez tuwe a'e kury. Tàpuz me uma'ereko ma'e upyk zewàwàwaw pupe wà. Nezewe rehe we huwixàg. Nupuner kwaw uze-muaku haw rehe. ² A'e rupi izupe pureruze'egaw imume'u har uze'eg izupe wà kury. — Tuwihaw Tawi, i'i wà. — Uruekar putar amo kuzàwaza nerehe we àràm nerehe uzekaiw ma'e romo ure nehe. Uker putar nepehegwer rehe nemuaku kar pà nehe, i'i izupe wà.

³ Na'e wekar kuzàwaza ipuràg eteahy ma'e oho Izaew waiwy nànnàn wà kury. Xunez tawhu pe wexak kuzàwaza Amizàg her ma'e wà. Weraha tuwihawete pe wà. ⁴ Ipuràg eteahy Amizàg a'e. Wiko tuwihawete pe uma'ereko ma'e romo kury. Uzekaiw katu hehe. Nuker kwaw Tawi ipuhe hemireko ài. Nuzapo kwaw a'e ma'e izupe.

Anoni heko wer zepe tuwihaw romo

⁵⁻⁶ Amixàràw umàno a'e 'ar 'ym mehe. Tawi ta'yr ipy wikuwe ma'e a'e, Anoni her romo Azit imemyr romo hekon a'e. Awa ipuràg eteahy ma'e romo hekon Anoni. Tawi numupytu'u kar kwaw ma'e iapo mehe. — Màràzàwe tuwe erezapo agwer ma'e, ni'i pixik kwaw. A'e rupi uzapo wemiapo putar haw oho iko. Heko wer tetea'u tuwihawete romo. Omono'og ywyrāmawa zeàmàtyry'ymawhu pe heraha pyr tetea'u wà. Omono'og kawaru tetea'u wà no. Omono'og 50 awa wà no. Wyzài taw

pe wyzài ywy rehe iho mehe oho hupi wà. ⁷ Uze'eg Anoni oho Zoaw Zeruz imemyr pe kury, xaxeto Amiatar pe no. Wiko hehe we wà kury. Uputar tuwihawete romo heko àwàm a'e wà no. ⁸ Amo awa nuputar kwaw tuwihawete romo heko àwàm a'e wà. Na'aw waner xe wà kury: Xaxeto Zanak her ma'e. Menai Zoiaz ta'yr. Tupàn ze'eg imume'u har Nàtà her ma'e. Ximez. Hei. Zauxiapekwer Tawi rehe uzekaiw ma'e wà.

⁹ Amo 'ar mehe Anoni uzuka amo ma'ea'yr oho ita moz her ma'e pe ytyzuzàmaw Hozew her ma'e huwake wà: àràpuhàràw wà, tapi'ak awa wà no, tapi'aka'yr ikyra katu ma'e wà no. Wenz Tawi ta'yr a'e pe wà. Wenz amogwer Tawi hehe we har a'e pe wà no. Zuta ywy rehe har romo wanekon a'e wà. ¹⁰ Xàrumàw wiko tywyr amo u hemireko pupe har romo a'e. Nuenoz kwaw a'e. Amo awa nuenoz kwaw wà no. Ni Nàtà Tupàn ze'eg imume'u har, ni Menai, ni zauxiapekwer Tawi rehe uzekaiw ma'e nuenoz kwaw wà.

Wiko Xàrumàw tuwihawete romo kury

¹¹ Na'e oho Nàtà Matexewa Xàrumàw ihy pe uze'eg pà kury. Upuranu hehe. — Aipo erekwaw Anoni Azit memyr tuwihaw romo uzemuigo kar awer ne. Tuwihaw Tawi nukwaw pixik kwaw ma'e uzeapo ma'e kwer a'e. ¹² Amume'u putar amo pureruze'egaw ihe kury. Aze nepurupyro wer nezehe nehe, aze nepurupyro wer nemyr rehe nehe no, ¹³ eze'eg eho tàrityka'i tuwihaw Tawi pe kury. — Tuwihaw Tawi, ere izupe nehe. — Aipo neremume'u kwaw nera'yr Xàrumàw nerekuzaromo tuwihaw romo heko àwàm ne. — Wapyk putar tuwihaw henaw rehe hemàno re

nehe, nere'e kwaw aipo. Màràzàwe tuwe Anoni uzeapo tuwihaw romo kury, ere izupe nehe, i'i izupe.

¹⁴ Uze'eg wi Nàtà izupe. — Tuwihaw pe neze'eg mehe we ahem putar a'e pe ihe nehe no. — Azeharomoete ize'eg, a'e putar izupe neze'eg awer rehe ihe nehe no.

¹⁵ Na'e Matexewa oho tuwihaw iker haw pe izupe uze'eg pà kury. Tua'uhez tuwe Tawi. Amizàg Xunez parer uzekaiw iko hehe. ¹⁶ Wapyk Matexewa upenàràg rehe tuwihawete henataromo kury. Upuranu Tawi hehe. — Ma'e ereputar, i'i izupe.

¹⁷ Uwazar ize'eg izupe. — Tuwihawete Tawi. Eremume'u hememyr Xàrumàw tuwihawete romo heko àwàm Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo ne, nerekuzaromo tuwihawete henaw rehe iapyk àwàm ne. ¹⁸ Anoni uzeapo tuwihawete romo kwez kury. Nerekwaw kwaw hemiapo kwer. ¹⁹ Uzuka ma'ea'yr tetea'u Tupàn henataromo wà: tapi'ak awa wà, àràpuhàràw wà no, tapi'aka'yr ikyra katu ma'e wà no. Wenz wywyr mynykaw pe wà no. Wenz xaxeto Amiatar no, Zoaw zauxiapekwer wanuwihaw henoz pà no. Xo nera'yr Xàrumàw zo nuenoz kwaw wà. ²⁰ Tuwihawete Tawi. Teko Izaew izuapyapyr paw wàro neze'eg àwàm wà nehe. Mo wiko putar tuwihawete romo nerekuzar romo nehe. ²¹ Aze neremume'u kwaw nehe, nemàno re na'arewahy hepyhyk putar wà nehe. Upyhyk putar nera'yr Xàrumàw a'e wà nehe. Urezuka putar wà nehe, i'i izupe.

²² Matexewa ize'eg mehe we uhem Nàtà tãpuzuhu pe kury. ²³ Tawi rehe we har umume'u Nàtà Tupàn ze'eg imume'u har a'e pe ihem awer oho izupe wà. Wixe Nàtà upenàràg rehe umuapyk pà tuwihawete henataromo. Umuhyk uwa ywy rehe. ²⁴ Na'e uze'eg izupe kury. — Tuwihawete Tawi, i'i izupe. — Aipo eremume'u Anoni nerekuzaromo tuwihawete romo heko àwàm ne. ²⁵ Kutàri uzuka kar tapi'ak awa oho Tupàn henataromo wà kury. Uzuka kar àràpuhàràn wà no, tapi'aka'yr ikyra katu ma'e wà no. Wenz nera'yr paw mynykaw pe wà. Wenz Zoaw neremiruze'eg zauxiapekwer wanuwihaw wà no. Wenz Amiatar xaxeto romo wiko ma'e no. Kutàri tàrityka'i umai'u waiko wà. U'u win waiko hehe we wà no. Uhapukaz waiko nezewe wà. — Tuwe tuwihawete Anoni umumaw kwarahy tetea'u wiko pà nehe, i'i waiko wà. ²⁶ Anoni naherenoz kwaw a'e. Nuenoz kwaw Zanok xaxeto romo wiko ma'e. Nuenoz kwaw Menai. Nuenoz kwaw Xàrumàw. ²⁷ Aipo erezapo kar nezewe haw izupe. Màràzàwe tuwe neremume'u kwaw tuwihaw nerehe we har wanupe. Màràzàwe tuwe neremume'u kwaw tuwihawete nerekuzaromo àràm urewe, i'i izupe.

²⁸ Uze'eg tuwihawete Tawi izupe. — Enoz Matexewa xe kury, i'i izupe. Uzewyr Matexewa henataromo upu'àm pà. ²⁹ — Amume'u putar ko ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ma'erahy heremipuraraw kwer paw wanuwi hepyro arer henataromo ihe nehe kury. ³⁰ Kutàri azapo kar putar ma'e a'e heremimume'u kwer rupi katete ihe nehe kury. — Nememyr Xàrumàw wiko putar

tuwihawete romo herekuzaromo a'e nehe, a'e newe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar henataromo ihe. Kutàri azapo kar putar a'e ma'e ihe nehe kury, i'i Tawi Matexewa pe.

³¹ Na'e Matexewa wapyk upenàrэг rehe uwa imuhyk pà ywy rehe kury. — Tuwe hezar heruwihawete Tawi wikuwe awyzeharupi a'e nehe, i'i izupe.

³² Na'e Tawi omono kar amo uzehe we har xaxeto Zanok ipiaromo kury. Werur kar amo awa izupe wà no: Tupàn ze'eg imume'u har Nàtа her ma'e, Menai Zoiaz ta'yr. Waneixe mehe Tawi uze'eg wanupe. ³³ — Peraha uma'ereko ma'e heràpuzuhu pe har penupi wà nehe. Pemuze-upir kar hera'yr Xàrumàw hereimaw kawaràn ikupe pe nehe. Peraha ytyzuzàmaw Ziom her ma'e pe nehe. ³⁴ A'e pe Zanok a'e nehe, Nàtа a'e nehe no, uzakook putar uri kawer Xàrumàw rehe Izaew wanuwihawete romo imuigo kar pà wà nehe. — Tuwe tuwihawete Xàrumàw wikuwe awyzeharupi nehe, peze izupe nehe. ³⁵ A'e ma'e iapo pawire pezur hupi nehe, herenaw rehe wapyk mehe nehe. Wiko putar tuwihawete romo herekuzaromo nehe, ta'e aexak ihe xe, Izaew waneruze'egar romo Zuta waneruze'egar romo ihe xe, i'i Tawi wanupe.

³⁶ — Uzeapo putar neremimutar nehe, i'i Menai izupe. — Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar umume'u tuwihawete romo heko haw a'e nehe no. ³⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko nerehe we tuweharupi nerekuwe mehe a'e. Tuwe wiko Xàrumàw rehe we nezewegatete nehe no. Tuwe hemiruze'eg ràм heta tetea'u wera'u

neremiruze'eg kwer wanuwi wà nehe, i'i izupe.

³⁸ Na'e Zanak a'e, Nàtà a'e no, Menai a'e no, zauxiapekwer tuwihawete rehe uzekaiw ma'e a'e wà no, umuzeupir kar Xàrumàw Tawi heimaw kawaràn ikupe pe wà kury. Oho hupi ytyzuzàmaw Ziom her ma'e pe wà. ³⁹ Weraha Zanak uri kawer hyru uzeupi. Wata 'ym mehe we wenuhem hyru Tupàn hàpuzràn wi a'e. Uzakook Xàrumàw rehe kury. Upy xi'àm tapi'ak i'ak kwer wà kury, uha-pukaz pà wà. — Tuwe tuwihawete Xàrumàw umu-maw kwarahy tetea'u wikuwe pà nehe, i'i wà.

⁴⁰ A'e re teko paw wata oho Xàrumàw haik-weromo wà, urywete haw rehe uhapukaz pà wà, uxi'àm upy pà wà no. Wanehapukaz taw nuzawy kwaw àmàn iànoànogaw. Nuzawy kwaw ywy iwokaw.

⁴¹ Anoni a'e, hehe we har a'e wà no, umai'u paw etea'i mehe wenu wànoànogaw a'e wà. Wenu Zoaw xi'àm ipy mehe. Upuranu a'e pe har wanehe. — Ma'e wànoànog tawhu pe, i'i wanupe.

⁴² Ize'eg mehe we uhem Zonata, xaxeto Amiatar ta'yr a'e pe kury. Uze'eg Anoni Zonata pe. — Eixe ty. Ereiko awa ukyze 'ym ma'e romo. Aipo ikatu ma'e eremume'u putar urewe nehe, i'i izupe.

⁴³ — Nan kwaw pa, i'i Zonata. — Tuwihawete Tawi umuigo kar wa'yr Xàrumàw kwez tuwihawete romo tàrityka'i kury. ⁴⁴ Omono kar awa tetea'u Xàrumàw rupi wà. Na'aw waner xe wà: Zanak, Nàtà, Menai. Omono kar zauxiapekwer uzehe uzekaiw ma'e wà no. Umuapyk Xàrumàw imono kawaràn kupe pe wà, Tawi heimaw kupe pe wà. ⁴⁵ Na'e Zanak a'e, Nàtà a'e no, uzakook

uri kawer Xàrumàw rehe a'e wà kury, tuwihawete romo imuigo kar pà ytyzuzàmaw Ziom her ma'e pe a'e wà kury. A'e re uzewyr oho tawhu pe urywete haw rehe uhapukaz pà wà. Tàrityka'i teko heiheihem waiko Xàrumàw ikatu haw rehe uhapukaz pà wà. A'e waneiheihemaw penu peiko. ⁴⁶ Xàrumàw wiko tuwihawete romo a'e kury. ⁴⁷ Tàpuzuhu pe uma'ereko ma'e oho Tawi pe uze'eg pà wà no. — Urerurywete nera'yr Xàrumàw tuwihawete romo heko haw rehe ure, i'i oho izupe wà. — Tuwe teko Xàrumàw her kwaw par heta tetea'u wera'u nerer her kwaw par wanuwi wà nehe. Tuwe hemiruze'eg rà m heta tetea'u wera'u neremiruze'eg kwer wanuwi wà nehe, i'i izupe wà. A'e ma'e henu mehe tuwihawete uzemumew uker haw rehe Tupàn henataromo kury. ⁴⁸ — Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatua hy haw wà nehe. Ta'e kutàri umuigo kar hezuapyr tuwihawete romo herekuzaromo a'e kury xe. Ta'e wexak kar a'e ma'e ihewe hemàno 'ym mehe we a'e xe, i'i Tawi Tupàn pe.

⁴⁹ Na'e Anoni heminozgwer ukyze katu a'e wà kury. Upu'àm mai'u haw wi a'e wi oho pà wà, pitàitàigatu weko haw kutyr oho pà wà. ⁵⁰ Ukyze katu Anoni Xàrumàw wi kury. A'e rupi oho Tupàn hàpuzrà n pupe kury. Upyhyk ma'ea'yr hap y haw i'ak zàwenugar a'e pe har. Ta'e teko uzapo nezewe uzuka àrà m wi uzepyro pà wà xe.

⁵¹ Umume'u amo Anoni ikyze haw oho Xàrumàw pe wà. — Upyhyk ma'ea'yr hap y haw i'ak zàwenugar oho, i'i izupe wà. Umume'u ize'eg awer Xàrumàw pe wà no. — Tuwe Xàrumàw nahezuka

kwaw takihepuku pupe a'e nehe, i'i newe a'e, i'i teko Xàrumàw pe wà.

⁵² Uze'eg Xàrumàw wanupe. — Aze awa wemimume'u iapo har romo hekon a'e nehe, napokok kwaw ni pitài i'aw iàkàg rehe har rehe nehe. Aze ikatu 'ym ma'e rehe ipurapo wer nehe, azuka kar putar ihe nehe, i'i Xàrumàw uzehe we har wanupe.

⁵³ Na'e omono kar zauxiapekwer Anoni ipi-
aromo wà kury. Umuezyw kar ma'ea'yr hapy haw
wi wà. Ur Xàrumàw henataromo kury. Wapyk
upenàràg rehe uwa imuhyk pà ywy rehe. Uze'eg
Xàrumàw izupe. — Eho nereko haw pe kury, i'i
izupe.

2

Tawi umume'u pureruze'egaw Xàrumàw pe

¹ Uhem etea'i Tawi imàno haw 'ar kury. A'e rupi umume'u pureruze'egaw wa'yr Xàrumàw pe.

² — Hemàno haw 'ar uhem etea'i kury. A'e rupi ekyze zo ma'e wi nehe. Awa romo eiko nehe.

³ Ezapo ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar hemiapo kar ràn nehe. Eruzar ize'eg paw nehe. Eruzar hemiapo putar haw paw nehe no, Moizez ze'eg kwehe arer ita rehe imuapyk pyrer heruzar pà nehe no. Nezewe mehe oho katu putar nereko haw newe nehe. Wyzài taw pe wyzài ywy rehe neho mehe nehe, wyzài ma'e iapo mehe nehe, ikatu putar nereko haw nehe. ⁴ Aze ereruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nehe, a'e ae uzapo putar ma'e ihewe wemimume'u kwer nehe. — Nezuapyapyr wiko putar Izaew wanuwihawete romo wà nehe, aze Izaew weruzar katu heze'eg

tuweharupi wà nehe, upy'a pupe paw rupi wekwe pupe paw rupi wà nehe, i'i Tupàn ihewe.

⁵ Amo ma'e erekwaw. Zoaw Zeruz memyr uzapo ma'e ihewe. Uzuka mokoz zauxiapekwer Izaew wanuwihaw wà. Aminer Ner ta'yr, Amaz Zeter ta'yr waner wà. Zeàmàtyry'ymawhu heta 'ym mehe we uzuka wà, ta'e a'e mokoz tuwihaw uzuka kar amo teko zeàmàtyry'ymawhu heta mehe wà xe. Ta'e izepyk wer wanehe a'e xe. Erekaw Zoaw hemiapo kwer ne. Uzuka Zoaw mokoz awa puruzuka 'ym ma'e wà. Ko 'ar rehe aiko a'e mokoz awa wazuka arer zàwenugar romo ihe. A'e rupi apuraraw ma'erahy iteko ihe kury. ⁶ A'e rupi erekwaw neremiapo rà m kury. Emumàno kar zo ma'eahy haw rupi nehe. Tuwe numàno e kwaw a'e zutyka'i. Ezuka kar tuwe nehe, i'i izupe.

⁷ — Nekatu Maraziraz Zirez pe har ta'yr wanupe nehe. Tuwe umai'u ywyrapew nereko haw pe har rehe wà nehe. Ta'e ikatu ihewe a'e wà xe, neryky'yr Àmixàràw wi hezàn mehe a'e wà xe, i'i Tawi Xàrumàw pe a'e.

⁸ — Nereharaz zo Ximez wi nehe. Zer ta'yr Mauri tawhu Mezàmi ywy rehe har romo hekon a'e. Umur uze'egaiw oho iko herehe Màmài tawhu kutyr heata mehe a'e. Amo ae 'ar mehe àwàxi Zotàw yrykaw huwake. A'e 'ar mehe amume'u izuka kar 'ym àwàm izupe Tupàn henataromo ihe. ⁹ Ne ereiko awa ma'e kwaw katu har romo ne. Tuwe Ximez nupyta kwaw ukatu haw rehe nehe. Aze amo uzepyk hehe nehe, ikatu wera'u nezewe nehe. Erekaw ma'e iapo haw imumàno kar haw ne, i'i Tawi wa'yr Xàrumàw pe.

Umàno Tawi a'e

¹⁰ Na'e umàno Tawi a'e kury. Amo uzutym hetekwer iànàm umàno ma'e kwer watym awer wanuwake tawhu heko awer pe wà. — Tawi heko haw, i'i teko a'e tawhu pe wà kury. ¹¹ Umumaw Tawi 40 kwarahy Izaew wanuwihaw romo wiko pà. Umumaw 7 kwarahy wanuwihaw romo wiko pà Emerom tawhu pe. A'e re umumaw 33 kwarahy Zeruzarez pe tuwihaw romo no. ¹² Xàrumàw wiko u Tawi hekuzaromo tuwihawete romo kury. Tuweharupi ikàg wewera'u kury. Tuweharupi amo ae teko wiko hemiruze'eg romo wà.

Anoni imàno awer

¹³ Amo 'ar mehe Anoni Azit memyr uzekytyar oho Matexewa Xàrumàw ihy hexak pà kury. Up-uranu Matexewa Anoni rehe. — Aipo erezur hemyrypar romo, i'i izupe. — Azur nemyrypar romo ihe, i'i Anoni izupe.

¹⁴ — Hepurumume'u wer amo ma'e rehe newe, i'i izupe. — Emume'u, 'y, i'i Matexewa izupe.

¹⁵ — Aiko tuwihawete azeharomoete har romo ihe. Izaew paw wàro nezewe haw wà no. Nuzeapo kwaw ma'e wanemiàro kwer. Herywyr wiko tuwihaw romo herekuzaromo a'e, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uputar nezewe haw a'e xe. ¹⁶ A'e rupi xo pitài ma'e zo ainoz putar newe ihe nehe kury. Ezapo a'e ma'e nehe, i'i izupe. — Ma'e ereputar iko ne, i'i Matexewa izupe.

¹⁷ — Eze'eg nememyr Xàrumàw pe nehe. — Emono Amizàg Xunez parer Anoni pe hemireko romo nehe, ere izupe nehe. Aze erenoz a'e ma'e

izupe nehe, uzapo putar nehe. Akwaw hemiapo ràm ihe, i'i izupe.

¹⁸ — Ikatu 'y, i'i a'e. — Aze'eg putar tuwihaw pe nerekuzaromo nehe.

¹⁹ A'e rupi uze'eg Matexewa oho tuwihaw pe Anoni hekuzaromo kury. Upu'àm Xàrumàw uhy imuixe kar pà, uzemumew pà henataromo. A'e re wapyk tuwihaw renaw rehe. — Perur amo tenaw hehy pe, i'i uma'ereko ma'e wanupe no. Wapyk Matexewa tuwihaw huwake iawyze har rehe kury. ²⁰ Na'e uze'eg Matexewa Xàrumàw pe kury. — Amo pixika'i ma'e ainoz putar newe nehe kury. Aze ikatu newe nehe, nerekyty'ym zo nehe, i'i izupe. — Erepuener a'e ma'e henoz taw rehe, hehy, i'i izupe. — Naherekyty'ym kwaw newe nehe, i'i Xàrumàw uhy pe.

²¹ — Emono Amizàg, neryky'yr Anoni pe hemireko romo nehe, i'i izupe.

²² — Màràzàwe tuwe erenoz Amizàg Anoni hemireko ràm romo ihewe, i'i Xàrumàw. — Màràzàwe tuwe nerenož kwaw tuwihaw romo heko àwàm ihewe no. Ànàni wiko heryky'yr romo a'e. Xaxeto Amiatar wiko hehe we a'e. Zoaw wiko hehe we a'e no, i'i Xàrumàw uhy pe.

²³ Na'e Xàrumàw umume'uahy ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo kury. — Aze nazuka kar kwaw Anoni ko ma'e henoz taw hekuzaromo nehe, tuwe Tupàn uzepyk herehe mokoz haw rupi nehe. ²⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemuigo kar tuwihaw romo heru Tawi hekuzaromo a'e. Hemukàg kar a'e. Uzapo wemimume'u kwer. Umur tuwihaw romo heko haw ihewe a'e, hezuapyapyr wanupe a'e no.

Anoni umàno putar kutàri a'e nehe kury. Ko ma'e amume'uahy Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo kury, i'i Xàrumàw uhy pe.

²⁵ Na'e uze'eg Menai pe kury. — Ezuka Anoni eho ty, i'i izupe. Ukutuk Menai Anoni oho kury, izuka pà kury.

Umuhem kar Xàrumàw Amiatar a'e

²⁶ A'e re tuwihawete Xàrumàw uze'eg xaxeto Amiatar pe kury. — Eho neko Anatot pe har pe nehe ty. Aze mo eremàno, ikatu mo, ta'e nanekatu kwaw ne xe. Nuruzuka kar kwaw zauxiapekwer wanupe kutàri ihe kury. Ta'e heru Tawi rehe we nereko mehe erezekaiw katu Tupàn Ze'eg Hyru rehe ne xe. Heru upuraraw ma'erahy oho iko a'e 'ar mehe a'e. Erepuraraw ma'erahy eho iko a'e 'ar mehe ne no. A'e rupi nuruzuka kwaw ihe kury, i'i izupe.

²⁷ A'e re uze'eg Amiatar pe. — Nereiko kwaw xaxeto romo Tupàn henataromo kury, i'i izupe. Nezewe uzeapo a'e ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg awer rupi katete a'e, kwehe arer rupi katete a'e. Nezewe uze'eg Tupàn xaxeto Eri pe Xiro tawhu pe kwehe mehe a'e. — Erepytu'u putar xaxeto romo nereko re nehe. Nezuapyapyr nuiko kwaw xaxeto romo herenataromo a'e wà nehe, i'i Tupàn Eri pe kwehe mehe a'e.

²⁸ Zoaw ukwaw ma'e uzeapo ma'e kwer kury. A'e 'ym mehe wiko Anoni rehe we har romo. Nuiko pixik kwaw Àmixàràw hehe we har romo a'e. Na'e uzàn Zoaw oho Tupàn hàpuzràn pupe kury. Upyhyk ma'ea'yr hapy haw i'ak zàwenugar 'àm kury. ²⁹ Amo umume'u Zoaw izàn awer oho

Xàrumàw pe wà. — Wiko Tupàn hàpuzràn pupe ma'ea'yr hany haw huwake, i'i izupe wà. — Epuranu eho Zoaw rehe kury, i'i Xàrumàw amo pe. — Mârâzàwe tuwe erezàn ma'ea'yr hany haw pe ne, ere izupe nehe. Upuranu oho hehe. Uwazar Zoaw izupe. — Azàn Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe ihe, ta'e akyze Xàrumàw wi ihe xe, i'i izupe. Na'e uze'eg Xàrumàw Menai pe kury. — Ezuka Zoaw eho kury ty, i'i izupe. ³⁰ Oho Menai Tupàn hàpuzràn pupe Zoaw pe uze'eg pà kury. — Ehem eho xe wi ty, i'i izupe. — Nahem kwaw xe wi nehe, i'i Zoaw. — Àmànò putar xe nehe, i'i Zoaw. Na'e uzewyr Menai tuwihawete pe Zoaw ize'eg awer imume'u pà kury.

³¹ — Ezuka ize'eg rupi katete kury ty. Ezuka ty. A'e re ezutym hetekwer nehe. Nezewe mehe ni ihe ni heru izuapyapyr nuruiko kwaw Zoaw hemizuka kwer wazuka arer romo ure nehe. Awa puruzuka 'ym ma'e uzuka kwehe mehe a'e wà. Aze erezuka Zoaw nehe, erezepyk putar wazuka arer rehe nehe. ³² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzepyk putar Zoaw rehe teko wazuka awer hekuzaromo a'e nehe. Heru Tawi nukwaw kwaw wazuka mehe. Nuzuka kar kwaw wà. Zoaw uzuka mokoz awa puruzuka 'ym ma'e kwehe mehe wà, ikwaw kar 'ym pà heru pe wà. Hemizuka kwer ikatu wera'u izuwi wà. Na'aw waner xe wà: Aminer zauxiapekwer Izaew izuapyapyr wanuwihaw, Amaz zauxiapekwer Zuta izuapyapyr wanuwihaw. ³³ A'e mokoz awa wazuka awer hekuzar rehe zepykaw u'ar putar Zoaw 'aromo nehe, izuapyapyr wa'aromo nehe no, awyzeharupi nehe. Tupàn Tuweharupi Wiko

Ma'e umukatu putar tuwihaw Tawi izuapyapyr a'e wà nehe, i'i Xàrumàw Menai pe.

³⁴ Na'e oho Menai Tupàn hàpuzràn pupe kury. Uzuka Zoaw kury. Amo uzutym hetekwer iziwy kwer heko awer pe wà, kaiwer pe katu pe wà.

³⁵ Tuwihaw umuigo kar Menai zauxiapekwer wanuwihaw romo Zoaw hekuzaromo. Umuigo kar Zanak xaxeto romo Amiatar hekuzaromo no.

Ximez imàno awer

³⁶ A'e re, amo 'ar mehe, tuwihawete Xàrumàw omono kar amo awa Ximez piaromo wà kury. Werur izupe wà. Uze'eg Xàrumàw izupe. — Ezapo amo tàpuz nezeupe xe Zeruzarez pe nehe ty. Ezapo nereko haw xe nehe. Ehem zo tawhu wi nehe. ³⁷ Ko ma'e amume'uahy putar newe kury. Aze erehem xe wi nehe, aze ereahaw yrykaw Xenorom her ma'e nehe, a'e 'ar mehe we uruzuka kar putar ihe nehe. Ne zutyka'i ereiko putar nezezuka kar arer romo nehe, i'i izupe.

³⁸ — Ikatu, tuwihaw, i'i Ximez izupe. — Azapo putar neremiapo kar nehe, i'i izupe. Umumaw 'ar tetea'u Zeruzarez pe wiko pà.

³⁹ Na'iruz kwarahy pawire mokoz Ximez pe uma'ereko e ma'e uzàn oho izuwi wà. A'e uma'ereko e ma'e oho Kat tawhu pe wà, wanuwihaw Aki Maaka ta'yr her ma'e pe wà. — Urepyro pe nehe, i'i izupe wà. ⁴⁰ Amo umume'u waho awer oho Ximez pe wà. A'e rupi omono ikupe pe har weimaw zumen rehe. Oho Kat pe Aki pe uze'eg pà, uzeupe uma'ereko e ma'e wanekar pà. Wexak a'e pe wà. Weruzewyr weko haw pe wà.

⁴¹ Amo umume'u hemiapo kwer oho Xàrumàw pe

wà. ⁴² Omono kar Xàrumàw zauxiapekwer ipi-
aromo wà. — Amume'uahy Zeruzarez wi nehem
'ym àwàm newe kwehe mehe ihe. — Aze erehem
tawhu wi nehe, eremàno putar azeharomoete
nehe, a'e newe. — Ikatu, ere ihewe. — Aruzar
putar neze'eg nehe, ere ihewe. ⁴³ Màràzàwe
tuwe neremuaze kwaw neremimume'u kwer
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo arer
ne. Màràzàwe tuwe nereruzar kwaw heze'eg.
⁴⁴ Erekwaw katu ikatu 'ym ma'e heru Tawi pe
neremiapo kwer paw ne. Tupàn Tuweharupi
Wiko Ma'e umu'ar kar putar a'e ikatu 'ymaw
nerehe a'e nehe. ⁴⁵ Tupàn umur putar uze'egatu
haw herehe nehe. Tawi izuapyapyr tuwihawete
romo waneko àwàm nuhem pixik kwaw Tawi wi
nehe, i'i izupe.

⁴⁶ Na'e Xàrumàw uzuka kar Ximez Menai pe
kury. A'e rupi uhem Menai Ximez hekar pà.
Wexak. Ukutuk. Uzuka. Nezewe mehe Xàrumàw
umumaw wàmàtyry'ymar paw wà. Ikàg kury.

3

Xàrumàw wenz ma'e kwaw paw Tupàn pe

¹ Xàrumàw uzemuryparpar Parao Ezit ywy
rehe har rehe tazyr hereko pà wemireko romo
a'e kury. Weraha tazyr tawhu Tawi reko awer
pe a'e, ta'e uma'ereko ma'e numumaw kwaw
hàpuzuhu iapo haw a'e wà xe. Nuzapo kwaw
Tupàn Hàpuzuhu a'e wà rihi. Numumaw kwaw
pàrirogaw tâtà ma'e Zeruzarez izywy har wà no.
² Ni amo nuzapo kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e ràpuzuhu a'e 'ar rehe a'e wà rihi. A'e rupi
teko oho amo ae ma'ea'yr hapy haw ywytyr rehe

har wanehe wà, ma'ea'yr wazuka kar pà Tupàn henataromo wà rihi. ³ Xàrumàw uzamutar katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Weruzar u Tawi ize'eg awer no. Amo tu hemiapo kar 'ym uzapo oho iko no. A'e ae uzuka ma'ea'yr hapy haw ywytyr rehe har wanehe a'e wà.

⁴ Amo 'ar mehe oho Xàrumàw Zimeàw tawhu pe ma'ea'yr wazuka pà, ta'e ma'ea'yr hapy haw ikwaw katu wera'u pyr a'e pe hin a'e xe. A'e 'ym mehe uzuka miw ma'ea'yr Tupàn henataromo wanapy pà wà. ⁵ A'e 'ar mehe pyhaw uzexak kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Xàrumàw pe ipuahu mehe a'e kury. Upuranu hehe. — Ma'e heremimono ràm ereputar ne. Ma'e amono putar newe, i'i izupe.

⁶ Uwazar Xàrumàw izupe. — Tuweharupi erexak kar heru Tawi neremiruze'eg iamutar katu haw kwehe mehe ne. A'e ae ikatu newe. Nutyryk kwaw newi. Nahemu'em kwaw newe. Tuweharupi erexak kar wiwi iamutar katu haw izupe. A'e rupi eremono amo kwarer izupe ta'yr romo. Kutàri a'e ta'yr wiko tuwihaw romo hekuzaromo a'e kury. ⁷ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Hemuigo kar pe tuwihaw romo heru hekuzaromo ne. Kwàkwàmo romo aiko a'e 'ar mehe. Nakwaw kwaw pureruze'egaw ihe. Nezewe rehe we hemuigo kar pe tuwihaw romo. ⁸ Aiko xe teko neremixamixak kwer wainuromo ihe, neremiihu wainuromo ihe. Heta tetea'u ko neremiihu wà. Ni amo nupuner kwaw wapapar haw rehe wà. ⁹ A'e rupi ko ma'e ainoz putar newe ihe kury. Ma'e kwaw katu haw emur ihewe nehe. Nezewe mehe apuner putar teko neremiihu

waneruze'egaw rehe, katu haw rupi ihe nehe. Akwaw putar ikatu ma'e iapo haw. Akwaw putar ikatu 'ym ma'e wi hetyrykaw nehe no. Aze mo nerezapo iwer nezewe haw nehe, napuner iwer mo ko teko ikatu ma'e ikàg ma'e waneruze'egaw rehe ihe nehe, i'i Xàrumàw Tupàn pe.

¹⁰ Ikatuahy Xàrumàw heminozgwer Tupàn pe a'e. A'e rupi uze'eg wi izupe. ¹¹ Ma'e kwaw katu haw erenoz kwez ihewe. Nerenz kwaw kwarahy tetea'u rehe nereko àwàm. Nerenz kwaw temetarer tetea'u ihewe. Nerenz kwaw neàmàtyry'ymar wamàno àwàm ihewe. ¹² A'e rupi amono putar nereminozgwer newe nehe. Ma'e kwaw paw amono putar newe nehe. Erekwaw wera'u putar ma'e amogwer teko wanuwì paw rupi katete ne nehe. Nereko 'ym mehe naheta kwaw ma'e kwaw par ne ài wà. Nemàno re naheta kwaw ma'e kwaw par ne ài wà nehe no. ¹³ Amo ma'e nereminoz 'ym amono putar newe ihe nehe no. Nereko mehe nehe, ereiko putar hemetarer katu ma'e romo nehe. Teko tetea'u umume'u putar nekatu haw nekàgaw uzeupeupe wà nehe. Erereko wera'u putar a'e ma'e amo tuwihawete paw wanuwì nehe. ¹⁴ Amo ma'e amume'u putar newe ihe nehe no. — Aze hereruzar pe nehe, aze ereruzar heze'eg imuapyk pyrer nehe, aze ereruzar heremiapo putar haw nehe, neru Tawi zàwegatete nehe, amumaw kar putar kwarahy tetea'u newe nereko àwàm romo nehe no, i'i Tupàn Xàrumàw pe.

¹⁵ Na'e ume'e kury. — Kwa, Tupàn uze'eg ihewe hepuahe pe a'e, i'i uzeupe. A'e rupi oho Zeruzarez pe kury. Upu'àm oho Tupàn Ze'eg Hyru hen-

ataromo. Omono ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe, uzemuawzye kar haw romo. Omono amo ae ma'e izupe hapy pyràm romo no. Ukaz paw a'e ma'e Tupàn henataromo. A'e re uzapo mynykawhu amogwer tuwihaw wanupe wà kury.

Xàrumàw umume'u wemiapo ràm zawaiw katu ma'e

¹⁶ Amo 'ar mehe mokoz kuzà wyzài uzexak kar wà tuwihawete Xàrumàw henataromo wà kury. ¹⁷ Amo uze'eg izupe. — Tuwihaw Xàrumàw, ko kuzà wiko herehe we pitài tàpuz me a'e. Amo 'ar mehe uzexak kar hememyr awa ihewe. Ko kuzà wiko herehe we izexak kar mehe. ¹⁸ Mokoz 'ar paw ire uzexak kar amo kwarer izupe imemyr romo a'e no. Xo ure zo uruiko tàpuz me. Ni amo ae teko nuiko kwaw a'e pe wà. ¹⁹ Amo 'ar mehe pyhaw uwak umemyr 'aromo a'e. Nupuner kwaw imemyr upytuhemaw rehe. A'e rupi umàno. Na'ipuruzuka wer kwaw hehe. ²⁰ Na'e upu'àm pyhaw, heker mehe we kury. Upyro hememyr ihewi uker haw rehe imu'aw pà. A'e re omono kwarer umàno ma'e kwer hezywa rehe. ²¹ Iku'em mehe apu'àm hememyr imukamu kar pà. Umàno ma'e kwer aexak. Na'e ame'egatu hehe kury. Akwaw hememyr ihe. Nuiko kwaw hememyr romo a'e, i'i kuzà ipy Xàrumàw pe.

²² Na'e inugwer kuzà uze'eg tuwihaw pe kury. — Hemu'em a'e. Hememyr awa wikuwe a'e. Imemyr umàno a'e, i'i izupe. Uwazar kuzà izupe. — Nan kwaw kyn. Umàno ma'e kwer wiko nememyr romo a'e. Wikuwe ma'e wiko hememyr romo

a'e, i'i. Nezewe uze'egahyahy uzeupeupe tuwihaw henataromo wà.

²³ Na'e tuwihaw Xàrumàw uze'eg wanupe kury. — Pitàitàigatu umume'u kwarer wikuwe ma'e umemyr romo heko haw wà. Umume'u kwarer umàno ma'e kwer inugwer imemyr romo heko haw izupe no.

²⁴ — Perur takihepuku xe ihewe nehe, i'i zauxiapekwer wanupe. Werur izupe wà. ²⁵ Na'e uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Pepemok kwarer wikuwe ma'e mokoz pehegwer romo iapo pà kury. Pemono pitài pehegwer ko kuzà wanupe pitàitàigatu nehe, i'i wanupe.

²⁶ Kwarer ihyete uzamutar katu umemyr. A'e rupi uze'eg nezewe kury. — Hezar, ezuka zo hemyr nehe 'y. Emono ko kuzà pe nehe, i'i izupe. Uwazar inugwer izupe. — Pepuner ipemokaw rehe mokoz pehegwer romo nehe. Nezewe ni hememyr romo ni imemyr romo nuikuwe kwaw a'e nehe, i'i wanupe.

²⁷ Na'e Xàrumàw uze'eg kury. — Pezuka zo kwarer nehe ty wà. Pemono kwarer kuzà ipy pe nehe. Ta'e ihyete romo hekon tuwe a'e xe, i'i wanupe.

²⁸ Teko Izaew izuapyapyr paw umume'u hemiapo kwer oho waiko uzeupeupe wà. A'e rupi umuawate katu uwihaw paw rupi wà kury. — Azeharomoete Tupàn omono ma'e kwaw katu haw izupe. Ukwaw katu teko katu haw rupi waneruze'egaw a'e, i'i izupe wà.

4

Xàrumàw pe uma'ereko ma'e wà

¹ Xàrumàw wiko Izaew paw wanuwihaw romo kury. ² Na'aw amogwer tuwihaw Xàrumàw rehe we har waner xe wà kury: Azari Zanak ta'yr wiko xaxeto romo a'e.

³ Eriorep Aiaz Xiza ta'yr wiko tuwihawete ze'eg imuapykar romo wà. Zuzapa, Airuz ta'yr, wiko tuwihawete pe pureruze'egaw imume'u har romo.

⁴ Menai Zoiaz ta'yr wiko zauxiapekwer wanuwihaw romo. Zanak wiko xaxeto romo Amiatar rehe we.

⁵ Azari Nàtà ta'yr wiko ywy pegegwer rehe har wanuwihaw wanuwihaw romo a'e. Xaxeto Zamu, Nàtà ta'yr, wiko tuwihawete huwakea'i a'e, pure-ruze'egar romo a'e.

⁶ Aezar wiko tàpuzuhu pe uma'ereko ma'e wanuwihaw romo. Anoniràw Amina ta'yr wiko uma'ereko e ma'e wanuwihaw romo.

⁷ Xàrumàw wexaexak 12 awa 12 Izaew ta'yr wazuapyapyr waiwy rehe har wanuwihaw romo wà. Omono kar temi'u uiwy rehe har tuwihawete hàpuzuhu pe wà. Zahy nà'nàn pitài tuwihaw omono kar temi'u tàpuzuhu pe wà. Heta 12 zahy. Heta 12 Izaew ta'yr wà.

⁸ Amume'u putar a'e 12 tuwihaw waner xe ihe wà kury. Menur Eparai rehe har ywytyr rehe har.

⁹ Meneker wiko amo tawhu pe har wanuwihaw romo. Na'aw tawhu waner xe wà: Maaza, Xarami, Mete-Xemez, Ero, Meteànà.

¹⁰ Menezes wiko amo tawhu pe har wanuwihaw romo. Arumo, Xoko, Eper ywy paw.

¹¹ Menaminanaw Tapat Xàrumàw tazyr imen wiko Nor ywy rehe har paw wanuwihaw romo a'e.

¹² Mana Airuz ta'yr wiko amo tawhu pe har wanuwihaw romo. Tanak, Mezin, ywy Mete-Xà. Xàrutà huwake har izywyr har. Mete-Xà Zereew tawhu huwake kwarahy hemaw awyze har rehe har kutyr tuz. Apew Meora tawhu. Zokimeàw tawhu.

¹³ Mezemer wiko tuwihaw romo no. Hamot tawhu Zireaz ywy rehe har. Taw Zireaz rehe har Zair Manaxe zuapyr iànàm waneko haw wà. Aruko Màmà ywy rehe har. Heta 60 tawhu pàrirogaw iaiha katu ma'e hereko har hehe wà. Heta ita morog her ma'e pàrirogaw ukenaw rehe a'e tawhu wanehe.

¹⁴ Aminanaw Ino ta'yr wiko Màmài ywy rehe har wanuwihaw romo a'e.

¹⁵ Aima Mazemat Xàrumàw tazyr imen wiko Napitari ywy rehe har wanuwihaw romo.

¹⁶ Mana Uzaz ta'yr wiko Azer ywy rehe har wanuwihaw romo. Wiko Mearot tawhu pe har wanuwihaw romo no.

¹⁷ Zuzapa Paru ta'yr wiko Ixakar izuapyr wanuwihaw romo.

¹⁸ Ximez Era ta'yr wiko Mezàmi izuapyr wanuwihaw romo.

¹⁹ Zemer Uri ta'yr wiko Zireaz ywy rehe har wanuwihaw romo. A'e 'ym mehe Xeom Amohe wanuwihawete weruze'eg Zireaz ywy rehe har wà. Màmà ywy rehe har wanuwihawete wiko wanuwihawete romo Xeom rehe we a'e no.

Zuta izuapyapyr waiwy rehe heta amo tuwihaw a'e no.

Heta tetea'u ma'e tuwihaw Xàrumàw pureruze'eg mehe

²⁰ Zuta waneta haw nuzawy kwaw ywyxig yryhu izywyr har waneta haw. Izaew heta tetea'u wà no. Umai'u katu wà. U'u win wà no. Hurywete wà no. ²¹ Ywy tetea'u wanehe har wiko Xàrumàw hemiruze'eg romo wà. Iziwy uzypyrog yrykawhu Ewparat pe. Oho ywy Piri ywy rehe har waneko haw pe. Oho Ezit ywyzaw pe no. A'e ywy rehe har paw omono temetarer Xàrumàw pe wà. Wikuwe mehe weko haw 'ar nànnàn Xàrumàw wiko wanuwihawete romo.

²² Xàrumàw reko haw pe har umumaw temi'u tetea'u tuweharupi wà. Arozràn imuku'i pyrer, na'iruz miw kir. Amo ae arozràn imuku'i pyrer, 6 miw kir no. ²³ 10 tapi'ak ikyra katu ma'e ka'api'i rupaw pe har wà. 20 tapi'ak tàpuz me umai'u ma'e wà. 100 àràpuhàràn hawitu ma'e wà. Arapuha tetea'u wà. Arapuha kazer her ma'e tetea'u wà. Arapuha ywytyr rehe har hehaite ma'e wà. Wiràmiri teko wanemimugakwaw wà.

²⁴ Wiko Xàrumàw ywy Ewparat yrykawhu izywyr har xe kutyr har rehe har wanuwihawete romo. Iziwy uzypyrog Xipixa tawhu Ewparat izywyr har pe. Oho Kaz tawhu yryhu Mezitehàn her ma'e izywyr har pe. Tuwihawete Ewparat izywyr har kwarahy heixe haw kutyr har paw wiko Xàrumàw hemiruze'eg romo wà kury. Wereko katu amogwer ywy uiwy huwake har wanehe har wà. Nuzàmàtry'ym kwaw wà. ²⁵ Hekuwe mehe i'ar nànnàn teko Zuta rehe har wà, Izaew rehe har wà no, wiko katu wà. Nukyze kwaw amo ae ywy rehe har wanuwì wà. Ni amo nur kwaw wàmàtry'ym pà wà. Iziwy rehe har paw wereko oko wànàm wanehe we wà. Heta uwà 'yw wanupe

paw rupi. Heta ma'e'yw pi her ma'e wanupe paw rupi no.

²⁶ Heta 4 miw kawaru ywyrāmawa heraha har wà. Heta waker haw wanupe. Heta 12 miw kawaru zauxiapekwer wanupe wà no. ²⁷ A'e 12 ywy pehegwer rehe har wanuwihaw wà, pitàitàigatu omono kar temi'u Xàrumàw pe uzahy mehe wà. Heta tetea'u Xàrumàw ràpuzuhu pe wiko ma'e wà. U'u ma'e tetea'u wà. Tuweharupi uhyk temi'u tàpuzuhu pe har wanupe, ta'e a'e 12 tuwihaw umuhyk kar tuweharupi a'e wà xe. ²⁸ Pitàitàigatu omono arozràn xewar her ma'e a'e pe wà no. Omono ka'api'i wà no. Ta'e heta tetea'u kawaru ywyrāmawa heraha har wà. Heta kawaru ma'ereko haw pe har ma'e wà no.

²⁹ Omono Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ma'e kwaw katu haw Xàrumàw pe. Ukwaw wera'u ma'e amo teko wanuwì. Uhua'u ima'ekwaw paw. Ni amo nupuner kwaw ima'e kwaw paw uhua'u haw hagaw paw rehe wà. ³⁰ Xàrumàw ukwaw wera'u ma'e amogwer awa ywy uiwy huwake har rehe har wanuwì a'e, Ezit ywy rehe har wanuwì a'e no. ³¹ Ukwaw wera'u ma'e amogwer awa wanuwì paw rupi katete. Ukwaw wera'u ma'e amogwer ma'e kwaw katu har wanuwì paw rupi katete a'e. Na'aw waner xe wà: Età Ezer ta'yr, Emà, Kawkow, Naruna Maom ta'yr. Teko iziwy huwake har paw ukwaw ima'ekwaw katu haw wà kury. ³² Umuzàg 3 miw ze'eg xirogatu. Zegar haw hemimuzàg wer heta tetea'u wera'u miw wi a'e. ³³ Uze'eg ywyrā wanehe, ka'a wanehe no. Ukwaw katu ywyrā wà xigyw her ma'e Irimano ywy rehe

har. Ukwaw ka'akyr ixop pàrirogaw rehe uzeupir ma'e no. Uze'eg ma'ea'yr wanehe, miar wanehe no, wiràmiri wanehe, ma'e ywy rehe wata ma'e wanehe no. Uze'eg pira wanehe no. ³⁴ Amogwer ywy rehe har wanuwihawete paw wenu Xàrumàw ma'e kwaw katu haw wà. A'e rupi omono kar teko izupe wà. — Pezeapyaka katu ize'eg rehe nehe, i'i wanupe wà.

5

Xàrumàw uzemuàgà'ym Tupàn hàpuzuhu iapo haw rehe a'e

¹ Iràw Xir tawhu pe har umumaw kwarahy tetea'u Tawi imyrypar romo wiko pà. — Xàrumàw wiko tuwihawete Tawi hekuzaromo a'e kury, i'i amo oho izupe. Henu mehe omono kar amo teko izupe wà. ² Uze'eg Xàrumàw a'e Iràw hemimur karer wanupe. — Peraha ko heze'eg penuwihawete pe nehe, i'i wanupe.

³ Heru Tawi uzàmàtyry'ym teko tetea'u uuiwy huwake har wà. A'e rupi nupuner pixik kwaw tàpuzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe imono pyr iapo haw rehe a'e. Weityk a'e wàmàtyry'ymar paw wà. Te wiko hemiruze'eg romo paw rupi wà. A'e rupi nupuner kwaw Tupàn Hàpuzuhu iapo haw rehe a'e. ⁴ Ko 'ar rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur katu haw ihewe. Heywy huwake har naheàmàtyry'ym kwaw wà kury. Naheta kwaw heàmàtyry'ymar ihewe wà kury. Nur kwaw ni amo teko hekutyry wà. ⁵ Tupàn umume'u amo ma'e heru Tawi pe. — Nera'yr tuwihawete romo heremimuigo kàràm uzapo putar tàpuzuhu

ihewe a'e nehe, i'i Tupàn heru pe. A'e rupi azapo putar tàpuzuhu Tupàn hezar imuwete katu àwàm ihe nehe kury. ⁶ A'e rupi emonohok kar ywyrà neywy Irimano rehe har ywyràkàxigyw her ma'e tetea'u nehe kury. Ihewe uma'ereko ma'e uma'ereko putar newe uma'ereko ma'e wanehe we wà nehe. Amekuzar putar newe uma'ereko ma'e neremimutar rupi nehe. Naheta kwaw ywyrà imonohok katu haw ikwaw par heremiruze'eg wainuromo neremiruze'eg wainuromo har zàwenugar wà. Neremiaihu Xitom tawhu pe har ukwaw katu wà, i'i Xàrumàw Iràw pe.

⁷ Xàrumàw ze'eg henu mehe tuwihawete Iràw hurywete kury. Uze'eg nezewe. — Tuwe teko umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw wà nehe. Ta'e umur amo awa ma'ekwaw katu har Tawi pe ta'yr romo a'e xe, hekuzaromo a'e teko ikàg ma'e wanuwihawete romo imuigo kar pà a'e xe, i'i wanupe.

⁸ A'e re omono kar uze'eg Xàrumàw pe no. — Aenu neze'eg neremimur kwer kwez ihe kury. Azapo putar ma'e nereminozgwer nehe. Amonohok kar putar ywyràkàxigyw ihe wà nehe. Amonohok kar putar ywyrà pin her ma'e ihe wà nehe no. ⁹ Ihewe uma'ereko ma'e weraha putar ywyrà iaikwer imonohok pyrer ywytyr Irimano ywy rehe har apyr wi wà nehe, yryhu pe wà nehe. Uzàpixipixi ywyrà yryhu rehe har romo iapo pà wà nehe. A'e re weraha putar ywyrà yryhu izywyr wà, te neremixamixak ràw pe wà nehe no. A'e pe ihewe uma'ereko ma'e ukwaraw putar ywyrà imonohok pyrer wà nehe. Newe uma'ereko ma'e uzekaiw putar ywyrà rehe wà nehe. Amo ma'e

ainoz putar newe. Emur temi'u ihewe uma'ereko ma'e wanupe nehe, i'i Iràw Xàrumàw pe.

¹⁰ Nezewe Iràw omono kar ywyràkàxigyw ywyrá pin her ma'e Xàrumàw heminozgwer rupi izupe.

¹¹ Kwarahy nànnàn Xàrumàw omono kar 200 miw kir arozràn Iràw pe, 400 miw zutahyky'a por uri kawer ikatuahy ma'e izupe no, izupe uma'ereko ma'e wanupe i'u kar pà.

¹² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzapo ma'e wemimume'u kwer rupi a'e. Omono ma'e kwaw katu haw Xàrumàw pe. Heta zeàmàtyry'ym 'ymaw Iràw Xàrumàw wanehe kury. Uzapo uze'egatu uzehezehe wà.

¹³ Omono'og Xàrumàw 30 miw uma'ereko e ma'e Izaew paw wainuromo har wà kury.

¹⁴ Umuigo kar Anoniràw wanuwihaw romo. Xàrumàw umuza'aza'ak a'e uma'ereko ma'e na'iruz imono'og pyrer romo wà. Heta 10 miw awa a'e mono'ogaw nànàgatu wà. Pitàitàigatu a'e imono'og pyrer umumaw pitài zahy Irimano ywy rehe uma'ereko pà wà. A'e re umumaw mokoz zahy weko haw pe upytu'u pà wà.

¹⁵ Omono kar Xàrumàw amo 80 miw awa ywytyr heta haw pe wà. Upei'ài'àg ita a'e pe wà. Omono kar amo 70 miw awa a'e ita herur àràm romo wà no.

¹⁶ Omono kar 3.300 tuwihaw wanupi wà no, wama'ereko haw heruze'egar romo wà. ¹⁷ Weruzar tuwihawete Xàrumàw ze'eg oho wà. Upei'ài'àg itahu ikatuahy ma'e tàpuzuhu iwype àràm romo wà.

¹⁸ Xàrumàw pe uma'ereko ma'e a'e wà, Iràw pe uma'ereko ma'e a'e wà no, amo awa Mirimo tawhu pe har a'e wà no, umukatu itahu wà, ukixi ywyrá wà no, Tupàn Hàpuzuhu iapo àwàm rehe wà.

6

Xàrumàw uzapo Tupàn ràpuzuhu a'e kury

¹ Kwehe mehe teko Izaew ta'yr izuapyapyr uhem wà Ezit ywy wi wà. Umumaw 480 kwarahy Tupàn Hàpuzuhu iapo 'ym pà wà. Xàrumàw tuwi-hawete romo wiko mehe, ⁴ haw kwarahy mehe zahy Ziw her ma'e rehe uzyppyrog Xàrumàw Tupàn ràpuzuhu iapo pà a'e kury.

² Amume'u putar tàpuzuhu uhua'u haw peme xe ihe nehe kury. Heta 27 met ipuku haw. Heta 9 met ipupy uhu haw no. Heta 13,5 met iaiha katu haw no. ³ Amo ipupyaikaw pyrer teko waneixe haw pe har pe heta 4,5 met ipuku haw. Heta 9 met ipupy uhu haw no. Ipupy uhu haw nuzawy kwaw Tupàn henaw ipupy uhu haw. ⁴ Heta me'e haw tàpuzuhu ywyok rehe. Uzemumikahy katu pe har, ipupe har wi a'e. ⁵ Okok tàpuzuhu izypy wiwe a'e. Xàrumàw uzapo kar na'iruz ipupy iaikaikaw haw a'e. Ipupy iaikaikaw haw pitàitàigatu a'e wà, heta 2 met 20 iaiha a'e no. ⁶ Ipupy iaikaw pyrer wawy pe har a'e, heta 2 met 20 uhu haw no. Amo ipupy iaikaw pyrer myter pe har a'e no, heta 2 met 70 uhu haw a'e. Ipupy iaikaw haw ywate har a'e, heta 3 met 10 uhu haw a'e. Ipupy iaikaikaw haw nànan tàpuzuhu pàrirogaw ywyok rehe wain a'e, ipirerahya'i ipupy iaikaw haw wawy pe har wanuwi a'e.

⁷ Uzapo tàpuzuhu itahu ita ima'e haw pe iapo pyrer pupe wà. Nomonohok kwaw ita Zeruzarez tawhu pe wà. Nezewe mehe teko nuenu kwaw ita rehe herukwarukwar mehe a'e pe wà. Nuenu

kwaw ita ikaika haw wà. Nuenu kwaw itazy wà. Nuenu kwaw ni amo ma'e wà.

⁸ Xaxeto wixe tàpuzuhu pupe kwarahy hemaw awyze har kutyr rupi wà, ipupyaikaw paw ywy rehe har rupi wà. Heta myromyrogaw a'e pe. Nezewe mehe upuner amogwer ipupyaikaw paw pupe uzeupir haw rehe wà. ⁹ Nezewe tuwihawete Xàrumàw umumaw tàpuzuhu iapo haw. Omono kar ywyrà tàpuzuhu iapyteraromo har romo. A'e re uzywàzywà kar ywyrapew ywyràkàxigyw iapo pyrer iapyteraromo har wa'aromo wà. ¹⁰ Uzapo kar na'iruz ipupyaikaw haw hereko har wà no. Uzekok pàrirogaw rehe wà. Umuhyk ywyràkàxigyw pupe wà. Heta 2,20 met ata haw nànan.

¹¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg Xàrumàw pe.

¹² Aze ereruzar heze'eg paw nehe, heremiapo putar haw paw nehe, azapo kar putar a'e ma'e newe nehe, neru Tawi pe heremimume'u kwer newe nehe. ¹³ Aikuwe putar teko heremiai hu Izaew wainuromo ihe nehe, 'àg tàpuzuhu neremiapo ràm pupe ihe nehe. Natyryk pixik kwaw wanuwi ihe nehe, i'i Tupàn Xàrumàw pe.

¹⁴ Nezewe umumaw Xàrumàw tàpuzuhu iapo haw.

Tàpuzuhu pupe har imuhyk awer

¹⁵ Umupuràg eteahy kar tàpuzuhu pàrirogaw tàpuz pupe ywyrapew ywyràkàxigyw pupe. Ywyrapew oho ywy wi te iahtkaw pe. Omono ywyrapew pin her ma'e ywy ipupyaikaw no. ¹⁶ Uzapo kar amo i'aromo ipupyaikaw haw tàpuzuhu pupe, haikwer pe wà. Tupàn henaw

ikatu wera'u ma'e, za'e izupe. Heta 9 met ipuku haw. Uzapo amo pàrirogaw a'e henaw katu wera'u ma'e imunyryk kar pà amo wanuwi. Umupu'àm ywyrapew ywyràkàxigyw a'e pàrirogaw iapo pà wà. Ywyrapew ywyràkàxigyw oho ywy wi tàpuz i'aromo har pe. ¹⁷ Tupàn henaw ikatu ma'e a'e, Tupàn henaw ikatu wera'u ma'e henataromo hin a'e. Heta 18 met ipuku haw. ¹⁸ Upyao ywyok paw ywyràkàxigyw her ma'e pupe wà. Nezewe mehe teko nuexak kwaw ita ywyok rehe har wà. Umupuràg eteahy ma'e hagaw paw ywyrapew rehe iapo pà wà. Y'a hagaw paw ma'e putyr hagaw paw wà no.

¹⁹ Nezewe a'e kwez. Tàpuzuhu haikwer kutyr rehe a'e, heta ipupyaikaw haw iapo pyrer Tupàn henaw ikatu wera'u ma'e, za'e izupe. Xaxeto omono putar Tupàn Ze'eg Hyru a'e ipupyaikaw haw pupe a'e wà. ²⁰ A'e ipupyaikaw haw a'e, heta 9 met ipuku haw a'e, 9 met ipupy uhu haw a'e, 9 met iaiha haw a'e no. Or pupe ipyao paw haw a'e. A'e pe heta amo henaw a'e, Tupàn imuwete katu haw, za'e izupe ywyràkàxigyw pupe ipyao haw a'e. ²¹ Tàpuzuhu ipehegwer ipupe a'e, xo or pupe ipyao haw a'e. Tupàn henaw ikatu wera'u ma'e uken me a'e, heta kyhàhàm or romo iapo pyrer a'e pe a'e. A'e ipupyaikaw haw a'e no, or pupe paw rupi ipyao haw a'e no. ²² Tàpuzuhu pupe paw rupi a'e no, Tupàn imuwete katu haw henaw a'e no, or pupe ipyao haw a'e no.

²³ Uzapo ywyrà uri 'yw mokoz Tupàn reko haw pe har kerumin her ma'e wanagaw paw wà. Umupu'àm kar wanagaw paw Tupàn henaw

ikatu wera'u ma'e pupe wà. Heta 4,40 met waiha haw pitàitàigatu wà. ²⁴⁻²⁶ Kerumin hagaw paw ipy nuzawy kwaw inugwer kerumin hagaw paw. Zuawygatu waiha haw wà. Zuawygatu wanexakaw wà no. Pitàitàigatu wereko mokoz upepo wà. Heta 2,25 met wapepo ipuku haw. A'e rupi pitài ipepo apyr wi te ipepo inugwer rehe, heta 4,50 met a'e. ²⁷ Umuapyk kar a'e mokoz kerumin wanagaw paw Tupàn henaw ikatuahy wera'u ma'e pe wà. Ipepozaz wà. Kerumin ipy ipepo apyr uzekok pàrirogaw xe har rehe. Kerumin inugwer ipepo apyr uzekok pàrirogaw pe pe har rehe. A'e Tupàn henaw myter pe wapepo inugwer uzekok uzehezehe wà. ²⁸ Uwàuwàn uma'ereko ma'e a'e kerumin wanagaw paw or pupe wà.

²⁹ Ukixikixi ywyrà ma'e hagaw paw tetea'u wapo pà wà. Omono a'e ma'e hagaw paw pàrirogaw rehe imupuràg eteahy kar pà wà. Kerumin hagaw paw wà, inàzàrà'n 'yw hagaw paw wà no, ma'eputyr hagaw paw wà no. ³⁰ Te ywyrà rehe omomog or pape zàwenugar a'e mokoz Tupàn henaw pupe wà.

³¹ Ukixikixi uri 'yw mokoz uken iapo pà wà. Omono a'e uken Tupàn henaw ikatu wera'u ma'e heixe haw pe wà. Uzapo amo ywyrà imuapar pà wà no, izyta uken ikokaw iapyr rehe wà no.

³² Umupuràg eteahy ma'e hagaw paw ywyrà iapo pyrer uken rehe wà no. Kerumin hagaw paw wà, inàzàrà'n 'yw hagaw paw wà no, ma'eputyr hagaw paw wà no. Omomog or pape zàwenugar uken wanehe wà, kerumin wanehe wà no, inàzàrà'n 'yw wanehe wà no. ³³ Uzapo ukenaw ikokaw Tupàn henaw ikatu ma'e pe wà, xaxeto waneixe haw pe

wà. Ukixikixi uri 'yw a'e ikokaw romo iapo pà wà. Upu'àngatu a'e. ³⁴ Heta mokoz ukenaw. Ukenaw pitàitàigatu heta mokoz ipehegwer. Ukixikixi pin 'yw a'e ukenaw iapo pà wà. ³⁵ Umupuràg eteahy a'e ukenaw kerumin hagaw paw iapo pà hehe wà. Uzapo inàzàràn hagaw paw wà no, ma'e putyr hagaw paw wà no. Or pupe ipyao haw a'e.

³⁶ Uzapo amo ipupyaikaw pyrer tàpuzuhu pupe henatar kutyr wà. Uzapo pàrirogaw a'e ipupyaikaw pyrer izywyr wà. Ukixikixi ywyràkàxigyw izyta romo iapo pà wà no. Ita na'iruz imuzehyrogatu pyrer heta haw pe heta pitài izyta.

³⁷ Umuapyk tàpuzuhu iwy pe har zahy Ziw her ma'e mehe wà. Xàrumàw tuwihawete romo heko mehe 4 haw kwarahy rehe 2 haw zahy mehe umuapyk tàpuzuhu iwy pe har wà. ³⁸ Xàrumàw tuwihawete romo heko mehe 11 haw kwarahy rehe 8 haw zahy rehe zahy Mu her ma'e rehe umumaw Tupàn Hàpuzuhu wà kury. A'e 'ym mehe Xàrumàw umume'u a'e kwarahy rehe imumaw pàwàm a'e. Umumaw tàpuzuhu iapo haw ize'eg rupi katete wà. Umumaw 7 kwarahy tàpuzuhu iapo pà wà.

7

Xàrumàw hàpuzuhu

¹ Xàrumàw uzapo wàpuzuhu a'e no. Umumaw 13 kwarahy iapo mehe. ²⁻³ Ipupyaikaw pyrer Ka'a Irimano Ywy Rehe Har her ma'e a'e, nezewe uhua'u haw a'e. Ipuku haw heta 44 met. Ipupir haw heta 22 met. Iaiha haw heta 13,5 met. Izyta

ywyràkàxigyw iapo pyrer heta na'iruz imuzehyrogatu pyrer. Imuzehyrogatu pyrer pitàitàigatu heta 15 izyta. Iapyteraromo har ywyràkàxigyw iapo pyrer a'e no. I'aromo har ywyràkàxigyw iapo pyrer a'e no. Heta temi'u imuàgà'ymaw ipupe no. I'aromo har wapyk a'e izyta rehe. ⁴ Pàrirogaw wanànàn heta 3 me'e haw. ⁵ Ukenaw paw me'e haw paw upu'àgatu wà. Pàrirogaw wanànàn heta me'e haw na'iruz imuzehyrogatu pyrer no. Me'e haw pàrirogaw rehe har upyta me'e haw inugwer pàrirogaw rehe har henataromo pitàitàigatu wà.

⁶ Ipupyaikaw pyrer izyta hereko har her ma'e ipuku haw heta 22 met. Ipupir haw heta 13,5 met. Heta amo ukenaw ywate har hehe no. A'e ukenaw wapyk izyta rehe a'e.

⁷ Xàrumàw umuàgà'ym teko wapuranu haw ipupyaikaw pyrer tuwihawete henaw hereko har pe a'e. Pureruze'egaw inugwer her romo a'e. Ywyràkàxigyw pupe ipyao pyrer a'e. Ipyao haw uzypyrog ywy rehe. Oho iapyteraromo har pe.

⁸ Xàrumàw ker haw a'e, heko haw a'e, upyta ipupyaikaw pyrer henaw hereko har hakykwepe a'e. Nuzawy kwaw amogwer ipupyaikaw pyrer. Xàrumàw uzapo agwer ker haw wemireko pe a'e no. Hemireko wiko Ezit ywy rehe har wanuwihaw tazyr romo a'e.

⁹ Uma'ereko ma'e wexaexak ita ipuràg eteahy ma'e a'e tàpuzuhu romo iapo pà wà. Omono a'e ita tàpuzuhu wy pe wà. Te tàpuzuhu 'aromo omono wà no. Ita ima'e haw pe umuàgà'ym a'e ita wà. Ukixixi katu wà, ita ikixi haw pupe wà. ¹⁰ Umuàgà'ym itahu ita ma'e haw pe wà, tàpuzuhu iwy pe har

pe imono pyràm romo wà. Amo itahu ipuku haw heta 3 met. Amo itahu ipuku haw heta 4,5 met. ¹¹ Omono ita hekuzar katu ma'e a'e itahu rehe wà. Ukixikixi katu ita hekuzar katu ma'e wà. Na'e omono iapyteraromo har ywyràkàxigyw iapo pyrer a'e ita 'aromo wà. ¹² Zuawygatu a'e na'iruz ipupyaikaw pyrer uhua'u ma'e: tuwihawete hàpuzuhu pe har, Tupàn Hàpuzuhu pe har, Tupàn Hàpuzuhu pupe heixe haw no. Ita na'iruz imuzehyrogatu pyrer heta haw pe heta pitài izyta.

Urà ima'ereko haw

¹³ Omono kar tuwihawete Xàrumàw amo wemiruze'eg Xir tawhu pe. — Erur ipuràg eteahy ma'e iapo har Urà her ma'e a'e wi nehe, i'i Xàrumàw izupe. Itazu morog her ma'e rehe uma'ereko ma'e romo hekon a'e. Tu umàno ma'e kwer a'e no, Xir parer romo hekon a'e no. A'e wiko morog rehe ipuràg eteahy ma'e iapo arer wikuwe mehe a'e no. Ihy wiko Izaew ta'yr izuapyapyr Napitari wainuromo har romo a'e. Urà wiko puràg eteahy ma'e iapo haw ikwaw par romo. Wiko ma'e kwaw par romo no. Xàrumàw ize'eg henu mehe oho Zeruzarez pe kury. Ma'e morog iapo pyr paw rehe uzekaiw kury. ¹⁴ Tu a'e, umàno a'e. Wikuwe mehe wiko Xir tawhu pe har romo. Itazu morog iapoapo har romo hekon. Ihy wiko Napitari zuapyr romo a'e. Urà ukwaw katu ma'e iapo haw a'e. Xàrumàw wenz Urà ma'e itazu morog iapo pyràm paw iapo har romo a'e. — He'en, i'i Urà Xàrumàw pe. Uzapo a'e ma'e paw a'e.

Mokoz tàpuzuhu izyta

¹⁵ Umupyràn itazu morog mokoz tàpuzuhu izyta romo wà. Heta 8 met a'e izyta aiha

haw pitàitàigatu. Heta 1,70 met izyta iànàgaw pitàitàigatu no. Umupu'àm kar tàpuzuhu pupe wà. ¹⁶ Uzapo mokoz àkàg zàwenugar a'e mokoz izyta apyr àràm romo wà no. Heta 2,20 met a'e àkàg wanupe pitàitàigatu no. ¹⁷ Umupuràg izyta apyr kyhàhàm ita hagaw paw pupe pitàitàigatu no. ¹⁸ Uzapo ma'e hagaw paw morog iapo pyrer homà her ma'e tetea'u a'e, mokoz imuzehyrogatu pyrer romo iapo pà a'e.

¹⁹ Pitàitàigatu izyta imupuràgaw nuzawy kwaw ma'eputyr iri her ma'e. Heta 1,80 met iaiha haw pe. ²⁰ Iapo har omono a'e imupuràgaw kyhàhàm tàtà ma'e hagapaw i'aromo iapu'a haw rehe wà. Pitàitàigatu izyta imupuràgaw rehe heta 200 homà hagapaw morog iapo pyrer mokoz imuzehyrogatu pyrer romo wà.

²¹ Urà umupu'àm a'e mokoz izyta Tupàn Hàpuzuhu ukenaw henataromo a'e. Kwarahy ihemaw awyze har kutyr har a'e, Zakim her romo a'e. Kwarahy heixe haw awyze har kutyr har a'e, Moaz her romo a'e. ²² Izyta imupuràgaw ma'eputyr iri hagapaw upyta ywate wà.

Nezewe umumaw izyta iapo haw wà.

'Yryruhu morog iapo pyrer

²³ Urà uma'ema'e ita morog 'yryruhu iapo pà. Heta 2,20 met ihoete haw pe. Heta 4,40 met iànàmaw pe. Aze amo wata izywyr, umumaw 13,20 met. ²⁴ 'Yryruhu iwyr har heta mokoz imuzehyrogatu pyrer y'a morog iapo pyrer wà. Morog imupyràn mehe pitài ma'e romo uzapo a'e y'a paw rupi wà. ²⁵ Uma'ema'e morog 12 tapi'ak awa hagapaw iapo pà wà. A'e tapi'ak ume'e

katu kutyr pe wà. Umuapyk a'e 'yryruhu tapi'ak wakupepe wà. Na'iruz ume'e kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy heixe haw kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy ihemaw awyze har kutyr wà. Na'iruz ume'e kwarahy ihemaw kutyr wà. ²⁶ Heta 4 zanekwà a'e 'yryruhu heme'y iànàmaw pe. Nuzawy kwaw kanek heme'y. Uwak katu kutyr iri putyr ài. 'Yryruhu upyhyk 40.000 zutahyky'a por ru'u a'e.

Ywyrāmawa morog iapo pyrer

²⁷ Urà uma'ema'e ita morog 10 ywyrāmawa waapo pà. Pitàitàigatu heta 1,80 met ipuku haw a'e. Pitàitàigatu heta 1,80 met iànàmaw no. Pitàitàigatu heta 1,30 met aiha haw wà no. ²⁸ Upyhyk ipehegwer imuagaw zuawygatu pyrer wamomog pà wakokaw wa'aromo wamono mehe wà. ²⁹ Heta ma'e hagapaw a'e pehegwer wanehe wà: zàwàruhu iriàw wanagapaw, tapi'ak wanagapaw, kerumin wanagapaw. A'e ma'e wanagapaw wa'aromo heta iapu'a ma'e hagapaw wà no. Nuzawy kwaw ma'e a'e pehegwer rehe imomog pyrer wà. ³⁰ Ywyrāmawa wanànàn heta 4 iapu'a ma'e morog iapo pyrer wà. Uma'ema'e morog a'e iapu'a ma'e myteromo har waapo pà wà. 4 iahtkaw wanehe heta hetymà zàwenugar morog iapo pyrer 'y'a pew wanupe wà. Omomog iapu'a ma'e hagapaw a'e hetymà wanehe wà. Uzexak kar wà, ma'e a'e hetymà rehe imomog pyrer ài wà. ³¹ I'aromo heta 'y'a pew henaw. A'e henaw upyta 45 xenxim ywyrāmawa i'aromo. Ohoete 18 xenxim ipupe no. Heta ma'e hagapaw izywyr wà no. ³² Heta 67 xenxim iapu'a ma'e aiha

haw pe pitàitàigatu. Upyta ipehegwer wawype wà. Uzapo iapu'a ma'e wapy'a pitài ma'e romo ywyramawa rehe we wà. ³³ Iapu'a ma'e nuzawy kwaw iapu'a ma'e ywyramawa uhua'u ma'e rehe har wà. Uma'ema'e ita morog a'e ma'e paw waapo pà wà: iapu'a ma'e ipy'a, izywyr har, izyta'i, ipy'a rehe har. ³⁴ Heta 4 hupir haw iahtkaw nà nà wà, ywyramawa paw wawype wà. Uzapo hupir haw pitài ma'e romo ywyramawa rehe we wà. ³⁵ Heta amo imukàgaw ywate har ywyramawa iwyr pitàitàigatu. Heta 22 xenxim iànàmaw pe. Paw rupi uzeapo pitài ma'e romo ywyramawa rehe we wà: hupir haw wà, ipehegwer wà. ³⁶ Heta ma'e hagapaw hupir haw rehe wà, ipehegwer rehe wà no: kerumin, zàwàruhu iriàw, inàzàràn 'yw. Heta tetea'u wà. Upyk ywyramawa wà. Heta amo iapu'a ma'e hagapaw a'e ma'eragapaw waiwy wà. ³⁷ Nezewe uzapo a'e ywyramawa wà. Uzuawyawyatu wà. Pitàitàigatu uhu haw uzuawyawyatu wà no.

³⁸ Urà uma'ema'e ita morog 10 'y'a pew waapo pà no. Upyta ywyramawa wanehe pitàitàigatu wà. Heta 1,80 met 'y'a pew iànàmaw pitàitàigatu. Pitàitàigatu upyhyk 830 zutahyky'a por wà. ³⁹ Umuapyk 5 ywyramawa Tupàn Hàpuzuhu huwake katu pe wà, kwarahy ihemaw awyze har kutyr wà. Umuapyk amo 5 ywyramawa kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà no. Umuapyk 'yryruhu Tupàn Hàpuzuhu pupe iahtkaw rehe kwarahy ihemaw kutyr ihemaw awyze har kutyr.

Amo ma'ema'e tàpuzuhu rehe har wà

⁴⁰⁻⁴⁵ Urà uzapo amo ma'e wà no: 'yryru, ywy imomor haw, zapepopew. Nezewe umumaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàpuzuhu iapo haw Tuwihawete Xàrumàw hemiapo karer. Amume'u putar hemiapo kwer paw xe ihe nehe kury:

mokoz izyta wà,
 mokoz imupuràgaw kanek zàwenugar izyta apyr
 har wà,
 kyhàhàm tàtà ma'e hagapaw imupuràgaw nànanar,
 400 homà hagapaw morog iapo pyrer mokoz
 umuzypyrog pyrer 100 hereko har romo
 imupuràgaw paw waiwyr har,

10 ywyramawa wà,

10 'y'a pew wà,

pitài 'yryruhu,

12 tapi'ak awa hagapaw 'yryruhu hupir har wà,
 'yryru wà, ywy heruwakaw pa her ma'e wà, zape-
 popew wà.

Urà uma'ema'e itamorog a'e ma'e tuwihawete Xàrumàw hemiapo karer paw waapo pà a'e.
⁴⁶ Tuwihawete umupyràn morog a'e ma'e paw iapo pà ywyàpyznaw yrykaw Zotàw izywyr har rehe a'e. Iapo haw upyta Xukot tawhu Zàretà tawhu wamytepe. ⁴⁷ Heta tetea'u ma'e. A'e rupi tuwihawete Xàrumàw nuagaw kar pixik kwaw wapuhuz taw wemiruze'eg wanupe. A'e rupi ni amo nupapar pixik kwaw wapuhuz taw.

⁴⁸ Xàrumàw uma'ema'e kar or amo ma'e Tupàn Hàpuzuhu pe àràw iapo kar pà no: mez yhyk hany haw, mez typy'ak Tupàn pe imono pyr hexak kar haw. ⁴⁹ 10 tatainy henaw Tupàn henaw ikatuahy wera'u ma'e henataromo har. Umupu'àw 5 kwarahy ihemaw awyze har kutyr

wà. Umupu'àm 5 kwarahy heixe haw awyze har kutyr wà no: tatainy wà, ma'eputyr wà, inemo tatainy pupe har imukatu haw wà. ⁵⁰ kanekpuku wà, zepinaw inemo tatainy pupe har imonohokaw wà, kawawpew wà, kawaw yhyk iwyy pe har wà, tàtâpyzgwer ipyhykaw wà, Tupàn henaw ikatuahy ma'e pe har hukenaw ikokaw rehe imogaw, Tupàn Hàpuzuhu hukenaw teko wahe-maw pe har. Uma'ereko ma'e uma'ema'e or a'e ma'e paw waapo pà wà.

⁵¹ Umumaw Xàrumàw ma'ereko haw Tupàn Hàpuzuhu rehe har upaw rupi a'e. Tu Tawi omonokatu amo ma'e Tupàn pe a'e 'ym mehe a'e: parat iapo pyrer, or iapo pyrer no, amo hekuzar katu ma'e no. Na'e Tuwihawete Xàrumàw omonokatu a'e ma'e paw temetarer imonokatu haw Tupàn Hàpuzuhu pe har pupe a'e kury.

8

Weraha Tupàn Ze'eg Hyru Tàpuzuhu pupe wà

¹ Tupàn Hàpuzuhu iapo pawire Xàrumàw wenz Izaew ta'yr wazuapyapyr wanuwihaw paw Zeruzarez pe wà kury. Wenz awakwer waànàànàm wanuwihaw paw wà no. Ta'e Xàrumàw ipureraha wer Tupàn Ze'eg Hyru rehe Xiàw tawhu Tawi reko awer wi, Tupàn Hàpuzuhu pe a'e xe. ² Izaew paw uzemono'og mynykaw tàpuzràn her ma'e rehe zahy 7 haw Etanim her ma'e rehe wà. ³ Tuwihaw paw a'e pe wahem mehe xaxeto upyhyk Tupàn Ze'eg Hyru a'e wà kury. ⁴ Weraha tàpuzuhu pupe wà. Uzemono'og xaxeto Erewi izuapyapyr wanehe we wà kury,

Tupàn hàpuzràn heraha pà tàpuzuhu pupe wà no. Weraha ma'e tàpuzràn pupe har paw a'e pe wà no. ⁵ Tuwihawete Xàrumàw a'e, teko Izaew paw a'e wà no, uzemono'og oho Tupàn Ze'eg Hyru henataromo wà kury. Uzuka àràpuhàràn hawitu ma'e tetea'u Tupàn henataromo wà kury. Uzuka tapi'ak awa tetea'u henataromo wà no. Heta tetea'u ma'ea'yr izuka pyr wà. Teko nupuner kwaw wapapar haw rehe wà. ⁶ Na'e xaxeto weraha Tupàn Ze'eg Hyru tàpuzuhu pupe wà kury. Umuapyk henaw rehe wà, Tupàn henaw ikatu wera'u ma'e pupe wà, kerumin wanagaw paw wapepo wy pe wà. ⁷ Upepozaz kerumin wà. Wapepo upyk Tupàn Ze'eg Hyru wà. Upyk i'yw wà no. ⁸ Aze amo upu'àm tenaw ikatu wera'u ma'e henataromo wà, upuner i'yw hexakaw rehe wà. Aze upu'àm amo me wà, nupuner kwaw wà. Te ko 'ar rehe i'yw a'e pe hin. ⁹ Xo mokoz ma'e zo heta Tupàn Ze'eg Hyru pupe wà: Tupàn ze'eg mokoz itapew rehe imuapyk pyrer wà. Ezit ywy wi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upyro Izaew kwehe mehe wà. A'e re upytu'u oho ywytyr Xinaz huwake wà. Uzapo Tupàn uze'egatu haw Izaew wanehe we a'e pe, a'e ze'eg imuapyk pà itapew rehe. A'e ita Tupàn Ze'eg Hyru pupe wanuz wà kury. Naheta kwaw amo ma'e ipupe.

¹⁰ Na'e xaxeto uhem Tupàn henaw ikatuahy ma'e wi wà kury. Wahem mehe we amo ywàxig umynehem Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàpuzuhu kury. ¹¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heko haw uhyape katu ywàkun rehe. Nupuner kwaw xaxeto tàpuzuhu pupe uzewyr haw rehe

Tupàn imuwete katu pà wà kury. ¹² Na'e uze'eg Xàrumàw kury.

— Ne, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ne, eremono kwarahy ywak rehe.

— Aikuwe putar ywàkun pihun rehe ihe nehe, ere teko wanupe kwehe mehe. Nezewe rehe we erezapo kwarahy.

¹³ Ko 'ar rehe azapo amo tàpuz newe kury. Ereikuwe putar ipupe tuweharupi nehe, i'i izupe.

Uze'eg Xàrumàw wemiruze'eg wanupe

¹⁴ Na'e uwak Xàrumàw teko upu'àm ma'e wanehe ume'e pà kury. — Emono neze'egatu haw teko wanehe nehe, i'i Tupàn pe.

¹⁵ A'e re uze'eg nezewe kury. — Tuwe ximume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ikatu haw izupe nehe. Ta'e ukàgaw rupi uzapo ma'e heru Tawi pe wemimume'u kwer rupi a'e xe. ¹⁶ — Apyro heremiaihu Izaew Ezit ywy wi kwehe mehe ihe wà. Heta tetea'u tawhu Izaew ta'yr izuapyapyr waiwy nànnàn. A'e 'ar henataromo naexaexak kwaw amo tawhu herenàwàm romo ihe. Xo ne zo uruexak kwez ihe, heremiaihu wanuwihawete romo ihe, i'i Tupàn Tawi pe.

¹⁷ Tawi heru ipurapo wer amo tàpuzuhu rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, Izaew wazar, imuwete katu àwàm romo a'e. ¹⁸ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg nezewe heru pe. — Ikatuahy tàpuzuhu rehe nepurapo wer haw ihewe nehe. ¹⁹ Nerezapo kwaw nehe. Nera'yr zo uzapo putar ihewe a'e nehe, i'i Tupàn heru Tawi pe.

²⁰ Ko 'ar rehe Tupàn uzapo wemimume'u kwer kury. Apyta heru hekuzaromo Izaew wanuwihawete romo ihe. Azapo tàpuzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuwete katu haw ihe. ²¹ Azapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg itapew rehe imuapyk pyrer henaw no. Uzapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e uze'egatu zaneipy wanupe Ezit ywy wi wapyro mehe, i'i Xàrumàw teko wanupe.

Xàrumàw uze'eg Tupàn pe

²² Na'e a'e teko uzemono'og ma'e kwer paw wanenataromo upyta Xàrumàw ma'ea'yr hapu haw henataromo kury. Upyho opo ywak kutyr uze'eg pà kury. ²³ O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar ne. Naheta kwaw amo Tupàn nezàwenugar ywate wà, ni ywy rehe wà no. Erezapo tuwe neremaihu pe neremimume'u kwer ne. Aze teko weruzar tuwe neze'eg oho waiko upy'a pupe azeharomoete wà, erezamutar katu ne wà. ²⁴ Nekàgaw rupi erezapò tuwe ma'e heru Tawi pe neremimume'u kwer ne. Kutàri erezapò neremimume'u kwer paw rupi ne kury. ²⁵ Amo ae ma'e neremiapo rà m eremume'u heru pe kwehe mehe no. Nezewe ere kwehe izupe. – Nezuapyapyr wiko putar Izaew wanuwihawete romo awyze har rupi wà nehe, aze weruzar katu heze'eg ne zàwe a'e wà nehe, ere kwehe izupe. Aenz pitài ma'e newe nehe kury. Ezapo ma'e a'e neze'eg awer rupi katete nehe. ²⁶ Ko 'ar henataromo ezapo ma'e a'e ze'eg heru Tawi pe neremimume'u kwer rupi katete nehe, a'e newe kury, i'i Xàrumàw Tupàn pe.

27 – Apuranu putar nerehe nehe kury, Tupàn. Aipo erepuner xe ywy rehe teko neremiapo kwer wainuromo nereko haw rehe. Nehua'u wera'u ywak wi ne. Ywak nuhyk kwaw newe. Màràzàwe tuwe ereikuwe putar ko tàpuzuhu pupe nehe. Nehua'u wera'u izuwi no. 28 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar. Aiko neremiruze'eg romo ihe. Einu heze'eg kury. Ezapo hereminozgwer kutàri har nehe. 29 Tuweharupi pyhaw nehe, 'aromo nehe no, eme'egatu ko tàpuzuhu rehe nehe. Ta'e erexarexak ne xe. – Hemuwete katu pe xe nehe, ere urewe. Einu katu newe heze'eg mehe nehe, tàpuzuhu kutyr heme'e mehe nehe. 30 Einu katu newe heze'eg àwàm nehe. Einu katu newe neremiai hu waze'eg àwàm nehe no, tàpuzuhu kutyr wame'e mehe nehe no. Azeharomoete urereminiu pe neràpuz ywak rehe har pe nehe, ureremiapo kwer wi nereharaz pà nehe, i'i izupe.

31 – Aze teko umume'u amo awa hemiapo kwer wà, aze ru'u imunar awer wà, aze ru'u ipurumuahy kar awer wà, aze teko werur a'e awa ko tàpuzuhu pe wà nehe, newe ma'ea'yr hapy haw pe wà nehe, – Nazapo kwaw a'e ma'e ihe, aze i'i a'e awa xe nehe, 32 a'e mehe ne Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e einu ize'eg mehe ywak rehe nereko mehe. – Azeharomoete ize'eg, ere putar ru'u izupe nehe. – Hemu'em a'e, ere putar ru'u izupe nehe. Ezepyk ikatu 'ym ma'e iapo arer rehe nehe, iaiw paw imekuzar pà nehe. – 'Aw uzapo ikatu 'ym ma'e, ere amo pe nehe. – 'Aw nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e, ere amo ae pe nehe. Eremekuzar putar teko wanemiapo kwer nehe.

33 Amo 'ar mehe neremiai hu Izaew uzapo putar

ikatu 'ym ma'e nerenataromo wà nehe. A'e mehe waàmàtyry'yamar weityk putar wà wà nehe. A'e re, aze Izaew uzewyr newe wà nehe, aze ur 'àg tàpuzuhu pe nemuwete katu pà wà nehe, — Nereharaz ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi nehe, aze i'i newe wà nehe, ³⁴ einu katu waze'eg ywak rehe nereko mehe nehe. Emunàn wanemiapo kwer neremiaiuhu wanuwi nehe. Kwehe mehe a'e. Eremur ko ywy waipy wanupe. Erur wi neremiaiuhu xe ko ywy rehe ne wà nehe no, wanemiapo kwer wi nereharaz ire ne wà nehe no.

³⁵ Aze ywak uzewàpytym nehe, aze upytu'u àmàn ukyr ire nehe, neremiaiuhu ikatu 'ym ma'e iapo haw rehe nehe, aze uzewyr wi newe wà nehe, aze ume'e 'àg tàpuzuhu kutyw wà nehe, aze wenz ma'e newe wà nehe, aze uze'egatu nerehe wà nehe, wanehe nezepyk ire ³⁶ einu katu waze'eg ywak rehe nereko mehe nehe. Nereharaz ikatu 'ym ma'e Izaew wanuwihawete hemiapo kwer wi nehe. Nereharaz teko Izaew wanemiapo kwer wi nehe no. Emu'e ikatu ma'e iapo haw rehe ne wà nehe. A'e mehe, Tupàn, emugyr kar àmàn ko ywy rehe nehe. Eremur ko ywy neremiaiuhu wanupe waneko àwàm tuweharupi àrà m romo ne.

³⁷ Aze amo 'ar mehe nuhyk kwaw temi'u ko ywy rehe nehe, aze ur meru zàwenugar tetea'u ma'erahy ipuraraw kar pà ko ywy rehe har wanupe nehe, aze ywytu haku wera'u ma'e umuaiw wanemitygwer nehe, aze tukur tetea'u u'u wanemitygwer wà nehe, aze waàmàtyry'yamar ur wakutyw wà nehe, aze amo ma'eahy haw ur wainuinuromo nehe, ³⁸ einu katu newe wane-minoz rà m nehe. Amo neremiaiuhu Izaew wain-

uromo har uzemumikahy putar iaiw ma'e rehe wà nehe. Aze upyho opo 'àg tàpuzuhu kutyr wà nehe, aze uze'eg newe wà nehe,³⁹ einu katu wane-minoz rà m nehe. Einu katu neremiaihu waze'eg ywak rehe nereko mehe nehe. Epytywà ne wà nehe. Xo ne zo erekwaw teko wama'enukwaw paw uzeàmim ma'e wapy'a pe har ne. Emekuzar teko wanemiapo kwer pitàitàigatu ne wà nehe.⁴⁰ Nezewe mehe neremiaihu ukyze putar newi wà nehe. Nereruzar putar ko ywy ureipy wanupe neremimur kwer rehe, weko haw 'ar nà nà n wà nehe.

⁴¹⁻⁴² Aze amo ae ywy multe har rehe har wenu teko nerehe waze'eg mehe nehe, ma'e ikàg ma'e neremiaihu wanupe neremiapo kwer rehe waze'eg mehe nehe, aze ur xe nemuwete katu pà newe uze'eg pà imuwak pà 'àg tàpuzuhu kutyr nehe,⁴³ einu katu ize'eg nehe. Ywak rehe nereko haw pe einu katu ize'eg nehe. Ezapo heminozgwewer paw nehe. Nezewe mehe teko ywy rehe har paw nekwaw putar wà nehe. Ukyze putar newi wà nehe no, neremiaihu Izaew wazàwegatete wà nehe no. Ukwaw putar 'àg tàpuzuhu heremiapo kwer pe nemuwete katu haw wà nehe no. Ùr putar xe nemuwete katu pà wà nehe.

⁴⁴ Aze eremono kar neremiaihu amo zeàmàtyry'ymawhu pe ne wà nehe, waàmàtyry'ymar wakutyr wamono kar pà ne wà nehe, aze uze'eg newe ko tawhu neremixak kwer kutyr ume'e pà wà nehe, 'àg tàpuzuhu nemuwete katu haw heremiapo kwer kutyr ume'e pà wà nehe,⁴⁵ einu katu waze'eg ywak rehe nereko mehe nehe. Einu katu waneminoz nehe. Einu ne wà nehe. Eityk

kar waàmàtyry'y-mar wanuwi ne wà nehe.

⁴⁶ Naheta kwaw ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar wà. Aze uzapo ikatu 'ym ma'e nerenataromo wà nehe, aze ereityk kar neàmàtyry'y-mar wanupe ne wà nehe, aze ereraha kar wikuwe ma'e amo ywy rehe wà nehe, aze ru'u multe har pe wà nehe, aze ru'u multe 'ymar pe wà nehe, ⁴⁷ einu neremaihu waze'eg nehe. Aze uzemumikahy wemiapo kwer rehe a'e ywy rehe wikuwe mehe wà nehe, aze izewyr wer newe wà nehe, newe uze'eg pà wà nehe, – Iaiw ma'e uruzapo ure. Ikatu 'ym ma'e romo uruiko ure, aze i'i newe wà nehe, einu waze'eg nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. ⁴⁸ Aze uzemumikahy tuwe a'e ywy rehe wiko mehe wà nehe, aze izewyr wer tuwe newe wà nehe, newe uze'eg pà wà nehe, ko ywy ureipy wanupe neremimur kwer kutyry, uwak pà wà nehe, 'aw tawhu neremixak kwer kutyry, 'àg tãpuzuhu nemuwete katu haw heremiapo kwer kutyry wà nehe, ⁴⁹ einu waze'eg nehe. Nereko haw ywak rehe har pe nereko mehe einu katu ne wà nehe. Eityk kar waàmàtyry'y-mar neremaihu wanupe ne wà nehe. ⁵⁰ Emunàn neremaihu wanemiapo kwer nerenataromo har ikatu 'ym ma'e nehe. Emunàn newi watyryk awer nehe. Nereharaz izuwi nehe. Eruze'eg waàmàtyry'y-mar ne wà nehe. Nezewe mehe waàmàtyry'y-mar uzapo putar ikatu ma'e neremaihu wanupe wà nehe. ⁵¹ Neremaihu tatahu ukaz ma'e zàwenugar Ezit her ma'e wi neremipyro kwer romo wanekon a'e wà.

⁵² O urezar Tuweharupi Wiko Ma'e. Ezemyry-par neremaihu Izaew wanehe we nehe, wanuwi-

hawete rehe we nehe no. Einu newe waze'eg àwàm ne wà nehe, newe waze'eg mehe ma'e henoz mehe newe ne wà nehe. ⁵³ Erexarexak amogwer teko paw wanuwi ne wà, neremiaihu romo wamuigo kar pà ne wà. Eremume'u a'e ma'e neremiapo kwer Moizez neremiruze'eg pe ureipy Ezit ywy wi wapyro mehe nehe, i'i Xàrumàw izupe.

Omono Xàrumàw uze'egatu teko wanehe

⁵⁴ Upytu'u Xàrumàw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe uze'eg ire kury. Upu'àm ma'ea'yr hany haw henataromo kury. Tupàn pe uze'eg mehe wapyk upenàràg rehe opo hupir pà ywak kutyr a'e. Upu'àm a'e pe kury. ⁵⁵ Na'e uze'eg wahy haw rupi teko a'e pe uzemono'og ma'e paw wanupe kury. Omono Tupàn ze'egatu wanehe.

⁵⁶ — Tuwe teko paw umume'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikatu haw wà nehe. Umuigo kar wemiaihu zeàmàtyry'ym 'ymaw rehe wà, wemimume'u kwer rupi wà. Kwehe mehe umume'u wemiapo rà m ikatuahy ma'e wemiruze'eg Moizez pe. Uzapo a'e ma'e paw no. ⁵⁷ Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar wikuwe zanerehe we nehe, zaneipy wanehe we weko awer zàwegatete nehe. Tuwe nutyryk pixik kwaw zanewi nehe. Tuwe nazanereityk pixik kwaw nehe. ⁵⁸ Tuwe Tupàn zaneapo uze'eg heruzar har romo nehe. Nezewe mehe awyzeharupi zaiko putar hemimurtar rupi nehe. Xiruzar hemiapo putar haw paw nehe. Xiruzar ize'eg paw nehe. Xiruzar ipurumu'e haw paw nehe, zaneipy wanupe hemimur kwer nehe. ⁵⁹ Tuwe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar ima'enukwaw katu ko heze'eg awer

rehe nehe, ko izupe hereminozgwer rehe nehe no, awyzeharupi nehe. Tuwe upuhareko katu teko Izaew wà nehe, wanuwihawete nehe no, wanemimutar iapo pà nehe. ⁶⁰ Nezewe mehe ywy nà̀nà̀nar ukwaw ma'e paw wazar romo heko haw a'e wà nehe. Naheta kwaw amo. ⁶¹ Tuwe pezeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Zanezar rehe awyzeharupi nehe. Tuwe peruzar hemiapo putar haw paw nehe, ize'eg paw nehe no, ko 'ar rehe penemiapo zà̀we nehe, i'i Xà̀rumà̀w teko wanupe.

Omono Xà̀rumà̀w ma'e Tupàn pe

⁶² Na'e Xà̀rumà̀w a'e, teko a'e pe uzemono'og ma'e a'e wà no, omono ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà kury. ⁶³ Xà̀rumà̀w omono 22 miw tapi'ak awa Tupàn pe wà. Omono 120 miw à̀rà̀puhà̀ràn hawitu ma'e izupe wà no, imuawyze kar haw romo wà. Nezewe tuwihawete a'e, teko paw a'e wà no, umuà̀gà̀'ym tà̀puzuhu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu haw romo wà. Uhyk kury. ⁶⁴ A'e 'ar mehe we omonokatu tà̀puzuhu izywyr har henataromo har, mytepe har Tupàn pe. A'e pe omono ma'e ukaz paw ma'e ràm Tupàn pe. Omono arozzràn Tupàn pe imono pyràm a'e pe no. Omono ma'ea'yr izuka pyrer wakawer a'e pe no, Tupàn pe uzemuawyze kar pà no. Uzapo nezewe haw a'e, ta'e ma'ea'yr hapy haw morog iapo pyrer pixika'i wera'u a'e ma'ea'yr paw wanupe a'e xe. Ta'e heta tetea'u a'e wà xe.

⁶⁵ A'e 'ar mehe we, Tupàn Hà̀puzuhu pe, Xà̀rumà̀w a'e, teko Izaew paw a'e wà no, umumaw 7 'ar mynykawhu tà̀puzràn her ma'e iapo pà wà. Teko Izaew ywy nà̀nà̀nar ur a'e mynykaw pe wà. Amat

kutyre teko wazeupir haw wi wanur wà. Ezit ywyzaw wi wanur wà. Kwarahy hemaw ahurehe har wi wanur wà. Iawyze har wi wanur wà no. ⁶⁶8 haw 'ar mehe Xàrumàw omono kar teko waneko haw pe wà kury. — Emur neze'egatu ureruwihaw Xàrumàw rehe kury, i'i teko paw Tupàn pe wà. A'e re oho wà. Hurywete Tupàn ma'e ikatu ma'e paw wemiruze'eg Tawi pe hemimono kwer rehe wà, wemiaihu Izaew pe hemimono kwer rehe wà no.

9

Tupàn uzexak kar wi Xàrumàw pe a'e

¹ A'e 'ym mehe Xàrumàw ipurapo wer tàpuzuhu rehe Tupàn pe. Ipurapo wer wàpuzuhu rehe no. Amo ae ma'e rehe ipurapo wer no. Umu-maw a'e ma'e paw iapo haw kury. ² A'e re Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzexak kar wi izupe kury, Zimeàw taw pe uzexak kar awer zàwe kury. ³ Uze'eg izupe kury. — Aenu ihewe neze'eg awer ihe, herenataromo nereminozgwer ihe. — Ikatuahy 'àg tàpuzuhu ihewe, a'e newe. Erezapo kar ne. Teko upuner hemuwete katu haw rehe 'àg tàpuzuhu pupe tuweharupi wà nehe. ⁴ Aze ereiko tuwe heremiruze'eg romo nepy'a pe neremu'em 'ym pà nehe, neru Tawi zàwe nehe, aze ereruzar heze'eg nehe, aze erezapò heremi-
apo kar paw nehe, ⁵ a'e mehe azapo putar a'e Tawi neru pe heremimume'u kwer ihe nehe. — Awyzehirupi amo nezuapyapyr wiko putar Izaew wanuwihawete romo a'e wà nehe, a'e kwehe Tawi pe. ⁶ Aze eretyryk ihewi nehe, aze nezuapyapyr utyryk ihewi wà nehe, aze upytu'u

heze'eg heruzar ire wà nehe, aze upytu'u heremi-
apo putar haw iapo re wà nehe, aze umuwete
katu amo ae tupàn wà nehe, aze wiko amo ae
tupàn wanemiruze'eg romo wà nehe, ⁷ a'e mehe
azo'ok putar Izaew heremaihu ko ywy heremi-
mono kwer wi ihe wà nehe. Aha putar 'àg tàpuzuhu
wi ihe nehe no, izuwi hetyryk pà ihe nehe no.
Aexak ko ywy pehegwer teko wanupe, hemuwete
katu haw romo ihe. Aze utyryk ihewi wà nehe,
atyryk putar wanuwi ihe nehe no. Nezewe mehe
teko amo ae ywy rehe har paw uze'eg zemueteahy
putar Izaew wanehe wà nehe, wanehe upuka-
puka pà wà nehe no. ⁸ 'Àg tàpuzuhu uzeapo putar
ma'e heityk pyrer ywytyr zàwenugar romo nehe.
Teko huwake ukwaw ma'e rà m paw ipytuhegatu
putar hexak mehe wà. Upuranu putar uzehezehe
wà nehe. — Màmàzàwe tuwe uzapo nezewe haw
ko ywy rehe àg tàpuzuhu pe no, i'i putar wà nehe.
⁹ Amo uwazar putar waze'eg wanupe nezewe wà
nehe. — Umuaiw a'e ma'e paw a'e, ta'e Izaew
utyryk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar wi a'e
wà xe, uwipy Ezit ywy wi wapyro arer wi a'e
wà xe. Oho amo ae tupàn wanaikweromo wà.
Umuwete katu wà, wanemiruze'eg romo wiko
pà wà. A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umu'ar kar iaiw paw Izaew wanehe a'e, i'i putar
wanupe nehe.

Iràw, Xàrumàw kury

¹⁰ Umumaw Xàrumàw 20 kwarahy Tupàn
Hàpuzuhu iapo pà, wàpuzuhu iapo pà no. ¹¹ Iràw
Xir tawhu pe har wanuwihawete umur kar ywyrà
tetea'u Xàrumàw hemimutar paw izupe. Ywyrà

ywyràkàxigyw, ywyrà pin no. Umur hemimutar itazu or paw izupe no. A'e ma'e paw iapo pawire Xàrumàw omono 20 tawhu Karirez ywy rehe har Iràw pe wà. ¹² Oho Iràw a'e tawhu wanexak pà. Na'ikatu kwaw izupe wà. ¹³ A'e rupi uze'eg nezewe Xàrumàw pe kury. — Aipo agwer tawhu eremur ihewe, herywyr, i'i izupe. A'e rupi, te ko 'ar rehe, Kawu, i'i teko a'e ywy rehe wà. Ikatu pixik 'ym ma'e, i'i zaneze'eg rupi. ¹⁴ A'e 'ym mehe Iràw omono kar itazu or 4 miw kir ipuhuz taw Xàrumàw pe. Hekuzar katu a'e.

Xàrumàw uzapo amo ma'e tetea'u.

¹⁵ Omono'og Xàrumàw awa tetea'u wà. Umuma'ereko kar Tupàn Hâpuzuhu iapo kar pà wanupe wà, wâpuzuhu iapo kar pà wanupe no. Upupyk kar tawhu pehegwer kwarahy heixe haw kutyr har wanupe no. Uzapo kar pàrirogawhu Zeruzarez izywyr har wanupe no. Umuma'ereko kar amo na'iruz tawhu iapo mehe wà no. Azor, Mezin, Zezer waner romo wà. ¹⁶ A'e 'ym mehe Parao Ezit ywy rehe har wanuwihawete uzàmàtyry'ym Zezer tawhu pe har oho wà. Uzuka a'e tawhu pe har Kànàà izuapyapyr wà. Umunyk tata tawhu rehe. A'e re Parao omono tawhu Zezer her ma'e wazyr pe izereko mehe har romo, Xàrumàw imen romo hereko mehe a'e. ¹⁷ A'e rupi uzapo kar wi a'e tawhu. Omono kar a'e awa a'e pe wamura'ereko kar pà wà. Nupuner kwaw a'e uma'ereko haw wi uhemaw rehe wà. Uzapo wi Mete-Orom tawhu wy pe har pehegwer no. ¹⁸ Uzapo wi mokoz tawhu Zuta rehe har ywyxiguhu rehe har wà no. Marat, Tazimor waner romo wà. ¹⁹ Uzapo wi amo ae tawhu teko

wanemi'u rà m imonokatu haw no. Uzapo tawhu weimaw kawaru waneko haw no, uwyramawa wamonokatu haw no. Wyzài ma'e Zeruzarez pe har Irimano ywy rehe har wyzài uiwy rehe har iapo mehe omono kar a'e awa a'e pe wà, wamura'ereko kar pà a'e pe wà. ²⁰⁻²¹ A'e 'ym mehe Izaew uzàmàtyry'ym Kànàà izuapyapyr a'e ywy ipyro pà wanuwì wà. Uzuka Kànàà tetea'u wà. Amogwer numàno kwaw wà. Xàrumàw omono'og a'e Kànàà izuapyapyr wà, a'e ma'ereko haw paw iapo kar pà wanupe wà. Nupuner kwaw izuwi uhemaw rehe wà. Uzapo kar tuwe Xàrumàw a'e ma'ereko haw a'e teko wanupe. Na'aw a'e teko uma'ereko ma'e waner xe wà: Amohe ywy rehe har wà. Ete izuapyapyr wà. Perize izuapyapyr wà. Ewe izuapyapyr wà. Zepu izuapyapyr wà. Te ko 'ar rehe wazuapyapyr wiko Izaew pe uma'ereko e ma'e romo wà. ²² Ni amo Izaew izuapyapyr nuiko kwaw uma'ereko e ma'e romo Xàrumàw pe wà. Amo ae ma'e uzapo wà. Wiko zauxiapekwer romo wà, tuwihaw romo wà, zauxiapekwer wanuwihaw romo wà, ywyramawa rehe har wanuwihaw romo wà, kawaru kupe pe har romo wà.

²³ Heta 550 a'e Xàrumàw pe uma'ereko e ma'e wanuwihaw wà.

²⁴ Uzapo kar Xàrumàw amo tàpuzuhu Zezer tawhu pe wemireko Ezit ywy rehe har wanuwihawete tazyr pe imono e pà. Hemireko oho a'e pe weko haw iapo pà a'e tàpuzuhu pe. Upupyk kar tawhu ipehegwer kwarahy ihemaw kutyr har.

²⁵ Kwarahy nà nà nà na'iruz haw rupi oho Xàrumàw a'e ma'ea'yr zuka haw pe ma'e hany

pyrà m imono pà Tupàn pe, ma'e uzemuawyyze kar haw imono pà izupe no. A'e ae uzapo a'e ma'ea'yr zuka haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Umunyk tata yhyk hyàkwegatu ma'e henataromo no. Nezewe umumaw Xàrumàw Tupàn ràpuzuhu iapo haw kury.

²⁶ Uzapo kar Xàrumàw kanuhu tetea'u Ezium-Zemer tawhu pe no. A'e tawhu Erat huwake Akawa yryhu izywyr Enom waiwy rehe tuz a'e.

²⁷ Tuwihawete Iràw wereko kanuhu tetea'u a'e wà. Heta tetea'u kanu pupe wata ma'e ikanuhu wapupe wà no. A'e rupi omono kar amo Xàrumàw pe wà kury, Xàrumàw kanuhu pupe wata ma'e wamu'e pà wà, kanuhu imuata haw rehe wà kury.

²⁸ Na'e kanuhu oho Opir ywy rehe wà kury, itazu or tetea'u herur pà izupe wà kury. Heta 14 miw kir a'e or ipuhuz taw a'e.

10

Xama ywy rehe har wanuwihawete kuzà ur Xàrumàw hexak pà

¹ Xama ywy rehe har wanuwihawete kuzà wenu teko Xàrumàw ikàgaw rehe waze'eg mehe a'e wà kury. A'e rupi oho Zeruzarez tawhu pe Xàrumàw rehe upuranu pà hagaw pà kury. — Zawaiw katu ma'e rehe apuranu putar hehe ihe nehe, i'i uzeupe. ² Werur uzeupe uma'ereko ma'e tetea'u uzeupi wà. Werur kàwàruràn kamer her ma'e tetea'u uzeupi wà no. Heta tetea'u ma'e kamer wakupe pe. Temi'u inuromo har tetea'u. Ita hekuzar katu ma'e tetea'u. Itazu or tetea'u. Xàrumàw huwàxi mehe upuranu tetea'u hehe kury. ³ Uwazar katu ipuranu haw paw a'e. Naheta

kwaw ni pitài ipuranu haw izupe zawaiw katu wera'u ma'e. ⁴ Wenu Xama wanuwihawete kuzà Xàrumàw ima'e kwaw paw a'e. Wexak hemiapo kwer hàpuzuhu no. ⁵ Wexak temi'u iziwyrapew rehe herur pyr no. Wexak tuwihaw waker haw tàpuzuhu pupe har no. Wexak tàpuzuhu pupe, uma'ereko ma'e wama'ereko katu haw no. Wexak wakamir no, wanopoz no. Wexak uma'ereko ma'e mynykaw pe, ma'e Xàrumàw pe iapo har wà no. Wexak ma'ea'yr Tupàn ràpuzuhu pe Xàrumàw hemizuka wà no. Ipytuhegatu tuwe tuwihaw kuzà a'e ma'e paw hexak mehe. ⁶ Na'e uze'eg Xàrumàw pe kury. — Aenu ma'e tetea'u nerehe teko waze'eg mehe heràpuzuhu pe hereko mehe ihe. Umume'u nema'ekwaw katu haw ihewe wà no. A'e ma'e paw azeharomoete a'e. ⁷ Nazeruzar kwaw waze'eg rehe. A'e rupi azur xe a'e ma'e paw hexak pà hereha pupe ihe. Numume'u kwaw ne upaw rupi ihewe wà. Neremetarer uhua'u wera'u wanemimume'u kwer wi. Nema'e kwaw paw uhua'u wera'u wanemimume'u kwer wi no. ⁸ Neremireko hurywete tuwe a'e wà. Newe uma'ereko ma'e hurywete a'e wà no. Ta'e tuweharupi wiko neruwake a'e wà 'y. Ta'e tuweharupi wenu ma'e kwaw paw ze'eg xirogatu ma'e neremimume'u a'e wà 'y. ⁹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e, nezar, ikatuahy azeharomoete a'e. Ta'e nemuigo kar Izaew wanuwihawete romo a'e 'y. Awyzeharupi uzamutar katu Izaew a'e wà. Awyzeharupi uzamutar katu putar Izaew a'e wà nehe no. A'e rupi nemuigo kar wanuwihawete romo. Ta'e ereruze'egatu putar Izaew Tupàn ze'eg rupi katete ne wà nehe 'y, i'i izupe.

¹⁰ Na'e omono a'e ma'e wemirur kwer tuwihawete pe kury. Na'aw hemimono kwer: Itazu or 4 miw kir puhuz taw. Taz zàwenugar tetea'u no. Ita hekuzar katu ma'e tetea'u no. Ni amo nuerur kwaw taz zàwenugar tetea'u nezewe a'e 'ym mehe wà. Xama wanuwihaw kuzà werur taz zàwenugar tetea'u wera'u amo wanuwi paw rupi a'e.

¹¹ Kanuhu Iràw ima'e werur itazu or Opir ywy wi a'e 'ym mehe wà. Werur ywyrà xàn her ma'e tetea'u a'e wi wà no. Werur ita hekuzar katu ma'e tetea'u a'e wi wà no. ¹² Ukixikixi awakwer a'e ywyrà Tupàn ràpuzuhu pupe har iapo pà wà, wàpuzuhu pupe har iapo pà wà no. Úzapo wioràwiràn wà. Uzapo wioràw wà no, a'e ywyrà ikixikixi pà wà. A'e 'ym mehe ni amo Izaew ywy rehe har nuexak pixik kwaw agwer ywyrà wà. A'e 'ar henataromò te ko 'ar rehe nuerur wi pixik kwaw Izaew pe wà.

¹³ Tuwihawete Xàrumàw omono Xama wanuwihawete kuzà hemimutar kwer paw izupe, heminoz kwer paw a'e no. Omono amo ae ma'e tuweharupi wemimono izupe no. A'e re tuwihawete kuzà uzewyr oho uiwy pe weko haw pe uzehe we har wanupi kury.

Xàrumàw hemetareruhu

¹⁴ Kwarahy nàràw Xàrumàw hemiruze'eg umur kar itazu or tetea'u izupe wà. 23 miw kir ipuhuz taw a'e. ¹⁵ Ma'e me'egar umur wemetarer kurer izupe wà no. Ma'e me'eg kar har umur wemetarer kurer izupe wà no. Umur wemipyhyk kwer ipehewer izupe wà no. Tuwihawete Araw ywy rehe har umur temetarer izupe wà no. Izaew ywy pegegwer rehe har wanuwihaw omono'og

temetarer uiwy rehe har wanuwi Xàrumàw pe imono kar pà wà no.

¹⁶ Uzapo kar Xàrumàw 200 u'yw wi purupyro ma'e uhua'u ma'e. Uzapeao kar or 7 kir ipuhuz taw pupe pitàitàigatu no. ¹⁷ Uzapo kar 300 u'yw wi purupyro ma'e pixika'i wewer ma'e no. Uzapeao kar a'e u'yw wi purupyro ma'e paw ipupyaikaw pyrer uhua'u ma'e ka'a Irimano rehe har her ma'e pupe.

¹⁸ Uzapo kar wenaw uhua'u ma'e awa wanupe no. Uzapeao itapew marupi her ma'e pupe, or pupe no. ¹⁹⁻²⁰ Heta 6 myromyrogaw henaw henataromo. Myromyrogaw ahykaw rehe heta zàwàruhu iriàw hagaw paw pitàitàigatu. A'e rupi heta 12 zàwàruhu iriàw hagaw paw wà. Henaw ikupe kutyr umupu'àm kar amo tapi'ak awa iàkàg hagaw paw. Henaw izywa huwake pitàitàigatu umuapyk zàwàruhu iriàw hagaw paw wà no. Na-heta kwaw agwer henaw amo ae ywy rehe.

²¹ Awakwer umuapu'a or kanek tetea'u iapo pà wà. Xàrumàw nui'u kwaw kanek or 'ym ma'e pupe. Ma'e ipupyaikaw pyrer uhua'u ma'e ka'a Irimano rehe har her ma'e pe har paw or umuapu'a iapo pà wà no. Numuapu'a itaxig parat her ma'e a'e ma'e iapo mehe wà, ta'e Xàrumàw hekuwe mehe nahekuzar kwaw parat a'e xe. ²² Heta tetea'u kanuhu Xàrumàw pe wà. Wata oho waiko yryhu nà'nà Iràw kanuhu wanupi wà. Umumaw na'iruz kwarahy wata pà wà. A'e re uzewyr Xàrumàw pe wà, ma'e tetea'u herur pà izupe wà. Or, parat, ita marupi, ka'i wà, ka'i zàwenugar mik her ma'e wà. Agwer ma'e werur wà.

²³ Tuwihawete Xàrumàw a'e, hemetarer katu wera'u amogwer tuwihawete wanuwi a'e. Uk-waw katu wera'u ma'e amogwer tuwihawete wanuwi upaw rupi no. ²⁴ Teko ywy nà̀nà̀nar paw tur wer ima'e kwaw paw izupe Tupàn hemimur kwer henu pà wà. ²⁵ Ur ma'e kwer paw werur ma'e izupe wà. Ma'e parat iapo pyrer, ma'e or iapo pyrer, kamir, topoz, takihepuku, taz zàwenugar, kawaru, kawaràn. Kwarahy nà̀nà̀n werur agwer ma'e wà.

²⁶ Omono'og kar Xàrumàw 1.400 ywyramawa wà kury. Omono'og kar 12 miw kawaru zeàmàtyry'ymawhu pe oho ma'e ràm wà no. Umuhàmuhàz amo tawhu nà̀nà̀n wà. Umupyta kar we amo Zeruzarez pe wà. ²⁷ Zeruzarez tawhu pe Xàrumàw tuwihawete romo heko mehe heta tetea'u itaxig parat. Nuzawy kwaw wyzài ita tuweharupi har a'e. Heta tetea'u ywyràkàxigyw a'e pe wà no. Waneta haw uzuawygatu ma'ywa pi 'yw her ma'e rehe wà. ²⁸ Awa tuwihawete pe ma'e me'eg kar har ume'eg kar kawaru tetea'u oho Muziri ywy rehe wà, Xirixi ywy rehe wà no. ²⁹ Ume'eg kar ywyramawa oho Ezit ywy rehe wà no. A'e 'ym mehe a'e awa ume'eg kar kawaru Ete izuapyapyr wanuwihawete wanupe wà, Xir izuapyapyr wanuwihawete wanupe wà no. Ume'eg kar ywyramawa zeàmàtyry'ymawhu rehe har a'e tuwihawete wanupe wà no. Pitàitàigatu ywyramawa hekuzar a'e, 7 kir parat a'e. Pitàitàigatu kawaru hekuzar a'e, 1,75 kir parat a'e.

Xàrumàw upytu'u Tupàn ze'eg heruzar ire

¹ Xàrumàw uzamutar katu kuzà amo ae ywy rehe har a'e wà. Wereko Ezit ywy rehe har wanuwihawete tazyr wemireko romo a'e. Wereko kuzà Ete izuapyapyr wainuromo har wà. Wereko Moaw izuapyapyr wainuromo har wà no. Wereko Amon izuapyapyr wainuromo har wà no. Wereko Enom izuapyapyr wainuromo har wà no. Wereko Xitom izuapyapyr wainuromo har wà no. ² Paw rupi wiko hemireko romo wà. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg nezewe Izaew wanupe. — Pereko zo kuzà amo ae ywy rehe har penemireko romo pe wà nehe, i'i wanupe. Xàrumàw ukwaw a'e Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. Nezewe rehe we wereko kuzà amo ae ywy rehe har a'e wà. — A'e kuzà pemunyryk kar putar ihewi wà nehe, tupàn a'ua'u wamuwete katu kar pà peme wà nehe, i'i Tupàn a'e 'ar mehe. Nezewe rehe we nuweruzar kwaw Xàrumàw a'e ze'eg a'e. ³ Wereko 700 tuwihawete wanazyr wemireko romo wà. Wereko 300 kuzà wemirekoagaw romo wà no. Umunyryk kar hemireko Xàrumàw Tupàn wi wà. ⁴ Itua'uhez mehe umuwak kar ipy'a tupàn amo ae ywy rehe har wazar kutyr wà. Numumaw kwaw u'ar paw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar imuwete pà u Tawi zàwe a'e. ⁵ Umuwete katu tupàn ua'u kuzà Atarot her ma'e Xitom tawhu pe har wazar. Umuwete katu tupàn ua'u Morok her ma'e Amon wazar no. Iaiw tuwe Morok a'e. ⁶ Uzapo Xàrumàw ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. Upytu'u heruzar ire. Nuiko kwaw u Tawi zàwe. Upytu'u hehe uzeruzar ire. ⁷ Uzapo kar amo Kemoz imuwete

katu haw ywytyr Zeruzarez huwake har kwarahy hemaw kutyr har rehe. Iaiw tuwe Kemoz a'e no. Moaw izuapyapyr wazar romo hekon a'e. Uzapo amo Morok imuwete haw no. Amon wazar iaiw ma'e romo hekon Morok a'e. ⁸ Uzapo amo ae tupàn a'ua'u wamuwete katu haw no. Nezewe mehe hemireko amo ae ywy rehe har paw upuner yhyk hapy haw rehe uzar wanenataromo wà no, upuner ma'e imono haw rehe ma'ea'yr zuka haw rehe wanenataromo wà no.

⁹⁻¹⁰ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e, Izaew wazar a'e, uzexak kar oho mokoz haw. — Emuwete zo tupàn a'ua'u amo ae ywy rehe har ne wà nehe, i'i izupe. Nezewe rehe we nuweruzar kwaw Xàrumàw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg. Utyryk izuwi. Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wikwahy Xàrumàw pe kury. Uze'eg wi izupe. ¹¹ — Erezuhaw neze'eg ihewe neremimume'u kwer. Erepytu'u heze'eg heruzar ire, heremiapo putar haw iapo re. A'e rupi azo'ok putar teko wanuwihawete romo nereko haw newi nehe. Amuigo kar putar amo tuwihaw nerehe we har tuwihawete romo ihe nehe. ¹² Ko 'ar rehe nazo'ok kwaw newi ihe rihi, ta'e azamutar katu Tawi neru ihe xe. Nazapo kwaw ko heremimume'u kwer nerekuwe mehe we ihe nehe. Xo nera'yr tuwihawete romo heko mehe zo azapo putar nehe. A'ok putar tuwihawete romo heko haw newi nehe, i'i. ¹³ — Nazo'ok kwaw iziwy paw izuwi nehe. Wiko putar pitài Izaew ta'yr izuapyapyr wanuwihawete romo nehe. Ta'e azamutar katu heremiruze'eg Tawi ihe xe. Ta'e azamutar katu Zeruzarez tawhu hema'e romo iapo

pyrer ihe xe, i'i Tupàn Xàrumàw pe.

Xàrumàw iàmàtyry'ymar wà

¹⁴ Uma'ereko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Anaz ipy'a pe kury. A'e rupi uzewyr Xàrumàw kutyr kury. Wiko iàmàtyry'ymar romo kury. Anaz wiko Enom izuapyapyr wanuwihawete iànàm romo a'e. ¹⁵⁻¹⁶ A'e 'ym mehe we, kwarahy tetea'u paw ire, Tawi Enom izuapyapyr waneityk mehe, Zoaw Izaew zauxiapekwer wanuwihaw a'e, oho a'e pe umàno ma'e kwer wanetekwer wazutym pà a'e. Umumaw 6 zahy a'e pe wiko pà uzehe we har zauxiapekwer wanehe we. A'e pe wiko mehe uzuka awakwer Enom izuapyapyr paw wà. ¹⁷ Xo Anaz zo uzepyro uzàn pà amo uma'ereko e ma'e Enom izuapyapyr wanehe we a'e. Tu pe uma'ereko e ma'e romo wanekon a'e wà. Uzàn oho Ezit ywy rehe wà. A'e 'ar mehe Anaz wiko kwarer romo a'e rihi. Awa romo wiko Xàrumàw iàmàtyry'ym mehe kury. ¹⁸ Zauxiapekwer uhem oho Minià ywy wi wà, Pàrà tawhu pe oho pà wà. Amo ae awa uzemono'og wà wanehe a'e pe wà no. Na'e a'e paw oho Ezit ywy rehe a'e wà kury. Uze'eg oho a'e pe har wanuwihawete Parao her ma'e pe wà kury. Parao omono amo ywy pehegwer Anaz pe. Omono amo tàpuz izupe no. Omono temi'u izupe tuweharupi no. ¹⁹ Anaz uzemyryparpar tuwihawete Parao rehe wà kury. Omono Parao wemireko Tapinez ikypy'yr Anaz pe hemireko romo. ²⁰ Anaz hemireko pe uzexak kar kwarer kury. Omono Zenuwat izupe her romo wà. Parao hemireko umugakwaw Anaz ta'yr wàpuzuhu pupe Parao ta'yr wanehe we.

²¹ Amo 'ar mehe Ezit ywy rehe heko mehe amo umume'u Tawi imàno awer oho Anaz pe wà. — Umàno Zoaw zauxiapekwer wanuwihaw a'e no, i'i izupe wà. A'e rupi uze'eg Anaz tuwihawete Parao pe kury. — Tuwe azewyr heywy rehe nehe, i'i izupe.

²² Uze'eg tuwihawete Anaz pe. — Mâràzàwe tuwe nezewyr wer. Aipo nuhyk kwaw ma'e xe newe. Aipo a'e rupi nezewyr wer neywy rehe, i'i izupe. — Nan. Uhyk ma'e paw ihewe. Nezewe rehe we tuwe aha nehe, i'i Anaz tuwihawete pe. — Eho ty, i'i tuwihawete izupe. A'e rupi uzewyr Anaz weko haw pe uivy pe kury. Enom izuapyapyr wanuwihawete romo hekon a'e, a'e rupi Izaew waàmàtyry'ymar iaiw ma'e ipuruzukaiwahy ma'e romo hekon a'e kury.

²³ Tupàn uma'ereko Hezom Eriaz ta'yr ipy'a pe a'e no. A'e rupi uwak Xàrumàw kutyr a'e no, iàmàtyry'ymar romo wiko pà a'e no. A'e 'ym mehe Hezom uzàn uzepyro pà uzar wi a'e. Ananezer wiko Zowa tawhu pe har wanuwihawete romo a'e. ²⁴ Izuwi uzàn ire uzeapo imunar ma'e tetea'u wanuwihaw romo. Tawi weityk Ananezer a'e. Uzuka Xir izuapyapyr Ananezer rehe we har a'e wà no. A'e re Hezom wiko imunar ma'e wanuwihaw romo. Oho Hezom Namaz tawhu pe wiko pà zehe we har wanupi kury. Xir ywy rehe har umuigo kar Hezom uwihawete romo a'e wà kury. ²⁵ Hezom wiko Xàrumàw iàmàtyry'ymar romo a'e, hekuwe mehe we tuweharupi a'e.

Zeromòaw wiko Xàrumàw iàmàtyry'ymar romo a'e no

²⁶ Amo ae awa uwak Xàrumàw kutyr iàmàtyry'ymar romo wiko pà a'e no. Zeromoàw her romo a'e. Nemat Zerez pe har Eparai ywy rehe har ta'yr romo hekon a'e. Kuzà imen umàno ma'e kwer romo Zeruwa her ma'e romo hekon ihy a'e. ²⁷ Zeromoàw uwak Xàrumàw kutyr iàmàtyry'ymar romo wiko pà a'e no. Ihe ko pape iapo har ihe, amume'u putar iàmàtyry'ymar romo heko awer peme xe ihe nehe kury. Amo 'ar mehe Xàrumàw upypyk Zeruzarez tawhu pehegwer kwarahy heixe haw kutyr har iko a'e. Uzapokatu tawhu pàrirogaw iko no. ²⁸ Zeromoàw wiko awa ipyahu ma'e romo ma'e kwaw katu har romo a'e. Uma'ereko katu tawhu iapo katu pà. Wexak Xàrumàw ima'ereko katu haw. A'e rupi umuigo kar tawhu iapo katu har paw wanuwihaw romo kury, awa uma'ereko e ma'e wanuwihaw romo kury. A'e awa a'e wà, wiko Manaxe izuapyapyr romo wà, Eparai izuapyapyr romo wà no. ²⁹ Amo 'ar mehe uhem Zeromoàw Zeruzarez wi amo ae taw pe oho pà kury. Amo Tupàn ze'eg imume'u har Aiaz Xiro pe har her ma'e a'e, uwàxi Zeromoàw pe rupi kaiwer myteromo kury. Naheta kwaw amo hehe we har wà. ³⁰ Na'e Aiaz wenuhem ukamir puku ipyahu katu ma'e kury. Upei'ài'àng ukamir 12 pehegwer romo iapo pà. ³¹ Na'e uze'eg Zeromoàw pe kury. — Epyhyk 10 ipehegwer ne wà kury. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar umume'u ko ma'e iko newe kury xe. — Azo'ok putar Izaew wanuwihawete romo heko haw Xàrumàw wi ihe nehe. Amono putar 10 Izaew ta'yr izuapyapyr newe ihe wà nehe. ³² Xàrumàw wiko putar pitài Izaew ta'yr

izuapyapyr wanuwihawete romo a'e nehe, ta'e azamutar katu heremiruze'eg tu Tawi ihe xe, ta'e azamutar katu Zeruzarez ihe no xe. Ta'e aexaexak a'e tawhu amo tawhu Izaew rehe har wanuwi ihe xe, hema'e romo iapo pà ihe xe. ³³ Azapo putar ko ma'e ihe nehe, ta'e Xàrumàw utyryk ihewi a'e xe. Umuwete katu tupàn amo ae ywy rehe har a'e wà kury. Atarot tupàn kuzà Xitom wazar, Kemoz Moaw wazar, Morok Amon wazar. Paw rupi katete umuwete katu iko a'e wà kury. Upytu'u heze'eg heruzar ire. Uzawy tuweharupi. Nuweruzar kwaw heze'eg. Nuzapo kwaw heremiapo kar. Nuiko kwaw u Tawi zàwe. Tawi hereruzar a'e. ³⁴ Napyro kwaw ywy paw Xàrumàw wi ihe wà nehe. Hekuwe mehe wiko putar tuwihawete romo. Azapo putar nezewe haw ta'e Tawi heremiruze'eg heremixak kwer a'e xe, weruzar heze'eg a'e xe, uzapo heremiapo putar haw a'e no xe. ³⁵ Apyro putar tuwihawete romo heko haw Xàrumàw ta'yr wi nehe. Amono putar 10 Izaew izuapyapyr newe wà nehe. Ereiko putar wanuwihawete romo nehe. ³⁶ Xo pitài Izaew ta'yr izuapyapyr amono putar Xàrumàw ta'yr pe ihe nehe. Nezewe mehe awyzeharupi amo Tawi zuapyr wiko putar tuwihawete romo Zeruzarez pe nehe. Ta'e aexak a'e tawhu ihe xe. Azemuwete katu kar putar teko wanupe a'e pe ihe nehe. ³⁷ Ne Zeromoàw ne, Izaew wanuwihawete romo urumuigo kar putar ihe nehe. Aze amo ywy ikatu newe nehe, ereiko putar izar romo nehe. Ereruze'eg putar a'e ywy rehe har ne wà nehe. ³⁸ Aze erezapo heremiapo kar haw paw nehe, aze ereiko heremimutar rupi nehe, aze erezapo

heremiapo putar haw nehe, heze'eg heruzar pà nehe, heremiruze'eg Tawi zàwegatete nehe, a'e mehe aikuwe putar nerehe we tuweharupi nehe. Urumuigo kar putar Izaew wanuwihawete romo ihe nehe. — Nezuapyapyr wiko putar tuwihawete romo nemàno re wà nehe, a'e Tawi pe. Aze'eg putar newe nezewegatete ihe nehe no.³⁹ Xàrumàw uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u a'e. A'e rupi azepyk putar Tawi izuapyapyr wanehe ihe nehe kury. Nazepyk kwaw wanehe awyzeharupi nehe, i'i Tupàn iko newe, i'i Aiaz Zeromoàw pe.

⁴⁰ Ukwaw a'e ma'e Zeromoàw pe Tupàn hemi-mume'u kwer. A'e rupi Xàrumàw uzeagaw Zeromoàw izuka pà kury. Uzàn oho Zeromoàw Ezit ywy pe. Upyta Xizak ipyr. Ezit ywy rehe har wanuwihawete romo hekon Xizak. Wikuwe a'e pe. Xo Xàrumàw imàno re zo uzewyr Izaew ywy rehe.

Xàrumàw imàno awer

⁴¹ Xàrumàw uzapo amo ae ma'e tetea'u a'e no. Amo ukair hemiapo kwer paw amo pape rehe. Ukair ima'ekwaw katu haw paw hehe no. Xàrumàw heko awer imume'u haw a'e pape her romo a'e. ⁴² Umumaw 40 kwarahy Zeruzarez tawhu pe Izaew paw wanuwihawete romo wiko pà. ⁴³ Na'e umàno Xàrumàw a'e kury. Uzutym hetekwer tawhu Tawi heko awer pe wà. Ta'yr Homoàw wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e kury.

12

Kwarahy heixe haw awyze har kutyr har nuputar kwaw Homoàw uwihawete romo wà

¹ Amo 'ar mehe Homoàw oho Xikez tawhu pe a'e. Izaew paw uzemono'og oho a'e pe wà, uwihawete romo imuigo kar pà wà. ² Zeromoàw Nemat ta'yr uzàn oho Xàrumàw wi a'e 'ym mehe. Oho Ezit ywy pe. Ukwaw Zeromoàw tuwihawete romo weko àwàm a'e. A'e rupi uzewyr a'e wi a'e kury. ³ Teko Izaew ta'yr izuapyapyr kwarahy heixe haw awyze har rehe har omono kar amo awa Zeromoàw ipi-
aromo wà. Oho paw rupi Xikez tawhu pe Homoàw pe uze'eg pà wà.

⁴ — Xàrumàw neru ureruze'egahy a'e. Ma'e ipuhuz katu ma'e weraha kar urewe no. Aze urepyro pe a'e ma'e ipuhuz katu ma'e wi nehe, nazawaiw kwaw urereko àwàm amo 'ar mehe arer zàwe nehe. Aze erezapò nezewe nehe, uruiko putar neremiruze'eg romo nehe, i'i izupe wà.

⁵ Uze'eg Homoàw wanupe. — Pemumaw na'iruz 'ar nehe. A'e re pezewyr xe nehe. Amono putar peze'eg iwazar àwàm peme nehe, i'i wanupe. A'e rupi oho a'e wi izuwi wà kury.

⁶ Uze'eg Homoàw oho awa kwer tua'uhez wera'u ma'e wanupe kury, tuwihaw u rehe we har wanupe kury. Upuranu wanehe. — Ma'e a'e putar a'e teko wanupe ihe nehe, i'i wanupe.

⁷ — Aze nepurapo wer ikatu ma'e rehe wanupe nehe, — Ikatu, ere wanupe nehe. Nezewe mehe wiko putar neremiruze'eg romo awyzeharupi wà nehe, i'i izupe wà.

⁸ Nuzekaiw kwaw tua'uhez kwer waze'eg rehe. Upuranu oho awa ipyahu ma'e wanehe kury. Hehe we har romo wanekon ikwarer mehe wà. Wiko tuwihaw romo hehe we wà kury.

⁹ – Ma'e a'e putar a'e teko wanupe ihe nehe. — Urepyro pe ma'e puhuz haw wi nehe, i'i ihewe wà, i'i wanupe.

¹⁰ Uwazar ize'eg wà. — Eze'eg nezewe wanupe nehe. — Hekwà pixika'i ma'e iànàgatu wera'u heru ku'aw wi a'e, ere wanupe nehe. ¹¹ — Weraha kar ma'e ipuhuz katu ma'e peme a'e. Amono putar amo ae ma'e ipuhuz katu wera'u ma'e peme ihe nehe, heraha kar pà peme ihe nehe. Uzepyk heru penehe kyhàhàm pupe a'e. Azepyk putar penehe kyhàhàm tapi'ak pিরer iapo pyrer pupe ihe nehe, ere wanupe nehe, i'i izupe wà.

¹² Na'iruz 'ar pawire Zeromoàw uze'eg wi oho tuwihawete Homoàw pe kury, uzehe we har paw wanupi kury, ize'eg awer rupi katete kury.

¹³ Tuwihawete nuzekaiw kwaw awa tua'uhez waze'eg rehe. Uze'egahy teko wanupe kury.

¹⁴ Ta'e awa pyahu umuze'eg kar nezewe a'e wà xe. — Heru weraha kar ipuhuz katu ma'e peme a'e. Amono putar amo ma'e penemiraha ràm romo nehe. Ipuhuz katu wera'u putar peme nehe, i'i Homoàw teko wanupe. — Uzepyk penehe kyhàhàm pupe pepetek pà a'e. Ihe apupetek putar kyhàhàm tapi'ak pিরer iapo pyrer pupe ihe nehe, i'i wanupe.

¹⁵ Nezewe mehe tuwihawete Homoàw nuzekaiw katu kwaw teko wanehe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuzeapo kar a'e ma'e a'e xe. Ta'e a'e 'ym mehe umume'u a'e ma'e uzeapo ma'e ràm uze'eg imume'u har Aiaz Xiro pe har pe a'e. Aiaz umume'u a'e ma'e oho Zeromoàw Nemat ta'yr pe.

¹⁶ Wenu Izaew ize'eg wà kury. — Nuzapo kwaw ma'e zanereminozgwer rupi a'e nehe, i'i wà. A'e

rupi uzypyrog uhapukaz pà wà kury. — Naxiputar kwaw Tawi zane. Naxiputar kwaw iànàm zane wà. Nuzapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e zane we wà. Awa kwer Izaew izuapyapyr ty wà, zaha zanereko haw pe nehe ty wà. Tuwe Homoàw uzekaiw uzehe nehe, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi Izaew uzewyr oho weko haw pe pitàitàigatu wà kury. ¹⁷ Teko wezar Homoàw a'e pe wà. Xo teko Zuta izuapyapyr waiwy rehe har wanuwihawete romo zo wiko a'e kury.

¹⁸ Na'e tuwihawete Homoàw uze'eg Anoniràw pe kury. Awakwer uma'ereko e ma'e wanuwihaw romo hekon a'e. — Eze'eg eho Izaew wanupe herekuzaromo nehe, i'i izupe. A'e rupi uze'eg oho wanupe. Izaew uzuka Anoniràw ita tetea'u pupe iapiapi pà wà. A'e rupi opor Homoàw uwyramawa zeàmàtyry'ymawhu rehe har pupe na'arewahy kury. Uzàn oho Zeruzarez pe kury.

¹⁹ A'e 'ar henataromo te ko 'ar rehe teko Izaew kwarahy heixe haw awyze har kutyr har wiko Tawi izuapyapyr waàmàtyry'ymar romo wà kury. Izuapyapyr nuweruzar kwaw tuwihawete wà.

²⁰ Teko Izaew izuapyapyr ukwaw Zeromoàw Ezit ywy rehe iho awer wà. A'e rupi uze-mono'og paw rupi wà. Wenz Zeromoàw a'e uze-mono'ogaw pe wà. Umuigo kar uwihawete romo wà kury. Xo Zuta izuapyapyr zo wiko wi wi Tawi izuapyapyr wanemiruze'eg romo a'e wà.

Tupàn ze'eg imume'u har Xemai her ma'e umume'u Tupàn ze'eg

²¹ Zeruzarez pe uhem mehe omono'og Homoàw 180 miw zauxiapekwer ikatu wera'u ma'e Zuta

izuapyapyr wainuromo har wà kury, Mezàmi wainuromo har wà no. Ipuruàmàtryy'ym wer Izaew ta'yr izuapyapyr kwarahy awyze har kutyr har wanehe. Heko wi wer wanuwihawete romo. ²² Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg Xemai pe. Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e. ²³ — Eze'eg eho Homoàw pe kury, i'i izupe. — Emume'u ko heze'eg Zuta izuapyapyr paw wanupe nehe, Mezàmi izuapyapyr paw wanupe nehe no. ²⁴ — Pezàmàtryy'ym zo penywyr Izaew pe wà nehe. Pezewyr peneko haw pe paw rupi nehe. A'e ma'e paw uzeapo nezewe a'e, ta'e aputar nezewe izeapo haw ihe xe, ere wanupe nehe, i'i Tupàn Xemaz pe. A'e rupi weruzar Zuta izuapyapyr Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg wà, weko haw pe uzewyr pà pitàitàigatu wà.

Zeromoàw utyryk Tupàn wi

²⁵ Zeromoàw Izaew wanuwihawete umàmàn Xikez tawhu ipàrirogaw aiha ma'e izywyr har kury. Eparai ywy wytyr wamyter pe tuz. Umumaw amo 'ar a'e pe wiko pà kury. A'e re uhem a'e wi Penuew tawhu ipàrirogaw izywyr kury. ²⁶⁻²⁷ Na'e uze'eg nezewe uzeupe kury. — Aze heremiruze'eg oho Zeruzarez pe tàpuzuhu pe ma'e imono pà Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe wà nehe, wapy'a upyta putar Homoàw Zuta wanuwihawete huwake wà nehe. Hezuka putar wà nehe, i'i uzeupe.

²⁸ A'e rupi uma'e Zeromoàw or mokoz tapi'ak awa hagaw paw romo iapo pà wà kury, wemiruze'eg wanupe uze'eg pà kury. — Zapytu'u Zeruzarez pe zaneho re Tupàn imuwete katu pà

nehe. Teko Izaew izuapyapyr wà. Nà'àng tupàn pezar wà. 'Àg tapi'ak pepyro Ezit ywy wi a'e wà, i'i mua'u wanupe.

²⁹ Omono amo tapi'ak hagaw paw Metew tawhu pe. Omono inugwer Nà tawhu pe no. ³⁰ Nezewe teko uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo wà. Ta'e oho Metew tawhu pe Nà tawhu pe a'e tupàn a'ua'u wamuwete pà a'e wà xe. ³¹ Uzapo kar Zeromoàw tupàn a'ua'u wamuwete haw ywytyr tetea'u apyr no. Wexaexak awa Erewi izuapyapyr 'ym a'e tupàn a'ua'u wanenataromo xaxeto romo wà no.

Tupàn a'ua'u imuwete haw Metew taw pe har

³² — Xiapo mynykawhu 15 haw 'ar mehe 8 haw zahy rehe nehe, tapi'ak hagaw paw wamuwete katu pà nehe, i'i Zeromoàw Izaew wanupe. — Zanamynykawhu nuzawy kwaw Zuta ywy rehe har wapynykawhu nehe, i'i wanupe. Uzuka ma'ea'yr wà, izuka haw Metew pe har rehe wà, tapi'ak hagaw paw wanenataromo wà. A'e ae uzapo a'e tapi'ak hagaw paw wà. A'e ae umuigo kar amo awa xaxeto romo a'e pe Metew pe wà. A'e xaxeto uzapo ma'e tupàn wanenataromo teko wanekuzaromo wà. Upytywà teko tupàn a'ua'u wamuwete mehe wà. ³³ 15 haw 'ar mehe 8 haw zahy rehe 'ar wemixak kwer rehe, oho Zeromoàw Metew pe kury. Uzuka ma'ea'yr a'e pe, wazuka haw rehe, a'e tapi'ak hagaw paw wanenataromo kury. A'e ae uzapo kar a'e mynykawhu teko Izaew wanupe.

13

¹ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono kar amo uze'eg imume'u har Zuta ywy rehe har Metew tawhu pe kury. Uhem a'e pe Zeromoàw ma'ea'yr zuka haw henataromo i'àm mehe, ma'ea'yr izuka mehe. ² Umume'u kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ko ma'e izupe kury, a'e ma'ea'yr zuka haw ikatu 'ymaw imume'u kar pà izupe kury. — O ma'ea'yr zuka haw, o ma'ea'yr zuka haw. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg iko nezewe newe kury. — Uzexak kar putar amo Tawi zuapyr Zuzi her ma'e a'e nehe. Uzuka putar xaxeto tupàn a'ua'u wanenataromo ma'e zuka har a'e wà nehe, nerehe a'e wà nehe. Tata wapy putar teko waàkàgwer nerehe a'e nehe no, o ma'ea'yr zuka haw, i'i Tupàn newe, i'i a'e Tupàn ze'eg imume'u har.

³ Uze'eg wi wi kury. — 'Àg ma'ea'yr zuka haw uzekazeka putar pegegwer tetea'u romo a'e nehe. Tàtàpyzgwer hehe àràm uhàuhàz putar nehe. A'e ma'e izeapo mehe pekwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e herupi ize'eg awer nehe, i'i wanupe.

⁴ Wenu Zeromoàw ize'eg mehe. Upyho opo a'e Tupàn ze'eg imume'u har kutyr. Uze'eg zauxi-apekwer wanupe. — Pepyhyk 'aw awa ty wà, i'i wanupe. A'e 'ar mehe we nupuner kwaw uzywa imumyz taw rehe kury. Nupuner kwaw imuzewyr haw rehe heko haw ikatu haw pe no.

⁵ Na'arewahy a'e ma'ea'yr zuka haw uzekazeka pegegwera'i tetea'u romo kury. Tàtàpyzgwer uhàuhàz ywy rehe, a'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg imume'u har ze'eg awer rupi katete.

⁶ Na'e uze'eg tuwihawete izupe. — Eze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar pe kury. Emupytu'u kar herehe ikwahy re nehe. Enoz hezywa imukatu àwàm izupe nehe no, i'i izupe. Tupàn ze'eg imume'u har weruzar tuwihawete ze'eg. Tupàn umukatu izywa. ⁷ Na'e uze'eg wi tuwihawete kury. — Eho herupi heràpuz me nemai'u pà nehe. Amekuzar putar neremiapo kwer nehe, i'i izupe.

⁸ Uwazar Tupàn ze'eg imume'u har izupe. — Aze mo eremur neremetarer ipehegwer ihewe, naha iwer mo nerupi. Namai'u iwer mo xe. Nai'u iwer mo xe. ⁹ — Emai'u zo a'e pe nehe, ei'u zo a'e pe nehe, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ihewe. — Ezewyr zo nereko haw pe a'e nerape Metew piarupi nehe. Ezewyr amo ae pe rupi nehe, i'i ihewe, i'i Tupàn ze'eg imume'u har Zeromoàw pe.

¹⁰ Nezewe mehe nuzewyr kwaw pe ur awer rupi Metew piar rupi kury. Uzewyr weko haw pe amo ae pe rupi.

Tupàn ze'eg imume'u har itua'uhez ma'e Metew pe har

¹¹ A'e 'ar rehe amo Tupàn ze'eg imume'u har itua'uhez ma'e wiko Metew pe a'e. Ta'yr oho heko haw pe wà kury, ma'e Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har hemiapo kwer a'e 'ar mehe arer imume'u pà izupe wà kury. Umume'u tuwihawete Zeromoàw pe hemimume'u kwer paw wà no. ¹² A'e rupi Tupàn ze'eg imume'u har itua'uhez ma'e upuranu wanehe kury. — Ma'e rupi uhem oho xe wi a'e, i'i wanupe. Ta'yr wexak kar pe iho awer izupe wà. ¹³ — Pemuàgà'ym hereimaw

zumen ikupe pe har imono pà nehe ty wà, i'i wa'yr wanupe. Omono ikupe pe har hehe wà. Uzeupir Tupàn ze'eg imume'u har weimaw kupe pe. ¹⁴Oho Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har haikwerupi. Uwàxi peiwyr ywyrà kawar wy pe iapyk mehe. Upuranu hehe. — Aipo ereiko Tupàn ze'eg imume'u har Zuta ywy rehe har romo, i'i izupe. — Aiko ihe ty, i'i uwazar pà izupe.

¹⁵ — Ezur heràpuz me nemai'u pà nehe, i'i izupe.

¹⁶ Tupàn ze'eg imume'u har Zuta ywy rehe har uwazar ize'eg izupe. — Napuner kwaw heho haw rehe nereko haw pe. Napuner kwaw heker haw rehe a'e pe. Namai'u kwaw xe nehe. Nai'u kwaw xe nerehe we nehe. ¹⁷ — Emai'u zo ei'u zo nehe, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ihewe a'e. — Ezewyr zo nezur awer pe rupi nehe, i'i ihewe, i'i izupe.

¹⁸ Na'e uze'eg wi Tupàn ze'eg imume'u har itua'uhez ma'e izupe. — Aiko Tupàn ze'eg imume'u har romo nezàwe ihe no. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur kar amo weko haw pe har ihewe a'e. — Eراها Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har neràpuz me nehe. Emono temi'u izupe nehe. Emuger kar nehe, i'i Tupàn reko haw pe har ihewe, i'i mua'u izupe hemu'em pà a'e.

¹⁹ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har oho hupi hàpuz me kury. Umai'u hehe we. ²⁰ Ywyrapew huwake wapyk mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg uhem Tupàn ze'eg imume'u har tua'uhez ma'e pe kury. ²¹ Uhapukaz Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har pe. — Nereruzar kwaw heze'eg. Nerezapo kwaw heremiapo kar haw, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko

Ma'e iko newe. ²² — Erezewyr xe nemai'u pà. Emai'u zo xe nehe, a'e newe. Nereruzar kwaw heze'eg. A'e rupi eremàno putar kury. Teko uzutym putar neretekwer neànàm watym awer pupe nehe, i'i Tupàn iko newe, i'i inugwer Tupàn ze'eg imume'u har izupe.

²³ Umumaw umai'u haw wà. Tupàn ze'eg imume'u har tua'uhez ma'e umuàgà'ym zumen kupe pe har Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har pe kury. ²⁴ Uhem Tupàn ze'eg imume'u har Zuta rehe har a'e wi. Pe rupi iata mehe amo zàwàruhu wexak a'e. Zàwàruhu iriàw uzuka Tupàn ze'eg imume'u har kury. Hetekwer upyta a'e pe pemyter pe. Zàwàruhu a'e, zumen a'e no, upyta huwake a'e pe u'àm pà wà. ²⁵ Amo awa pe rupi wata ma'e ukwaw wanuwake a'e wà. Wexak hetekwer pe myter pe tuz mehe wà. Wexak zàwàruhu huwake hin mehe wà no. A'e rupi umume'u wemixak kwer oho Metew taw pe har wanupe wà kury.

²⁶ Tupàn ze'eg imume'u har tua'uhez ma'e wenu imume'u mehe wà. A'e rupi uze'eg wanupe. — A'e Tupàn ze'eg imume'u har wiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg heruzar 'ymar romo a'e. A'e rupi Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur kar zàwàruhu ikutyr a'e. Uzuka kar uze'eg imume'u har zàwàruhu pe. Ta'e umume'u izuka àwàm a'e 'ym mehe a'e xe, i'i wanupe.

²⁷ Na'e uze'eg wa'yr pe kury. — Pemuàgà'ym hereimaw zumen ikupe pe har nehe kury, i'i wanupe. Weruzar ize'eg wà. ²⁸ Oho Tupàn ze'eg imume'u har tua'uhez ma'e hetekwer pe rupi hexak pà kury. Wexak zumen zàwàruhu rehe we

hetekwer huwake wà no. Zàwàruhu nu'u kwaw hetekwer a'e. Nupei'ài'àng kwaw zumen a'e no. ²⁹ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har upyhyk hetekwer hupir pà weimaw zumen ikupe pe Metew pe heraha pà. Ta'e uzai'o putar hehe xe. Ipurutym wer hetekwer rehe no. ³⁰ Uzutyzutym itym àwàm pupe. Na'e a'e, ta'yr a'e wà no, uzai'o hetekwer rehe a'e wà. — O herywyr, o herywyr, i'i izupe uzai'o pà wà.

³¹ Itym ire uze'eg tua'uhez ma'e wa'yr pe. — Hemàno mehe pezutym heretekwer xe hetekwer huwake nehe. ³² Ta'e azeharomoete uzeapo putar a'e iaiw ma'e hemimume'u kwer a'e nehe xe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u kar a'e ma'e izupe. — Iaiw ma'e uzeapo putar ma'ea'yr zuka haw Metew pe har pe nehe, amogwer tupàn a'ua'u wamuwete haw wanupe nehe no, tawhu Xamari ywy rehe har wanupe nehe no, i'i a'e Tupàn ze'eg imume'u har umàno 'ym mehe we, i'i tua'uhez ma'e.

Zeromoàw uzapo wiwi ikatu 'ym ma'e a'e

³³ Nezewe rehe we tuwihaw Zeromoàw nupytu'u kwaw ikatu 'ym ma'e iapo re. Nuzemumikahy kwaw Tupàn henataromo. Wexaexak wi wyzài awa oho waiko xaxeto romo wà. A'e xaxeto uzapo ma'e tupàn a'ua'u wanenataromo ma'ea'yr zuka haw ywytyr rehe har pe, teko wanekuzaromo wà. Wyzài awa a'e, aze heko wer xaxeto romo wà, tuwihawete umuigo kar a'e awa xaxeto romo a'e wà. ³⁴ A'e ikatu 'ym ma'e hemiapo kwer werur iaiw paw uhua'u ma'e iànàm paw wanupe.

14

Zeromoàw ta'yr imàno awer

¹ A'e 'ar rehe tuwihawete Zeromoàw ta'yr Awi her ma'e ima'eahy kury. ² Uze'eg Zeromoàw wemireko pe. — Emunehew amo ae kuzà hopoz nehe. Nezewe mehe teko nanekwaw kwaw a'e wà nehe. Eho Xiro pe Tupàn ze'eg imume'u har Aiaz her ma'e heko haw pe nehe. Amo kwarahy mehe, kwehe mehe, umume'u teko wanuwihawete romo hereko àwàm a'e. ³ Eraha 10 tpy'ak izupe nehe. Eraha amo tpy'ak hete ma'e izupe nehe no, amo hàir hyru por izupe nehe no. Epuranu hehe nehe. — Ma'e uzeapo putar tuwihawete ta'yr pe nehe, ere izupe hera'yr rehe neze'eg pà izupe nehe. Umume'u putar newe nehe, i'i tuwihawete wemireko pe.

⁴ Na'e hemireko oho Aiaz reko haw Xiro pe har pe kury. A'e 'ym mehe uzeapo hehàpyhà 'ym ma'e romo a'e, ta'e itua'uhez tuwe a'e xe.

⁵ Tupàn umume'u Zeromoàw hemireko tur àwàm izupe. — Upuranu putar nerehe. — Ma'e uzeapo putar hememyr ima'eahy ma'e pe nehe, i'i putar newe, i'i Tupàn izupe. Na'e umume'u ize'eg àwàm izupe a'e no. Na'e uhem Zeromoàw hemireko a'e pe kury, amo ae kuzà hexakaw hereko pà kury. Na'ipurukwaw kar wer Zeromoàw hemireko romo weko haw rehe izupe.

⁶ Ukenaw rupi heixe mehe Aiaz wenu iata haw. — Eixe, Zeromoàw hemireko. Màràzàwe tuwe erezur amo ae kuzà hexakaw hereko pà ne. Ma'e ikatu 'ym Tupàn umume'u kar putar ihewe newe nehe. ⁷ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew

wazar uze'eg nezewe a'e. Emume'u ize'eg eho Zeromoàw pe nehe. — Uruexak teko wainuromo nereko mehe ihe, heremiaihu Izaew wanuwihawete romo nemuigo kar pà ihe. ⁸ Apyro tuwihawete romo heko haw Tawi izuapyapyr wanuwineuwe imono pà ihe. Nereiko kwaw heremiruze'eg Tawi zàwe. Wyzài ma'e iapo mehe Tawi weruzar heze'eg a'e. Weruzar heremiapo kar haw no. Hemuwete katu upy'a pe azeharomoete. Hemiapo kwer paw ikatu ihewe. ⁹ Ne erezapò ikatu 'ym ma'e tetea'u wera'u amogwer tuwihawete neraikweromo har wanuwipaw rupi ne. Eretyryk ihewi. Erezapo tupàn a'ua'u wà. Erezapo ma'e hagaw paw imuwete pyr wà. A'e rupi aikwahy newe ihe. ¹⁰ A'e rupi arur putar iaiw paw neànàm wanupe ihe nehe. Azuka putar nezuapyapyr awa paw ihe wà nehe. Azuka putar awa ipyahu ma'e wà nehe. Azuka putar awa tua'uhez ma'e wà nehe no. Apeir putar neànàm ma'ea'yr wanepuxi kwer ipeir haw ài ihe wà nehe. ¹¹ Neànàm tawhu pe umàno ma'e rà m a'e wà nehe, zawar u'u putar wanetekwer wà nehe. Kaiwer pe ka'a pe umàno ma'e rà m a'e wà nehe, apitaw u'u putar wanetekwer wà nehe. Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e amume'u a'e ma'e ihe kury, i'i Tupàn ze'eg imume'u har a'e kuzà pe, Tupàn uze'eg imume'u pà izupe.

¹² Uze'eg wi Aiaz Zeromoàw hemireko pe kury. — Ezewyr nereko haw pe kury. Tawhu pupe nereixe mehe nememyr awa umàno putar nehe.

¹³ Teko Izaew paw uzai'o putar hehe wà nehe. Uzutym putar hetekwer wà nehe. Xo ta'yr zo, xo a'e Zeromoàw iànàm zo, xo a'e zo utym putar

wà nehe. Ta'e xo a'e zo ikatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar pe a'e xe. Amogwer Zeromoàw iànàm iro izupe wà. ¹⁴ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuigo kar putar amo ae awa Izaew wanuwihawete romo a'e nehe. A'e awa umumaw putar Zeromoàw iànàm paw a'e wà nehe. Ko ma'e uzeapo iko ko 'ar rehe kury. ¹⁵ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzepyk putar teko Izaew wanehe nehe. Uryryryryz putar ukyze haw rehe ka'api'i 'y pupe har zàwe wà nehe. Tupàn o'ok putar teko Izaew ko ywy ikatu ma'e wi wà nehe, waipy wanupe wemimono kwer wi wà nehe. Umuhàmuhàz putar waneraha yrykawhu Ewparat ikupe kutyr wà nehe. Ta'e a'e teko umuikwahy kar Tupàn a'e wà xe. Ta'e uzapo ywyrà, upu'àm ma'e tupàn a'ua'u romo wà xe, wemimuwete romo wà xe. ¹⁶ Tupàn utyryk putar Izaew wanuwì a'e nehe, ta'e Zeromoàw uzapo ikatu 'ym ma'e henataromo a'e xe, ta'e uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe a'e no xe, i'i izupe.

¹⁷ Na'e Zeromoàw hemireko uhem oho a'e wi Xiza tawhu pe uzewyr pà kury. Wàpuz me ipyrog mehe umàno kwarer kury. ¹⁸ Teko Izaew paw uzai'o kwarer rehe wà. Uzutym wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg awer rupi katete wà. Tupàn ze'eg imume'u har Aiaz her ma'e umume'u a'e ma'e uzeapo ma'e rà m a'e 'ym mehe a'e.

Zeromoàw imàno awer

¹⁹ Tuwihawete Zeromoàw uzapo amo ae ma'e tetea'u a'e no. Uzàmàtyry'ym wàmàtyry'ymar oho wà. Weruze'eg Izaew ywy rehe har wà. A'e ma'e paw amo umuapyk amo pape rehe. Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer, a'e pape her

romo a'e. ²⁰ Umumaw Zeromoàw 22 kwarahy tuwihawete romo wiko pà. Na'e umàno. Utym het-ekwer wà. Ta'yr Nanaw wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e kury.

Homoàw wiko Zuta wanuwihawete romo a'e

²¹ Homoàw Xàrumàw ta'yr wereko 41 kwarahy Zuta wanuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 17 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wexak a'e tawhu amogwer tawhu Izaew rehe har wanuwi a'e, umuwete katu àwàm romo a'e. Homoàw ihy a'e, Nama her romo a'e. Amon ywy rehe arer romo hekon.

²² Teko Zuta ywy rehe har uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo wà. Umuikwahy kar wera'u Tupàn uwipy paw wanuwi wà. ²³ Uzapo ma'ea'yr hapy haw ywytyr rehe wà, tupàn a'ua'u wamuwete haw romo wà. Uzapo wamuwete haw ywyrà iwype wà no, 'àg hereko har iwype wà no. Umupu'àm itapuku wà no, ywyrà puku wà no, tupàn a'ua'u romo wà, wamuwete haw romo wà. ²⁴ Amo ae ma'e iaiw ma'e uzapo wà no. Amo kuzà wiko kuzà wyzài romo a'e tupàn a'ua'u wamuwete katu har romo wà, a'e pe wà. Amo awa wiko awa wyzài romo a'e tupàn a'ua'u wamuwete katu pà wà no, a'e tupàn a'ua'u wamuwete katu haw pe wà. Teko Izaew uzapo maranugar haw paw teko a'e ywy wi Tupàn hemimuhem karer wazàwe wà. Kwehe mehe Izaew wixe waiko a'e ywy rehe a'e pe har wamuhem kar pà wà. Izaew nuzawy kwaw a'e teko iaiw ma'e wà kury.

²⁵ Homoàw Zuta wanuwihawete romo wiko mehe, 5 haw kwarahy mehe, Xizak Ezit wanuwihawete a'e kury, uzàmàtyry'ym Zeruzarez pe har a'e wà kury. ²⁶ Weityk a'e pe har wà. Weraha ma'e hekuzar katu ma'e Tupàn Hàpuzuhu pupe har paw a'e wi. Weraha tuwihawete hàpuzuhu pupe har paw no. Weraha a'e u'yw wi purumimaw Xàrumàw hemiapo kwer paw no. ²⁷ Tuwihawete Homoàw umuapu'a kar itazu morog her ma'e amo purumimaw iapo kar pà. Omono a'e purumimaw a'e wi heraha pyrer wanekuzaromo wà. Omono zauxiapekwer tàpuzuhu ukenaw rehe uzekaiw ma'e wanuwihaw pe wà. ²⁸ Aze tuwihawete oho Tupàn Hàpuzuhu pe, zauxiapekwer umunehew a'e purumimaw uzehe wà. A'e re umuzewyr kar waneraha zauxiapekwer waker haw pe wà.

²⁹ Amo umuapyk amogwer Homoàw hemiapo kwer paw pape Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. ³⁰ Kwarahy nànàn Homoàw uzàmàtyry'ym Zeromoàw oho hereko a'e wà. ³¹ Umàno Homoàw kury. Utym hetekwer tuwihawete wanetekwer watymaw pupe wà, tawhu Tawi heko awer pe wà. Ta'yr Awi wiko tuwihawete romo hekuzaromo kury. Homoàw ihy a'e, Nama her romo a'e. Amon waiwy rehe arer romo hekon.

15

Awi wiko Zuta wanuwihawete romo

¹ Zeromoàw Nemat ta'yr Izaew wanuwihawete romo heko mehe 18 haw kwarahy mehe Awi wiko wanuwihawete romo a'e. ² Umumaw na'iruz kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà.

Maaka ihy her romo a'e. Àmixàràw tazyr romo hekon. ³ Awi uzapo ikatu 'ym ma'e u hemiapo kwer zàwenugar a'e. Nuweruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uzar ze'eg. Nuiko kwaw wàmuz Tawi zàwe. ⁴ Nezewe rehe we izar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur amo ta'yr izupe, ta'e hàmuz Tawi ikatuahy izupe a'e 'ym mehe a'e xe. — Nera'yr wiko putar tuwihawete Zeruzarez pe a'e nehe, nemàno re a'e nehe. Nomono e kwaw Zeruzarez wàmàtyry'ymar wanupe a'e nehe, i'i Tupàn izupe. ⁵ Uzapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e ma'e izupe, ta'e hàmuz Tawi ikatu izupe a'e xe, ize'eg heruzar ire upytu'u 'ym pà a'e xe. Xò Uri Ete zuapyr izuka kar mehe zo uzuhaw ize'eg a'e. ⁶ Awi a'e, Zeromoàw a'e no, uzeàmàtyry'ym waiko tuweharupi Awi tuwihawete romo heko mehe wà. ⁷ Amo umuapyk amogwer Awi hemiapo kwer paw a'e pape Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe.

⁸ Umàno Awi. Utym hetekwer tawhu Tawi reko awer pe wà. Ta'yr Az wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e kury.

Az wiko Zuta wanuwihawete romo

⁹ Zeromoàw Izaew wanuwihawete romo heko mehe 20 haw kwarahy mehe Az wiko Zuta izuapyapyr wanuwihawete romo a'e no. ¹⁰ Umumaw 41 kwarahy Zeruzarez pe tuwihawete romo wiko pà. Izaryz a'e, tazyr, Maaka her romo a'e, Àmixàràw tazyr romo hekon a'e. ¹¹ Az hemiapo kwer ikatuahy Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. Nuzawy kwaw wipy Tawi a'e. ¹² Az umuhem kar kuzà wызàì puhe

tupàn a'ua'u wamuwete haw rehe oho ma'e kwer uiwyy wi wà. Weityk tupàn a'ua'u tuwihawete uzeaikweromo har wanemiapo kwer wanenaw wi wà. ¹³ – Nereiko kwaw tuwihawete ihy romo kury. Ta'e erezapo kar amo ma'e hagaw paw iaiw ma'e tupàn a'ua'u wamuwete haw pe imupu'àm pà ne, i'i uzaryz pe. Weityk Az a'e tupàn a'ua'u iaiw ma'e. Umunyk tata hehe wyyàpyznaw Xenorom her ma'e rehe. Ukaz paw. ¹⁴ Numumaw kwaw tupàn a'ua'u wamuwete haw paw rupi wà. Nezewe rehe we weruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg u'ar nà'nàn. ¹⁵ Az tu a'e, omonokatu ma'e Tupàn Hàpuzuhu pe imono pyràm romo a'e, a'e 'ym mehe a'e. Omonokatu ma'e parat iapo pyrer, ma'e or iapo pyrer no. Az omono a'e ma'e paw Tupàn Hàpuzuhu pupe kury.

¹⁶ Az Zuta wanuwihawete a'e, Maaza Izaew wanuwihawete a'e no, awyzeharupi uzeàmàtyry'ym waiko tuwihawete romo wiko mehe a'e wà, kwarahy nà'nàn a'e wà. ¹⁷ Maaza wixe Zuta ywy rehe. Upyhyk Hama tawhu. Uzyppyrog pàrirogaw aiha katu ma'e iapo pà tawhu izywyr. Nezewe mehe ikàg a'e pe. Upuner wyzài Zeruzarez piarupi wata ma'e ipyhyk pà. ¹⁸ Ukyze Az izuwi a'e. A'e rupi omono'og ita hekuzar katu ma'e Tupàn Hàpuzuhu pe har kury, wàpuzuhu pe har paw no. Heta parat a'e pe. Heta or no. Omono a'e or a'e parat amogwer tuwihaw wanupe kury, uzehe we har wanupe kury. Menanaz Tarimon ta'yr Ezion hemimino wiko Namaz tawhu pe har wanuwihawete romo a'e 'ar rehe a'e. – Peraha ko heremetarer Menanaz pe nehe ty wà, i'i Az wemiruze'eg wanupe. –

Eze'eg nezewe izupe nehe, i'i wanupe. ¹⁹ — Zazemyrypar nehe, zaneru zàwegatete nehe. Amono e ko parat newe. Amono e ko or newe no. Epytu'u Maaza Izaew wanuwihawete ipytywà re nehe kury. Nezewe mehe umuhem kar putar wemiruze'eg zauxiapekwer heywy wi a'e wà nehe, ere Menanaz pe nehe, i'i wanupe.

²⁰ Weruzar ize'eg wà, hemetarer heraha pà Menanaz pe wà. Ikatu waze'eg Menanaz pe. A'e rupi uzapo ma'e Az ze'eg rupi. Uzàmàtyry'ym kar tawhu Izaew ywy rehe har zauxiapekwer wanupe wà, wanuwihaw wanupe wà no. We-ityk amo tawhu wà. Na'aw a'e tawhu waner xe wà: Izom, Nà, Apewmetemaka, taw ywy Karirez yryhu huwake har rehe har wà, taw Napitari ywy rehe har wà. ²¹ Amo umume'u uzeapo ma'e kwer oho tuwihawete Maaza pe wà kury. Henu mehe upytu'u pàrirogaw Hama izywyr har iapo re kury. Uzewyr oho Xiza pe.

²² Na'e tuwihawete Az omono kar amo teko Zuta ywy nànàn wà kury. — Maaza omono'og ita tetea'u ywyr tetea'u Hama pàrirogaw aiha katu ma'e romo iapo pà a'e. Tuwe Zuta rehe har paw uzemono'og Hama pe a'e ma'e heraha pà wà nehe, Mipa taw pe wà nehe, i'i wanupe. Weruzar ize'eg oho wà. Weraha a'e ita paw a'e ywyr paw Mipa tawhu pe wà. Na'e Az uzapo pàrirogawaiha Mipa izywyr kury, Zema tawhu izywyr no. Zew tawhu Mezàmi izuapyapyr waiwy rehe tuz.

²³ Amo umuapyk amogwer Az hemiapo kwer paw a'e pape rehe. Ma'e tetea'u uzapo ukàgaw hexak kar pà. Tawhu tetea'u izywyr uzapo pàrirogawaiha wà no. Umuapyk a'e ma'e paw pape

Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. Itua'uhez mehe amo ma'eahy haw uhem ipy pe. ²⁴ Umàno a'e. Uzutym hetekwer tuwihawete watym awer pupe wà, tawhu Tawi reko awer pe wà. Ta'yr Zuzapa wiko tuwihawete romo hekuzaromo.

Nanaw wiko Zuta wanuwihawete romo

²⁵ Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe mokoz haw kwarahy mehe Nanaw tuwihawete Zeromoàw ta'yr wiko Izaew wanuwihawete romo a'e kury. Umumaw mokoz kwarahy tuwihawete romo wiko pà. ²⁶ Wiko u zàwegatete. Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe no.

²⁷ Maaza Ai ta'yr Ixakar zuapyr ipureityk wer Nanaw rehe. Uzuka oho Piri ywy rehe har waiwy rehe heko mehe. Uzapo Nanaw pàrirogawaiha iko Zimeton tawhu izywyr wemiruze'eg zauxiapekwer wanehe we. Maaza uzuka Nanaw a'e pe.

²⁸ A'e ma'e uzeapo Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe na'iruz haw kwarahy rehe. Nezewe mehe Maaza wiko Izaew wanuwihawete Nanaw hekuzaromo kury. ²⁹ Tuwihawete romo wiko pà uzypyrog mehe we Maaza uzuka Zeromoàw iànàm wà. Uzuka iànàm paw rupi wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg wemiruze'eg Aiaz Xiro pe har pe hemimume'u kwer rupi katete wà. Ni amo nuhem kwaw umàno haw wi wà. ³⁰ A'e ma'e paw uzeapo a'e, ta'e a'e 'ym mehe Zeromoàw umuikwahy kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar a'e xe. Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u henataromo a'e xe. Ta'e uzapo kar ikatu 'ym ma'e tetea'u Izaew wanupe a'e no xe.

³¹ Amo umuapyk amogwer Nanaw hemiapo kwer paw a'e pape Izaew wanuwihawete wane-miapo kwer her ma'e rehe. ³² Zuta wanuwihawete Az a'e, Izaew wanuwihawete Maaza a'e no, uzeàmàtyry'ym waiko tuweharupi wiko mehe wà.

Maaza wiko Izaew ywy rehe har wanuwihawete romo

³³ Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe na'iruz haw kwarahy rehe Maaza Ai ta'yr wiko Izaew paw wanuwihawete romo kury. Umumaw 24 kwarahy tuwihawete romo wiko pà Xiza tawhu pe. ³⁴ Nuzawy kwaw u tuwihawete Zeromoàw. Uzapo Maaza ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo a'e. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe no.

16

¹ Amo 'ar mehe Tupàn uze'eg uze'eg imume'u har Zeu her ma'e pe kury. Anani ta'yr romo hekon a'e. Uze'eg izupe Maaza rehe. ² — Izypy mehe nereiko kwaw ikàg ma'e romo. Urumuigo kar heremiaiuhu Izaew wanuwihawete romo ihe. Erezapo ikatu 'ym ma'e Zeromoàw zàwe. Erezapo kar ikatu 'ym ma'e heremiaiuhu wanupe no. Ikatu 'ym ma'e heremiaiuhu wanemiapo kwer hemuik-wahy kar a'e wà. ³ A'e rupi urumumaw putar ihe nehe. Amumaw putar neànàm ihe wà nehe no, Zeromoàw pe heremiapo kwer zàwegatete nehe no. ⁴ Neànàm tawhu pupe umàno ma'e rà m a'e wà nehe, zawar u'u putar wano'o kwer wà nehe. Kaiwer pe ka'a pe umàno ma'e rà m a'e wà nehe,

apitaw u'u putar wano'o kwer wà nehe, i'i Tupàn newe, i'i Zeu Maaza pe.

⁵ Amogwer Maaza hemiapo kwer paw amo umuapyk a'e pape rehe. Uzapo ma'e tetea'u ukàgaw hexak kar pà. Umuapyk a'e ma'e paw pape Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. ⁶ Umàno Maaza a'e. Uzutym hetekwer Xiza tawhu pe wà. Ta'yr Era wiko tuwihawete romo hekuzaromo.

⁷ Tupàn ze'eg imume'u har Zeu umume'u a'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg oho Maaza pe. Umume'u iànàm wamàno àwàm izupe. Umume'u hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo arer izupe. Umuikwahy kar Maaza Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e a'e, wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe a'e, tuwihaw Xàrumàw hemiapo kwer zàwenugar, a'e 'ar 'ym mehe we arer zàwenugar rehe a'e. Amo ae ma'e rehe wikwahy Tupàn. Uzuka Maaza Zeromoàw iànàm paw wà. A'e rupi umuikwahy kar Tupàn a'e ma'e rehe a'e no.

Era wiko Izaew wanuwihawete romo

⁸ Az Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo heko mehe 26 haw kwarahy rehe Era Maaza ta'yr wiko Izaew wanuwihawete romo kury. Umu-maw mokoz kwarahy Xiza pe tuwihawete romo wiko pà. ⁹ Amo tuwihaw Era rehe we har, Ziniri her ma'e, zauxiapekwer ywyramawa rehe har ipegegwer rehe har wanuwihaw romo hekon a'e, omono'og uzehe we har Era izuka har romo wà. Ipuruzuka wer hehe. Amo 'ar mehe Era uka'u iko Xiza tawhu pe wiko mehe Aruza ràpuz me.

Aruza wiko hàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e romo a'e. ¹⁰ Wixe Ziniri hàpuz me. Uzuka Era. Wiko tuwihawete romo hekuzaromo. ²⁷ haw kwarahy mehe Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe uzeapo a'e ma'e a'e.

¹¹ Ziniri tuwihawete romo wiko re tàrityka'i uzuka Maaza iànàm paw wà kury. Uzuka iànàm awa paw rupi wà. Uzuka imyrypar awa paw rupi wà no. ¹² Nezewe Ziniri uzuka Maaza iànàm paw wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg wemiruze'eg Zeu pe Maaza rehe imume'u pyrer rupi katete wà. ¹³ Umuwete katu tupàn a'ua'u wikuwe mehe wà. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e teko Izaew wanupe wà no. A'e rupi Maaza a'e, ta'yr a'e no, umuikwahy kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar a'e wà. ¹⁴ Omo umuapyk amogwer Era hemiapo kwer paw a'e pape Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe.

Ziniri wiko Izaew ywy rehe har wanuwihawete romo

¹⁵ Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe ²⁷ haw kwarahy rehe Ziniri wiko Izaew paw wanuwihawete romo Xiza tawhu pe. Umumaw xo 7 'ar zo tuwihawete romo wiko pà. Na'e zauxiapekwer Izaew umàmàn oho Zimeton tawhu izywyr wà. Piri ywy rehe har waiwy rehe tuz. ¹⁶ Zauxiapekwer ukwaw Ziniri tuwihawete kutyriho awer wà. Ukwaw izuka awer wà. A'e rupi a'e 'ar mehe we waker haw pe wexaexak Oniri zauxiapekwer wanuwihaw wà kury, Izaew wanuwihawete romo imuigo kar pà wà kury. ¹⁷ Oniri uhem oho Zimeton tawhu wi wemiruze'eg zauxiapekwer wanupi Xiza pe wà kury. Umàmàn

izywyr wà kury. ¹⁸ Ziniri wexak a'e zauxiapekwer tawhu izywyr har wà. — Hezuka putar wà nehe, i'i uzeupe. A'e rupi oho tàpuztàtà tàpuzuhu pupe har pupe kury. Umunyk tata tàpuzuhu rehe. Uzezuka ipupe ukaz pà kury. ¹⁹ A'e ma'e uzeapo a'e, ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo a'e xe. Nuzawy kwaw Zero-moàw a'e, uzeaikweromo tuwihawete romo wiko ma'e a'e. Ziniri iro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe a'e, ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e a'e xe, ta'e uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe a'e no xe. ²⁰ Amo umuapyk amogwer Ziniri hemiapo kwer pape rehe a'e. Izaew wanuwihawete wane-miapo kwer imume'u haw a'e pape her romo a'e. Umuapyk tuwihawete izuka awer hehe no.

Oniri wiko Izaew wanuwihawete romo

²¹ Teko Izaew ywy rehe har uzemuza'aza'ak mokoz pehegwer romo wà kury. Pitài pehegwer uputar Ximini Zinat ta'yr uwihawete romo wà. Inugwer pehegwer uputar Oniri uwihawete romo a'e wà no. ²² Oniri iputar har weityk Ximini iputar har wà. Umàno Ximini. Oniri wiko tuwihawete romo kury. ²³ Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe 31 haw kwarahy mehe Oniri wiko Izaew wanuwihawete romo. Umumaw 12 kwarahy tuwihawete romo wiko pà. Umu-maw 6 kwarahy tuwihawete romo Xiza tawhu pe wiko pà. ²⁴ Na'e ume'eg kar ywytyr Xamari her ma'e awa Xemer her ma'e wi. Omono itaxig parat izupe hekuzaromo. Heta 70 kir a'e parat. Uzapo kar Oniri pàrirogaw aiha katu a'e ywytyr rehe. Nezewe mehe zauxiapekwer upuner wàmàtyry'ymar wanuwi uzeàmimaw rehe wà.

Na'e uzapo kar amo tawhu a'e ywytyr rehe no. Omono Xamari izupe her romo, ta'e Xemer wiko a'e ywytyr izar ipy romo a'e xe.

²⁵ Oniri uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo. Iaiw wera'u amogwer tuwihawete uzeaikweromo arer paw wanuwi. ²⁶ Oniri umuikwahy kar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar a'e. Nuzawy kwaw Zeromoàw. Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo a'e xe. Ta'e umuwete kar tupàn a'ua'u Izaew wanupe a'e no xe. ²⁷ Amo umuapyk amogwer Oniri hemiapo kwer paw a'e pape Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. ²⁸ Umàno Oniri. Uzutym hetekwer Xamari tawhu pe wà. Ta'yr Akaw wiko tuwihawete romo hekuzaromo kury.

Akaw wiko Izaew ywy rehe har wanuwihawete romo

²⁹ Az Zuta wanuwihawete romo heko mehe 38 haw kwarahy rehe Akaw Oniri ta'yr wiko Izaew wanuwihawete romo. Umumaw 22 kwarahy Xamari taw pe tuwihawete romo wiko pà. ³⁰ Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo. Iaiw wera'u amogwer tuwihawete uzeaikweromo arer paw wanuwi a'e. ³¹ — Zeromoàw na'ikàg kwaw a'e. Ihe azapo putar iaiw ma'e azeharomoete ihe nehe, Tupàn henataromo ihe nehe, i'i Akaw uzeupe. A'e rupi upyhyk Zezamew Eximaw tazyr. Xitom tawhu pe har wanuwihawete romo hekon Eximaw. Ma'aw imuwete katu har romo hekon Zezamew a'e. ³² Uzapo kar Akaw amo tàpuzuhu Ma'aw imuwete haw romo Xamari pe. Uzapo amo ma'ea'yr hapu haw henataromo no,

tàpuzuhu pupe imuapyk pà no. ³³ Umupu'àm amo ywyrà puku tupàn a'ua'u romo no. Nezewe haw iapo awer umuikwahy kar wera'u Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e amogwer Izaew wanuwi-hawete uzeaikweromo arer wanuwi paw rupi a'e. ³⁴ Akaw tuwihawete romo heko mehe Iew Metew parer uzapo wi Zeriko tawhu oho a'e. Kwehe mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuze'eg kar Zuzue Nun ta'yr nezewe a'e. — Aze amo uzapo wi 'aw tawhu iwype har nehe, ta'yr ipy umàno putar nehe, i'i. Uzeapo a'e rupi katete. Zeriko wype har iapo mehe ta'yr ipy Amiràw her ma'e umàno izuwi. Tawhu hukenaw iapo mehe ta'yr ipyahu wera'u ma'e Xerup her ma'e umàno izuwi a'e no.

17

Àmàn nukyr kwaw nehe, i'i Eri tuwihawete pe

¹ Amo Tupàn ze'eg imume'u har Eri her ma'e Xizime parer uze'eg oho tuwihawete Akaw pe a'e kury. Zireaz ywy rehe tuz Xizime taw a'e. — Aze'eg putar newe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar her rehe ihe nehe kury. Aiko hemiruze'eg romo ihe. — Ni zuwiri ni àmàn nukyr kwaw ko kwarahy rehe a'e nehe kury. — Ukyr putar àmàn kury, aze a'e ihe nehe, xo a'e mehe zo ukyr putar àmàn a'e nehe, i'i Eri Akaw pe.

² Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg Eri pe.

³ — Eho xe wi kury. Eata eho kwarahy hemaw kutyr nehe. Ezeàmim yrykaw Kerit her ma'e huwake nehe, yrykaw Zotàw kupe kutyr kwarahy hemaw kutyr nehe. ⁴ Heta putar 'y yrykaw pupe

har neremi'u rà m romo nehe. Apyhyk kar putar temi'u zà puun zà wenugar wanupe ihe. Weraha putar a'e temi'u newe a'e pe wà nehe.

⁵ Weruzar Eri Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg. Oho a'e pe. Wiko Kerit yrykaw huwake.

⁶ Ui'u a'e yrykaw rupi. Tuweharupi zà puun werur tpyy'ak izupe wà. Werur ma'ero'o kwer izupe wà no. Ku'em mehe werur wà. Karuk mehe werur wà no. ⁷ Amo zahy pawire uxinig yrykaw a'e kury, ta'e nukyr kwaw à m à n a'e 'ar mehe xe.

Eri oho Xareta tawhu pe

⁸ Na'e uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Eri pe kury.

⁹ — Ezemuàgà 'ym kury. Eho tawhu Xarepita her ma'e Xitom huwake har pe kury. Epyta a'e pe nehe. Aze'eg amo kuzà imen umà no ma'e kwer ma'e a'e pe har pe ihe. Umur putar neremi'u rà m newe a'e nehe, i'i izupe.

¹⁰ Na'e oho Eri Xarepita pe. Tawhu hukenuhu huwake uhem mehe uwà xi a'e kuzà imen umà no ma'e kwer kury. Omono'og zepe'aw iko. Uze'eg Eri izupe. — Aze ikatu newe, emur 'y pixika'i ihewe. Heiwez ihe, i'i izupe.

¹¹ 'Y piaromo iho mehe wenz wi izupe uze'eg pà. — Erur tpyy'ak ihewe nehe no, i'i izupe.

¹² Na'e uwazar kuzà ize'eg izupe. — Amume'u ko ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar henataromo kury. — Naheta kwaw tpyy'ak herà puz me. Xo arozrà n ku'i kwer pixika'i ma'e zo heta amo kawaw pupe. Xo uri kawer pixika'i ma'e zo heta amo y'a pupe ihewe no. Aiko xe zepe'aw

pixika'i hekar pà. Amimoz putar amo ma'e hezeupe nehe, hememyr kwarer pe nehe no. Urumai'u putar nehe. A'e re urumàno putar urema'uhez pà nehe kury, i'i izupe.

¹³ — Ezemumikahy zo nehe, i'i Eri kuzà pe. — Ezapo neremi'u ràm eho kury. A'e 'ym mehe ezapo typy'ak pixika'i ma'e nehe, a'e arozhàn imuku'i pyrer iapoapo pà nehe. Ihyk mehe erur ihewe nehe. A'e re ezapo ikurer nezeupe nehe, nememyr kwarer pe nehe. ¹⁴ Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar nezewe i'i a'e kury xe. — Arozhàn imuku'i pyrer nekawaw pupe har nupaw kwaw a'e nehe. Uri kawer y'a pupe har nupaw kwaw a'e nehe no. Xo àmàn imugyr kar mehe zo upaw putar nehe, i'i Tupàn newe, i'i Eri kuzà pe.

¹⁵ A'e rupi uzapo kuzà imen umàno ma'e kwer a'e ma'e oho Eri ze'eg rupi katete kury. Uhyk temi'u wanupe kury. Umumaw 'ar tetea'u umai'u pà wà. ¹⁶ Nupaw kwaw arozhàn imuku'i pyrer kawaw pupe har. Nupaw kwaw uri kawer y'a pupe har no. Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u ipaw 'ym àwàm a'e xe.

¹⁷ Amo zahy pawire kuzà imen umàno ma'e kwer imemyr ima'eahy kury. Tuweharupi ima'eahy wera'u oho iko. Te amo 'ar mehe umàno kury. ¹⁸ Na'e uze'eg kuzà Eri pe kury. — Awa Tupàn hemiruze'eg, i'i izupe. — Ma'e rehe nahkatu kwaw newe ihe. Aipo erezur xe Tupàn imuma'enukwaw kar pà ikatu 'ym ma'e heremiapo kwer rehe ne. Aipo erezuka kar hememyr nezewe Tupàn pe, i'i izupe.

¹⁹ — Emur nememyr kwarer ihewe kury, i'i Eri

izupe. Na'e upyhyk kwarer ihy izywa wi kury. Weraha tàpuz 'aromo har imuàtà pyrer pupe kury, uker haw rehe imu'aw pà kury. ²⁰ Na'e uze'eg Tupàn pe wahy haw rupi. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar. Màràzàwe tuwe erezapo ko iaiw ma'e ko kuzà imen umàno ma'e kwer pe ne. Hemuigo kar pe xe ipyr. Màràzàwe tuwe erezuka imemyr kwarer, i'i izupe.

²¹ Na'e u'aw Eri kwarer hetekwer rehe kury, i'aromo kury. Na'iruz haw rupi uze'eg nezewe Tupàn pe. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hezar. Emugweraw wi ko kwarer imuigo wi kar pà nehe, i'i izupe.

²² Uwazar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Eri heminozgwer kury. Uzypyrog wi ipytuhem pà kury. Ukweraw wi umàno re. Wikuwe wi kury.

²³ Upir Eri kwarer, uker haw wi ihy pe heruwezyw kury pà. — Exak kury. Nememyr kwarer wikuwe a'e, i'i izupe.

²⁴ — Akwaw Tupàn hemiruze'eg romo nereko haw ihe kury. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nemuze'eg kar tuwe a'e, i'i kuzà Eri pe.

18

Eri uzàmàtyry'ym tupàn ua'u Ma'aw ze'eg imume'u har wà

¹ Amo zahy pawire na'iruz haw àmàn ikyr 'ymaw rehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg Eri pe kury. — Eze'eg eho tuwihawete Akaw pe kury. Ta'e amugyr kar putar àmàn ihe nehe xe, i'i izupe.

² Na'e uhem oho Eri Akaw pe uzexak kar pà. Uhua'u tuwe temi'u heta 'ymaw Xamari ywy rehe. ³ A'e rupi wenz Akaw Omani wàpuzuhu rehe uzekaiw ma'e uzeupe kury. (Omani wiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu har romo azeharomoete a'e. ⁴ Amo 'ar mehe, a'e 'ym mehe, Zezamew uzuka kar Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà. Omani wenz 100 Tupàn ze'eg imume'u har uzeupe wà. Umuzà'aza'ak mokoz pehegwer romo wà. Pitàitàigatu pehegwer heta 50 Tupàn ze'eg imume'u har wà. Umim Omani a'e Tupàn ze'eg imume'u har itakwar pupe multe tawhu wi wà. Omono kar temi'u wanupe. Omono kar 'y wanupe wà no.) ⁵ Uze'eg Akaw Omani pe kury. — Zame'e ytyzuzàmaw nà'nàn zaneywy rehe har rehe nehe, yrykaw waho haw nà'nàn nehe no. Aze ru'u xixak ka'api'i nehe. Aze ru'u naximumàno kar kwaw zanereimaw kawaru zane wà nehe, kawaràn zane wà nehe no. Aze ru'u ximuigo kar wiwi wà nehe. Aze ru'u zapuner wazuka 'ymaw rehe nehe, i'i izupe.

⁶ — Eho kwerupi 'y heta haw hexak pà nehe, aha putar ko rupi 'y heta haw hexak pà ihe nehe no, i'i uzeupeupe wà.

⁷ Pe rupi wata mehe we na'arewahy Omani uwàxi Eri kury. Ukwaw a'e. Wapyk upenàràg rehe uwa ywy rehe imuhyk pà hehe upuranu pà. — Ne romo ereiko azeharomoete ne. Hezar Eri romo ereiko azeharomoete ne, i'i izupe.

⁸ — Aze ty, Eri romo aiko ihe ty, i'i Tupàn ze'eg imume'u har Omani pe. — Emume'u xe hereko haw eho tuwihawete nezar pe nehe, i'i izupe.

⁹ Uze'eg Omani izupe. — Ma'e azapo newe. Màràzàwe tuwe nepuruzuka kar wer herehe tuwihawete Akaw pe ne. ¹⁰ Amume'u ko ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nezar henataromo ihe. Tuwihawete omono kar zauxiapekwer ywy nà̀nà̀n nerekar kar pà wanupe a'e. — Nuiko kwaw heywy rehe a'e, i'i tuwihawete paw Akaw pe wà, uze'eg imono kar pà wà. — Nuruexak kwaw Eri ure, peze Tupàn pezar henataromo nehe, i'i Akaw a'e tuwihaw nà̀nà̀nar wanupe. ¹¹ Kutàri hemono kar putar pe Akaw pe nehe. — Eri wiko xe a'e, ere Akaw pe nehe, ere iko ihewe kury. ¹² Xe wi hehem mehe tàrityka'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hekwe upuner nereraha haw rehe amo ywy heremigwaw 'ym rehe nehe. Nezewe mehe Akaw henataromo heho mehe xe nereko haw imume'u mehe nehe, nupuner kwaw nerexakaw rehe a'e nehe. Hezuka putar a'e mehe nehe. Nema'enukwaw hereko awer rehe. Hekwarer mehe arer we aiko Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete katu har romo ihe. ¹³ Aipo teko numume'u kwaw Zezamew hemiapo kwer newe wà. Tupàn ze'eg imume'u har wazuka mehe we amuza'aza'ak Tupàn ze'eg imume'u har mokoz pehegwer romo iapo pà wà. Pitàitàigatu heta 50 waneta haw wà. Azumim itakwaruhu pupe ihe wà no. Amono kar temi'u wanupe. Amono kar 'y wanupe no. ¹⁴ Màràzàwe tuwe hemono kar pe tuwihawete pe kury. Màràzàwe tuwe eremume'u kar xe nereko haw izupe. Hezuka putar a'e nehe, i'i Omani Eri pe.

¹⁵ Uwazar Eri ize'eg izupe. — Amume'u putar ko ma'e newe kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e

ikàg wera'u ma'e hezar henataromo ihe kury. Kutàri azexak kar putar tuwihawete pe ihe nehe, i'i izupe.

¹⁶ A'e rupi oho Omani Akaw huwàxi mà. Umume'u uzeapo ma'e kwer izupe. Na'e uhem Akaw Eri huwàxi pà kury. ¹⁷ A'e Tupàn ze'eg imume'u har hexak mehe uze'eg Akaw izupe. — Aipo ne ae ereiko xe. Ereiko ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe iapo har iaiw wera'u ma'e romo ne, i'i izupe.

¹⁸ — Nazapo kar kwaw ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe ihe. Ne ae ne, neru a'e no, peiko ikatu 'ym ma'e iapo kar har romo Izaew wanupe pe. Ta'e petyryk Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg wi pe xe. Ta'e pemuwete katu Ma'aw hagaw paw pe no xe. ¹⁹ A'e rupi amume'u kar ko ma'e Izaew paw wanupe newe ihe kury. Peho heruwàxi pà ywytyr Karamew iapyr nehe, ere wanupe nehe. Emono kar a'e 450 Ma'aw ze'eg imume'u har a'e pe ne wà nehe no. Emono kar a'e 400 ywyra puku tupàn a'ua'u romo iapo pyrer ze'eg imume'u har a'e pe ne wà nehe no. Tuwihaw kuzà Zezamew umekuzar wama'ereko haw, i'i Eri Akaw pe.

²⁰ Na'e wenz Akaw Izaew paw wamuwà a'e pe wà. Wenz Ma'aw ze'eg imume'u har wà no. — Zazemono'og zaha Karamew ywytyr rehe nehe, i'i wanupe. ²¹ Uhem Eri a'e teko wanuwake kury, wanupe uze'eg pà kury. — Màràn kwarahy pemumaw putar penemiapo ràm ikwaw 'ym pà nehe. Aze Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko pezarete romo, pemuwete katu a'e zutyka'i nehe. Aze Ma'aw pezarete romo hekon, pemuwete katu Ma'aw nehe, i'i wanupe. Teko nuwazar kwaw Eri

ze'eg wà. ²² Na'e uze'eg wi Eri kury, — Amo 'ar rehe heta tetea'u Tupàn ze'eg imume'u har wà. Ukàzým paw rupi wà. Xo ihe zo aikuwe ihe. Ma'aw ze'eg imume'u har nukàzým kwaw wà. Heta 450 waneta haw wà. ²³ Perur mokoz tapi'ak awa xe wà nehe. Tuwe Ma'aw ze'eg imume'u har uzuka pitài tapi'ak awa wà nehe. Tuwe uzaikaikaw pehegwer tetea'u romo wà nehe. Tuwe umuapyk ipegegwer zepe'aw 'aromo wà nehe. Azapo putar nezewegatete haw a'e inugwer tapi'ak awa pe ihe nehe no. ²⁴ Na'e Ma'aw ze'eg imume'u har uze'eg putar uzar Ma'aw pe wà nehe. Aze'eg putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe ihe nehe no. Tata imuezyw kar àrà m a'e nehe, wiko putar Tupànete romo a'e nehe pezar romo a'e nehe, i'i Eri wanupe. Uwazar teko paw ize'eg wà. — Ikatuahy nezewe àwàm urewe, i'i wà.

²⁵ Na'e uze'eg Eri Ma'aw ze'eg imume'u har wanupe. — Peneta tetea'u. A'e rupi pepyhyk tapi'ak awa imuàgà'ým pà herenataromo nehe. Peze'eg pezar pe nehe. Pemunyk zo tata zepe'aw rehe, i'i wanupe.

²⁶ Ma'aw ze'eg imume'u har upyhyk tapi'ak awa herur pyrer wà kury. Upei'ài'àng wà. Uze'eg Ma'aw pe wà. Uzypyrog kwarahy ihem mehe wà. Te kwarahy wamyter pe hin mehe uze'eg izupe wà. Uhapukaz nezewe wà. — O Ma'aw, ezapo ure-reminoz nehe, i'i izupe wà. Upynyk oho waiko wemiapo kwer ma'ea'yr hany haw izywyr wà. Nuwazar kwaw Ma'aw waze'eg a'e.

²⁷ Kwarahy wamyter pe hin mehe Eri uzypyrog wanupe uze'eg urywahyhy pà kury. — Pehapukaz wera'u izupe ty wà. Tupànete romo wiko

a'e. A'e rupi upuner penenu haw rehe. Aze ru'u amo ma'e rehe uzemumikahy iko. Aze ru'u ukarukaruk oho. Aze ru'u wata oho iko. Aze ru'u uker pà. Nezewe mehe pemume'e kar nehe, i'i urywahyahy wanupe.

²⁸ Na'e Ma'aw ze'eg imume'u har uze'eg wiwi wahy haw rupi wà kury. Uzypyrog uzekixixixi pà takihe pupe wà, takihe purukutukaw pupe wà, wemiapo tuweharupi har rupi wà. Wanuwykwer uzypyrog uwyryk pà. ²⁹ Ukwen kwarahy wapyter pe wenaw kury. Uze'eg wi wi waiko uhapukaz pà wà. Te uhem etea'i kwarahy heixe haw kury. Ni amo nuenu kwaw ma'e wà, Ma'aw nuwazar kwaw waze'eg wà.

³⁰ Na'e uze'eg Eri teko wanupe kury. — Pehem xe pezuwà heruwake nehe ty wà, i'i wanupe. A'e paw uhem huwake wera'i wà. Uzypyrog Eri ma'ea'yr hany haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo har iapo katu pà kury, ta'e amo weityk a'e 'ym mehe a'e wà xe. ³¹ Upyhyk 12 ita wà. Pitàitàigatu a'e ita upyta 12 Zako ta'yr wazuapyapyr wanekuzaromō wà, ta'yr waner hereko har wanekuzaromo wà. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e omono her pyahu ma'e Zako pe kwehe mehe a'e. Izaew, i'i izupe. ³² Uma'ema'e Eri a'e ita ma'ea'yr hany haw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e imuwete haw iapo wi pà kury. A'e re u'ywykàz amo 'y iwyryk àwàm a'e ma'ea'yr hany haw izywyr. 'Y pupe tynehem mehe heta 12 kawaw por ipupe. ³³ A'e re omono zepe'aw ma'ea'yr hany haw rehe. Upei'ài'àg tapi'ak awa ipegegwer imono pà zepe'aw 'ar romo kury. ³⁴ Na'e uze'eg kury. — Pemynehem zeirugatu y'a

'y pupe nehe. Pezakook a'e 'y tapi'ak izuka pyrer rehe nehe, zepe'aw rehe nehe no, i'i teko wanupe. Weruzar ize'eg wà. Na'e uze'eg wi wanupe. — Pezapo wi kury, i'i wanupe. Uzapo wi wà. — Pezapo wi kury, i'i wi wanupe. Uzapo wi wà. Na'iruz haw uzakook 'y tapi'ak rehe zepe'aw rehe wà. ³⁵ Uwyryk 'y ma'ea'yr hapy haw izywyr. Umynehem 'y iwyryk àwàm.

³⁶ Ma'ea'yr hapy haw 'or ihem mehe, karuk mehe, Tupàn ze'eg imume'u har Eri uhem ma'ea'yr hapy haw huwake Tupàn pe uze'eg pà kury. — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Àmàrààw izar. Izak izar. Zako izar. Exak kar Izaew wazar romo nereko haw xe har wanupe kury. Exak kar neremiruze'eg romo hereko haw xe har wanupe no. Ta'e azapo ma'e paw neze'eg rupi katete ihe xe. ³⁷ Ewazar heze'eg nehe, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Ewazar heze'eg nehe. Nezewe mehe ko teko ukwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo nereko haw a'e wà nehe. A'e mehe uzewyr putar newe wà nehe. Ukwaw putar uzewyr àwàm wà nehe, i'i Eri Tupàn pe.

³⁸ Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umu'ar kar tata imuwà kury. Tata wapy izuka pyrer paw. Tata wapy zepe'aw paw no. Tata wapy ita paw no. Tata wapy ywy no. Umuxinig kar 'y iwyryk àwàm pupe har paw no. ³⁹ A'e ma'e hexak mehe wapyk Izaew upenàràg rehe wà uwa imuhyk pà ywy rehe wà, uhapukaz pà wà. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wiko Tupànete romo a'e. Xo a'e zo wiko Tupànete romo a'e, i'i izupe wà.

⁴⁰ — Pepyhyk Ma'aw ze'eg imume'u har pe wà kury. Ni pitài napemuhem kar kwaw nehe, i'i Eri teko wanupe. Upyhyk paw rupi wà. Umuezyw kar Eri a'e Ma'aw ze'eg imume'u har yrykaw Kizom her ma'e pe wà. Uzuka paw rupi a'e pe wà.

Àmàn ukyr kury

⁴¹ Na'e Eri uze'eg tuwihawete Akaw pe kury. — Emai'u eho ty. Ta'e aenu àmàn tetea'u ikyr mehe ihe xe, i'i izupe.

⁴² Imai'u mehe we uzeupir Eri ywytyr Karamew apyr kury. A'e pe uhem mehe uzemumew ywy rehe. Umuixe wàkàg imono upenàràg wamYTEPE.

⁴³ Uze'eg upytywà har pe. — Eme'e eho yryhu kutyr kury, i'i izupe. Oho ipytywà har ume'e pà. Nan kwehe tete uzewyr. — Naexak kwaw ma'e ihe, i'i. 7 haw Eri omono kar ma'e rehe imume'e kar pà.

⁴⁴ 7 haw oho haw rehe uzewyr Eri pe uze'eg pà. — Aexak amo ywàkun pixika'i ma'e yryhu wi izeupir mehe. Ipixika'i haw nuzuawy kwaw awa ipo ipixika'i haw a'e, i'i izupe. — Eho Akaw heko haw pe izupe neze'eg pà kury. — Emuàgà'ym ywyramawa nereko haw pe nezewyr pà nehe kury, ere izupe nehe. — Aze nereho kwaw tàrityka'i nehe, àmàn nanemuzewyr kar kwaw nereko haw pe nehe, ere izupe nehe, i'i Eri izupe.

⁴⁵ Nan kwehe tete ywàkun pihun tetea'u upyk ywak kury. Ywyty uzypyrog ur pà no. Àmàn ipuhuz katu ma'e uzypyrog ukyr pà no. Wixe Akaw uzywyramawa pupe kury, Zezereew tawhu kutyr oho pà kury. ⁴⁶ Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàgaw ur Eri rehe kury. Umumyk uku'apixi

haw kury. Uzàn Akaw henataromo Zezereew pe kury.

19

Eri wiko ywytyruhu Xinaz pe

¹ Weko haw pe uhem mehe tuwihawete Akaw umume'u Eri hemiapo kwer paw wemireko Zezamew pe kury. — Uzuka Eri tupàn Ma'aw her ma'e ze'eg imume'u har paw takihepuku pupe a'e wà, i'i izupe. ² Na'e Zezamew omono kar amo awa Eri pe kury, uze'eg heraha kar pà izupe kury. — Ko 'ar pyhewe àràm 'ym mehe we uruzuka putar ihe nehe, Ma'aw ze'eg imume'u har wazuka awer zàwegatete ihe nehe. Aze nuruzuka kwaw a'e 'ym mehe ihe nehe, tuwe tupàn hezuka a'e wà nehe, i'i Zezamew Eri pe.

³ Ukyze Eri Zezamew wi kury. Izepyro wer a'e. A'e rupi uzàn oho tawhu Merexewa her ma'e pe uzehe we har rupi. Zuta ywy rehe tuz. Wezar upytywà har a'e pe. ⁴ A'e zutyka'i oho ywyxiguhu pe kury. Umumaw pitài 'ar wata pà. Na'e upyту'u. Wapyk amo ywyrà i'àgaw pe. Imàno wer zepe. A'e rupi uze'eg nezewe Tupàn pe. — Uhyk kury, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. Hezuka pe kury. Naiko kwaw ikàg ma'e romo heipy wazàwe ihe.

⁵ Na'e u'aw a'e ywyrà wy pe uker pà. Na'arewahy amo Tupàn reko haw pe har opokok wà hehe kury. — Epu'àm emai'u ty, i'i izupe.

⁶ Ume'e Eri uzeake. Wexak amo typy'ak ita rehe imihir pyrer wàkàg huwake. Wexak amo y'a tynehem ma'e a'e pe no. Umai'u. Ui'u no. Uker wi kury. ⁷ Uzewyr Tupàn reko haw pe har mokoz

haw. — Epu'àm emai'u ty. Aze neremai'u kwaw nehe, nerepuner kwaw neata haw rehe nehe, i'i izupe.

⁸ Upu'àm Eri. Umai'u. Ui'u no. A'e temi'u umukàg kury. Upuner wata haw rehe kury. A'e rupi umumaw 40 'ar 40 pytun no, Xinaz ywytyr Tupàn pe imonokatu pyrer rehe oho pà kury. ⁹ A'e pe uhem mehe wixe amo itakwaruhu pupe uker pà pyhaw. Na'arewahy uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e wà izupe. — Ma'e erezapo iko xe, Eri, i'i izupe.

¹⁰ Uwazar Eri ize'eg, — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg wera'u ma'e. Xo ne zo ureruzar tuweharupi ihe. Naruzar pixik kwaw amo. Teko Izaew uhaw uze'egaw newe wemiapo katu kwer wà. Weityk ma'ea'yr hapy haw nemuwete katu awer wà. Uzuka neze'eg imume'u har paw wà no. Xo ihe zo nahezuka kwaw a'e wà. Ipuruzuka wer herehe wà, i'i Eri Tupàn pe.

¹¹ — Ehem eho xe wi herenataromo ywytyr rehe nepu'àm pà nehe kury, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e izupe. Na'e Tupàn ukwaw a'e rupi kury. Umur kar amo ywytuaiw ikàg ma'e. Ywytuaiw omonohok ywytyra'i a'e. Omowok ita, pehegwer tetea'u romo iapo pà no. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko kwaw ywytu rehe. Ywytuaiw ipytu'u mehe ywy uryryryryz kury. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko kwaw ywy iryryryryz haw rehe no. ¹² Na'e Tupàn umur kar amo tata a'e pe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko kwaw tata rehe no. A'e re wenu amo ize'eg mehe. Mewe katu a'e ze'eg a'e.

¹³ A'e ze'eg henu mehe upyk Eri uwa ukamir-puku pupe. Na'e uhem oho a'e wi itakwaruhu huken me kury. Na'e amo uze'eg izupe. — Ma'e erezapo iko xe, Eri, i'i izupe.

¹⁴ — O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ikàg wera'u ma'e. Tuweharupi aiko neremiruze'eg romo. Xo ne zo hezar romo ereiko. Teko Izaew uhaw uze'egaw newe iapo katu pyrer a'e wà. We-ityk ma'ea'yr hapu haw nemuwete katu haw wà. Uzuka neze'eg imume'u har paw wà no. Xo ihe zo aikuwe ihe kury. Ipuruzuka wer herehe wà no, i'i izupe.

¹⁵ Na'e uwazar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ize'eg kury. — Ezewyr ywyxiguhu Namaz tawhu huwake har pe nehe. A'e pe nehem mehe eixe tawhu pupe nehe. Ezakook uri kawer Azaew rehe Xir ywy rehe har wanuwihawete romo imuigo kar pà nehe. ¹⁶ Ezakook uri kawer Zeu Nizi ta'yr rehe Izaew wanuwihawete romo imuigo kar pà nehe no. Ezakook uri kawer Erizew Xapa ta'yr Apew Meora pe har rehe nehe no, heze'eg imume'u har romo imuigo kar pà nehe no. Wiko putar nerekuzaromo a'e nehe. ¹⁷ Azaew uzuka putar teko tetea'u a'e wà nehe. Zeu uzuka putar teko Azaew wi uzepyro ma'e ràm wà nehe. Erizew uzuka putar Zeu wi uzepyro ma'e ràm wà nehe. ¹⁸ Amuikuwe kar putar 7 miw teko ihe wà nehe, wazuka kar 'ym pà ihe wà nehe. Ma'aw imuwete katu 'ymar apyro putar ihe wà nehe. Hagapaw izurupyter 'ymar apyro putar wà nehe, i'i Tupàn izupe.

Erizew oho Eri hupi

¹⁹ A'e mehe uhem Eri a'e wi Erizew huwàxi pà kury. Erizew weruwaruwak ywy oho iko ihem mehe. ²⁴ tapi'ak wata oho waiko henataromo mokomokogatu wà. Mokok tapi'ak iahtkaw rehe har wanupi weruwaruwak ywy oho iko. Ukwaw Eri Erizew huwake. Omomor Eri ukamir puku Erizew rehe. ²⁰ Na'e Erizew upuir weimaw tapi'ak wanuwi Eri haikweromo uzàn pà kury. — Tuwe aha heru izurupyter pà ihe nehe, hehy izurupyter pà nehe no. A'e re aha putar nerupi ihe nehe, i'i izupe. Uwazar Eri ize'eg. — Ikatu. Eho ty. Nahekyty'ym kwaw neho àwàm rehe ihe, i'i Eri izupe.

²¹ Na'e Erizew wezar Eri a'e mokok tapi'ak wapytu'u haw pe kury. Uzuka wà kury. Uzaikaikaw ywyrà wakupe parer zepe'aw romo. Umimoz wano'o kwer. A'e re omono wano'o kwer teko wanupe. Teko u'u wà. Na'e uhem a'e wi Eri rupi kury. Uma'ereko oho iko ipytywà har romo kury.

20

Izaew uzàmàtyry'ym Xir ywy rehe har wà

¹ Menanaz Xir ywy rehe har wanuwihawete omono'og wemiruze'eg zauxiapekwer paw wà kury. Amo 32 tuwihawete upytywà wà, weimaw kawaru waneraha pà ywyràwawa waneraha pà wà no. Uzeupir oho Xamari tawhu izywyr umàmàn pà wà. Uzàmàtyry'ym a'e pe har wà kury. ² Omono kar Menanaz amo uze'eg heraha har tawhu pe wà. Wixe ipupe wà. ³ Uze'eg Akaw Izaew wanuwihawete pe wà. — Tuwihawete

Menanaz uzapo kar ko ma'e newe. Emur neitaxig parat paw izupe nehe. Emur neitazu or paw izupe nehe no. Emur nera'yr ikàg wera'u ma'e izupe wà nehe, kuzà ikatu wera'u ma'e izupe wà no, i'i izupe wà, Menanaz ze'eg imume'u pà izupe wà.

⁴ Uwazar Akaw ize'eg. — Peze'eg peho hezar Mananaz pe nehe. — Ikatu, a'e izupe. Aiko ima'e romo ihe. Urema'e paw uzeapo ima'e romo a'e kury, i'i izupe.

⁵ Nan kwehe tete a'e zauxiapekwer werur amo ae Menanaz ze'eg Akaw pe wà kury. — Amono kar teko newe neparat neor henoz pà newe. Aenoz neremireko newe wà, nera'yr wà no. ⁶ Pyhewe nezewe 'or mehe amono kar putar heremiruze'eg newe wà nehe. Ume'egatu putar neràpuzuhu rehe wà nehe. Ume'egatu putar neremiruze'eg wanàpuz rehe wà nehe no. Upyro putar ma'e hekuzar katu ma'e paw a'e wi wà nehe, ihewe herur pà wà nehe, i'i izupe.

⁷ Na'e Akaw omono'og tuwihaw uiwy rehe har paw wà kury, wanupe uze'eg pà wà kury. — Pexak a'e tuwihaw iaiw paw. Ipurumumaw wer zanerehe a'e. Umur kar uze'eg xe. — Emur neremireko ihewe wà nehe, i'i ihewe. — Emur nera'yr ihewe wà nehe no, i'i ihewe. Wenz heparat heor ihewe a'e no. — Ikatu, a'e izupe, i'i wanupe.

⁸ Tuwihaw wà, teko wà no, uwazar Akaw ze'eg wà. — Ezekaiw zo hehe nehe. Emono zo ma'e izupe nehe, i'i izupe wà.

⁹ Na'e uze'eg Akaw teko Menanaz hemimur kwer wanupe kury. — Peze'eg hezar tuwihawete pe nezewe nehe. — Neze'eg awer izypy mehe

arer ikatu ihewe. Neze'eg awer iahtkaw rehe arer na'ikatu kwaw ihewe kury. Napuner kwaw neremimutar paw wamono haw rehe newe, ere izupe nehe, i'i wanupe. Ze'eg heraha har uzewyr uzar pe Akaw ze'eg imume'u pà izupe wà. ¹⁰ Menanaz umur kar wi uze'eg herur har wà. — Zauxiapekwer tetea'u wiko xe herehe we wà. Aityk putar Xamari tawhu ihe nehe. Aze zauxiapekwer weraha xo opo ipor zo uzeupi pitàitàigatu wà nehe, ukàzym putar tawhu nehe, ta'e heta tetea'u zauxiapekwer a'e wà xe. Aze naityk kwaw Xamari nehe, tuwe tupàn a'ua'u hezuka wà nehe, i'i izupe.

¹¹ Uwazar Akaw waze'eg kury. — Peze'eg nezewe Menanaz pe nehe. — Zauxiapekwer azeharomoete har umume'u wemiapo kwer a'e ma'e iapo re a'e. Numume'u kwaw iapo 'ym mehe we, peze izupe nehe, i'i wanupe.

¹² Wenu Menanaz ize'eg awer win amogwer wanehe we i'u mehe we a'e. A'e rupi uze'eg zauxiapekwer wanupe kury. — Pezemuàgà'ym tawhu iàmàtyry'ym pà nehe, i'i wanupe. Upu'àm oho tawhu huwake.

¹³ A'e 'ar mehe we amo Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg oho Akaw Izaew tuwihawete pe kury. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg iko nezewe newe kury. — Erexak a'e zauxiapekwer paw ne wà. Kutàri amono putar waneityk àwàm newe ihe nehe. Nezewe mehe erekwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo hereko haw ne nehe, i'i iko newe, i'i izupe.

¹⁴ Mon wiko zauxiapekwer wanuwihaw romo wazeàmàtyry'ymaw pe nehe, i'i Akaw izupe. Uze'eg

Tupàn ze'eg imume'u har izupe a'e kury. — Nezewe i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e newe. — Awa ipyahu ma'e ywy nànnàn rehe har pure-ruze'eg ma'e wapytywà har wiko putar zauxiapekwer wanuwihaw romo wà nehe, i'i newe, i'i izupe ma'e. — Mon wiko putar zauxiapekwer wamono'ogaw uhua'u wera'u ma'e wanuwihaw romo nehe, i'i tuwihawete izupe. — Ne, tuwihawete ne, i'i Tupàn ze'eg imume'u har izupe.

¹⁵ A'e rupi wenz tuwihawete a'e tuwihaw wapytywà har wamuwà wà kury. Heta 232 awa wà. Na'e wenz tuwihawete Izaew pe har zauxiapekwer wamuwà wà no. Heta 7 miw zauxiapekwer wà.

¹⁶ Uzyppyrog tawhu iàmàtyry'ym pà kwarahy wapytepe hin mehe. Menanaz wiko uker haw pupe a'e 32 uzehe we har tuwihaw wanehe we a'e. Uka'u waiko wà. ¹⁷ A'e awa pyahu tuwihaw wapytywà har oho amogwer wanenataromo wàmàtyry'ymar wakutyr wà. Amo zauxiapekwer ma'e rehe ume'egatu ma'e wexak wanur mehe wà. Umume'u oho Menanaz pe wà. — Amo zauxiapekwer uhem wà Xamari wi wà kury, i'i izupe wà. ¹⁸ A'e rupi uze'eg Menanaz kury. — Pepyhyk a'e zauxiapekwer peho pe wà nehe, wazuka 'ym pà pe wà nehe. Aze ru'u ur zaneàmàtyry'ym pà wà. Aze ru'u ur zeàmàtyry'ym 'ym àwàm henz pà zanewe wà, i'i wanupe.

¹⁹ Tuwihaw wapytywà har ràgpy ur wakutyr wà. Zauxiapekwer Izaew ur wanaikweromo wà no. ²⁰ Pitàitàigatu uzuka awa uzenataromo har wà. A'e rupi zauxiapekwer Xir ywy rehe har

uzàn wanuwi wà. Zauxiapekwer Izaew rehe har uzàn wanaikweromo wà kury. Menanaz uzàwehem oho weimaw kawaru kupe pe heruzàn pà wanuwi. Màràràràn zauxiapekwer kawaru kupe pe har oho hupi wà no. ²¹ Tuwihawete Akaw oho wanaikweromo a'e kury. Weityk tuwe zauxiapekwer Xir ywy rehe har a'e wà kury. Up-yro a'e zauxiapekwer wà, kawaru ywyrāmawā zeàmàtyry'ymaw pe har wanuwi wà.

²² Na'e a'e Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg oho tuwihawete Akaw pe kury. — Ezewyr nehe. Ekyze zo nehe, ezemukàg kar nehe. Nema'enukwaw katu neremiapo rà m rehe nehe. Ta'e amo kwarahy mehe nehe no, Xir wanuwi-hawete neàmàtyry'ym wi putar a'e nehe no, i'i izupe.

Xir ywy rehe har uzàmàtyry'ym wi Izaew wà

²³ Na'e tuwihaw Menanaz rehe we har uze'eg izupe wà. — Tupàn Izaew wazar wiko tupàn ywytyr rehe har romo wà. A'e rupi Izaew ikàg wera'u zanewi a'e 'ar mehe wà. Aze xiàmàtyry'ym ywytyr heta 'ymaw rehe zane wà nehe, zane kàg wera'u putar wanuwi nehe. ²⁴ A'e rupi ezapo nezewe nehe. Emono kar a'e 32 tuwihaw neremiruze'eg zauxiapekwer wanuwi ne wà nehe. Emuigo kar amo ae tuwihaw zeàmàtyry'ymawhu kwaw par a'e tuwihaw wanekuzaromo ne wà nehe. ²⁵ A'e re emono'og wi zauxiapekwer tetea'u ne wà nehe no, a'e 'ar mehe arer zàwegatete ne wà nehe no, nereityk awer 'ar mehe arer zàwegatete ne wà nehe no. Tuwe kawaru waneta àwàm nuzawy kwaw waneta

awer a'e 'ar mehe arer nehe. Tuwe ywyrāmawa waneta àwàm nuzawy kwaw waneta awer a'e 'ar mehe arer nehe no. Xiàmàtyry'ym Izaew zane wà nehe ywy pew rehe zane wà nehe. Azeharomoete zane kàg wera'u putar wanuwi zane nehe. — Ikatu, i'i tuwihawete Menanaz amogwer wanupe. Uzapo ma'e waze'eg awer rupi katete a'e. ²⁶ Amo kwarahy pawire omono'og wemiruze'eg zauxiapekwer wà. Oho wanupi Apek tawhu pe, Izaew wàmàtyry'ym pà. ²⁷ Akaw omono'og wemiruze'eg zauxiapekwer a'e 'ym mehe wà. Omono wanemi'u ràm wanupe no. Wata oho zauxiapekwer Menanaz hemiruze'eg wakutyr wà kury. Uzapo uker haw mokoz uzemono'ogaw pe wà, Xir wanenataromo wà. Naheta tete kwaw zauxiapekwer Izaew wà. Heta tetea'u zauxiapekwer Xir wà. Uhàuhàz kaiwer rehe wà. Izaew nuzawy kwaw mokoz àràpuhàràn mono'ogaw wà, Xir wanenataromo wà.

²⁸ Amo Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg oho Akaw pe. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u ko ma'e iko newe kury. — Tupàn wiko ywytyr rehe har romo a'e, i'i Xir ihewe wà. — Nuiko kwaw ywytyr heta 'ymaw pe har romo, i'i ihewe wà. A'e rupi amono putar Xir waneityk àwàm newe nehe. Nezewe mehe ne nehe, teko neremiaihu a'e wà nehe no, ukwaw putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e romo hereko haw a'e wà nehe, i'i iko newe, i'i izupe.

²⁹ Xir a'e wà, Izaew a'e wà no, umumaw 7 'ar uzenatanataromo upyta pà wà. 7 haw 'ar mehe uzypyrog uzeàmàtyry'ym pà wà kury. Pitài 'ar rehe Izaew uzuka 100 miw Xir a'e wà. ³⁰ Amogwer Xir

uzàn oho Apek tawhu pe wà. Pàrirogaw aiha katu ma'e a'e pe har u'ar kwaw pà amo 27 miw wanehe. Menanaz uzàn a'e wi a'e no. Wixe tawhu pupe. Uzeàmim ipupyaikaw pyrer tàpuz haikweromo har pupe kury. ³¹ Na'e hehe we har uze'eg tuwihaw Akaw pe wà kury. — Izaew wanuwihawete wiko purupuhareko ma'e romo wà, i'i teko wà. A'e rupi uruze'eg putar oroho Izaew tuwihawete pe nehe. Urumunehew putar pàn arozràn hyru iapo pyrer urekamir romo nehe. Uruàpixi putar kyhàhàm ureazu'yw rehe nehe. Aze ru'u nezewe mehe tuwihawete nanezuka kwaw nehe, i'i izupe wà.

³² Na'e uzàpixipixi hyru kwer uku'aw wà. Uzàpixipixi kyhàhàm wazu'yw rehe wà no. Uze'eg oho Akaw pe wà kury. — Newe uma'ereko e ma'e Menanaz wenez ma'e iko newe. — Hezuka zo pe nehe, i'i iko newe, i'i izupe wà. Uwazar Akaw waze'eg wanupe. — Wikuwe aipo. Nuzawy kwaw herywyr ihewe a'e, i'i.

³³ Tuwihaw Menanaz rehe we har wàro ze'egatu haw wà. — Herywyr ài a'e, henu mehe uze'eg tàrityka'i izupe wà. — Azeharomoete, urezar. Menanaz wiko nerywyr romo a'e, i'i izupe wà. — Perur Menanaz xe ihewe kury, i'i Akaw zauxiapekwer wanupe. Menanaz ihem mehe uze'eg Akaz izupe. — Ezeupir xe ywyr amawa pupe kury, i'i izupe. ³⁴ Uze'eg Menanaz izupe. — Amuzewyr kar putar tawhu heru neru wí hemipyro kwer ihe nehe. Erepuner amo ma'eme'egawhu iapo haw rehe Namaz tawhu pe nehe no, heru Xamari pe hemiapo kwer zàwenugar nehe no, i'i izupe. Uwazar Akaw ize'eg. — Aze xiapo katu

ko zaneze'egaw nehe, urumuhem kar putar ihe nehe. Nuruzuka kar kwaw ihe nehe, i'i izupe. A'e rupi uzapokatu Akaw uze'egaw izupe. A'e re umuhem kar.

Tupàn ze'eg imume'u har uze'egahy Akaw pe

³⁵ Amo 'ar mehe amo Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg uzehe we har pe kury. — Nezewe Tupàn uze'eg iko newe. Ekwar herehe nepo pupe kury, i'i iko newe. Hehe we har na'ikwar wer kwaw hehe. ³⁶ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg nezewe kury. — Nereruzar kwaw Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg ne. A'e rupi ihewi neho mehe na'arewahy amo zàwàruhu iriàw nezuka putar a'e nehe, i'i izupe. Iho re, na'arewahy zàwàruhu iriàw upyhyk izuka pà kury.

³⁷ Na'e a'e Tupàn ze'eg imume'u har uze'eg oho amo awa pe kury. — Ekwar herehe nehe, i'i izupe. Weruzar awa ize'eg. Ukwar hehe imuma'eahy kar pà. Uhem huwykwer kury. ³⁸ Na'e a'e Tupàn ze'eg imume'u har uwàuwàn wàkàg pàn pupe uwa hexak kar 'ym pà teko wanupe nezewe kury. Upyta oho pe iwyr Izaew wanuwihawete hàro pà. Ta'e ukwaw awa tuwihawete a'e pe rupi ikwaw pàwàm a'e xe. ³⁹ Na'e tuwihawete ukwaw huwake kury. Tupàn ze'eg imume'u har wenz izupe uhapukaz tà. — Zauxiapekwer romo aiko ihe. Zeàmàtyry'ymawhu pe hereko mehe amo ae zauxiapekwer werur amo zauxiapekwer zaneàmàtyry'ymar ihewe a'e. — Ezekaiw katu ko awa rehe nehe, i'i ihewe. — Aze uzàn newi nehe, aze ru'u eremekuzar putar nemàno haw pupe nehe, aze ru'u eremono putar itaxig parat 35 kir

puhuz taw hekuzaromo nehe, i'i ihewe. ⁴⁰ Heta tetea'u amo ae ma'e heremiapo rà m ihewe. A'e rupi nazekaiw katu kwaw hehe. A'e rupi uhem ihewi uzàn pà, i'i Tupàn ze'eg imume'u har tuwihawete pe. Uze'eg tuwihawete izupe. — Nezewe azepyk putar nerehe nehe. Ne ae eremume'u hekuzar kwez kury, i'i izupe.

⁴¹ Na'e tà rityka'i Tupàn ze'eg imume'u har wenuhem pàn uwa iwà naw uzewi kury. Tuwihawete Akaw ukwaw a'e. — Tupàn ze'eg imume'u har romo ereiko ne, i'i izupe. ⁴² Na'e i'i tuwihawete pe. — Amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg newe ihe kury. — Eremonò kar awa newe heremizuka kà rà m ne. A'e rupi eremekuzar putar nemà no haw pupe nehe. Teko neremiaihu umà no putar a'e teko hemiaihu wanekuzaromo wà nehe no, i'i izupe.

⁴³ Na'e uzewyr tuwihawete wà puzuhu Xamari pe har pe kury. Wikwahy a'e.

21

Heta uwà tyw Nawot pe

¹ Amo 'ar mehe a'e ma'e izeapo re uzeapo amo ae ma'e kury. — Heta amo tà puzuhu Akaw Xamari wanuwihawete pe Zereew tawhu pe. Heta amo ma'ywa uwà her ma'e tyw a'e tà puzuhu huwake. Awa Nawot her ma'e wiko a'e uwà tyw izar romo a'e. ² Amo 'ar mehe Akaw uze'eg Nawot pe. — Emur neko uwà tyw ihewe nehe ty. Herà puzuhu huwake tuz. Hepurapo wer ma'etymaw rehe a'e pe ihe. Amono putar amo ae uwà tyw nema'e wi ikatu wera'u ma'e newe hekuzaromo nehe. Aze

ereputar, amono putar temetarer tetea'u newe hekuzaromo nehe, i'i izupe.

³ — Heipy wiko 'aw uwà tyw izarer romo wà. Umur ihewe wà. Aze mo amono newe, na'ikatu iwer mo heremiapo ihewe, i'i Nawot tuwihawete pe.

⁴ Wikwahy tuwihawete Akaw Nawot ize'eg awer rehe. Uzewyr weko haw pe. Uzemu-mikahy. U'aw uker haw rehe. Uwak ywyok kutyr. Na'imai'u wer kwaw. ⁵ Na'e hemireko Zezamew uze'eg oho izupe. — Mâràzàwe tuwe erezemu-mikahy nezewe. Mâràzàwe tuwe nanemai'u wer kwaw, i'i izupe.

⁶ Uwazar tuwihawete wemireko ize'eg. — Nawot ze'eg awer rehe azemumikahy ihe. — Eme'eg neko uwà tyw ihewe nehe, a'e izupe. Aze ereputar nehe, amono putar amo ae uwà tyw newe hekuzaromo nehe, a'e izupe. — Name'eg kwaw heko uwà tyw amo pe nehe, i'i Nawot ihewe.

⁷ Na'e uze'eg Zezamew umen Akaw pe kury. — Mâràzàwe tuwe aipo 'y. Aipo nereiko kwaw tuwihawete romo ne. Epu'àm 'y. Nerurywete kury 'y. Emai'u kury 'y. Zereew pe har wanuwihaw ne. Ihe amono putar Nawot iko uwà tyw newe ihe nehe, i'i izupe.

⁸ Na'e Zezamew uzapo amo pape a'e kury. Umuapyk tuwihawete Akaw her a'e pape rehe pitàitàigatu. Umuagaw a'e pape tuwihawete ikwàku'aw har pupe iwàpytym pà. Na'e omono kar a'e pape Zereew pe har wanuwihaw wanupe kury. ⁹ Nezewe i'i a'e pape rehe. — Ximumaw putar pitài 'ar zanezekwaku pà zanemai'u 'ym pà zane nehe, peze teko wanupe nehe. Pezapo

zemono'ogaw pe nehe. A'e re pemuapyk Nawot tuwihaw renaw rehe nehe. ¹⁰ Pemuapyk kar mokoz awa ikatu 'ym ma'e Nawot henataromo wà nehe. Pemuze'eg kar a'e awa nezewe pe wà nehe. — Nawot uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e, tuwihawete rehe a'e no, i'i putar a'e teko hehe wà nehe. A'e re peraha Nawot katu pe tawhu wi nehe. Pezuka a'e pe nehe, i'i wanupe.

¹¹ Zereew tawhu pe har a'e wà, waneruze'egar a'e wà no, weruzar Zezamew ze'eg a'e wà. ¹² Omono kar tuwihaw ze'eg teko wanupe wà. — Ximumaw putar pitài 'ar zanezekwaku pà zanemai'u 'ym pà nehe, i'i wanupe wà. Omono'og teko wà. Umuapyk kar Nawot tuwihaw renaw rehe wà. ¹³ Na'e teko wanenataromo a'e mokoz awa ikatu 'ym ma'e uze'eg wà kury. — Nawot uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e, tuwihawete rehe a'e no, i'i amogwer wanupe wà. A'e rupi weraha Nawot katu pe tawhu wi wà kury. Omomomomor ita tetea'u iapiapi pà wà, izuka pà wà. ¹⁴ Na'e omono kar uze'eg Zezamew pe wà. — Teko uzuka Nawot ita tetea'u pupe iapiapi pà wà, i'i izupe wà.

¹⁵ A'e ze'eg henu mehe na'arewahy uze'eg Zezamew Akaw pe kury. — Umàno Nawot kwez kury. Eho iko kwer uwà tyw ipyhyk pà nezeupe kury. Na'ipurume'eg wer kwaw hehe newe. Erepuner ipyhyk e haw nezeupe kury, i'i izupe.

¹⁶ Imàno awer ikwaw mehe na'arewahy oho Akaw uwà tyw pe kury, ipyhyk pà uzeupe kury.

¹⁷ Na'e uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg imume'u har Eri Xizime pe har pe kury.

18 — Eze'eg eho Akaw Izaew wanuwihawete pe nehe kury. Xamari tawhu pe hekon. Erexak putar Zereew tawhu pe nehe, Nawot iko kwer uwà tyw pe nehe. Oho a'e pe ko hexak pà izar romo wiko pà a'e. 19 Ihe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e heze'eg wer Akaw pe ihe. Emume'u heze'eg eho izupe nehe. — Erezuka awa ne. A'e re erepyhyk iko izuwi ne. A'e rupi amume'u putar ko newe uzeapo ma'e ràm newe kury. — Nawot umàno katu pe a'e. Zawar u'u huwykwer a'e pe wà. U'u putar neruwykwer a'e pe nezewegatete a'e wà nehe no, a'e iteko newe kury, ere izupe nehe, i'i Tupàn Eri pe.

20 Na'e oho Eri Akaw heko haw pe. Eri hexak mehe upuranu Akaw hehe. — Herexak pe ne kury, heàmàtyry'ymar, i'i izupe. Uwazar Eri ize'eg. — Uruexak azeharomoete. Ta'e erezapo iaiw ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo ne kury xe. 21 A'e rupi uze'eg Tupàn iko nezewe newe kury. — Amu'ar kar putar iaiw haw nerehe ihe nehe. Urumumaw putar ihe nehe. Amumaw putar awa neànàm paw ihe wà nehe no, awa ipyahu ma'e ihe wà nehe, awa tua'uhez ma'e ihe wà nehe no. 22 Amumaw Zeromoàw Nemat ta'yr iànàm ihe wà. Amumaw Maaza Ai ta'yr iànàm ihe wà no. Amumaw putar neànàm nezewegatete ihe wà nehe no. Ta'e erezapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe ne xe. Heputupyk wanemiapo kwer. A'e rupi aikwahy ihe, i'i Tupàn iko newe, i'i Eri Akaw pe.

23 Uze'eg wi izupe. — Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umume'u Zezamew pe uzeapo ma'e ràm newe a'e no. — Zawar u'u putar Zezamew hetek-

wer Zereew tawhu pupe a'e wà nehe. ²⁴ Zawar u'u putar iànàm tawhu pe umàno ma'e ràm wanetekwer wà nehe no. Apitaw u'u putar iànàm kaiwer pe umàno ma'e ràm wanetekwer wà nehe no, i'i iko newe, i'i Eri Akaw pe.

²⁵ Akaw uzemono ikatu 'ym ma'e iapo haw pe azeharomoete a'e. Naheta kwaw amo izuwi iaiw wera'u ma'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo Akaw wi a'e wà. Uzapo a'e iaiw ma'e paw ta'e hemireko Zezamew uzapo kar izupe a'e xe.

²⁶ Akaw uzapo ikatu 'ym ma'e purumumarangukar kar wera'u haw a'e. Umuwete katu tupàn a'ua'u wà, Amohe ywy rehe har wazàwe wà. A'e 'ym mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umuhemkar, Amohe waneraha wanereko a'e ywy wi Izaew wanenatar wi a'e wà.

²⁷ Eri ize'eg ire ipytu'u mehe umu'i Akaw ukamir kury. Omomor multe uzewi heityk pà. Umunehew pàn iànàm ma'e ma'e ryruru romo iapo pyr kury. Nu'u kwaw ma'e kury. Uker ma'eryuru rehe. Uzemumikahy kury.

²⁸ Na'e uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e uze'eg imume'u har Eri pe kury.

²⁹ — Aipo erexak Akaw herenataromo uzemumew pawer ne. Uzemumikahy tuwe wemiapo kwer rehe. A'e rupi namono kar kwaw a'e iaiw haw hehe hekuwe mehe ihe nehe. Xo ta'yr hekuwe mehe zo amu'ar kar iaiw paw Akaw iànàm wanehe ihe nehe, i'i izupe.

22

Tupàn ze'eg imume'u har Mikai uze'eg tuwihawete Akaw pe

¹ Izaew a'e wà, Xir a'e wà no, umumaw mokoz kwarahy uzeàmàtyry'y'm 'y'm pà wà kury. ² Na'iruz haw kwarahy mehe Zuzapa Zuta wanuwihawete oho Akaw Izaew wanuwihawete hexak pà, izupe uze'eg pà.

³ Upuranu Akaw uzehe we har tuwihaw wanehe kury. — Mâràzàwe tuwe naxiapo kwaw ma'e Hamot-Zireaz tawhu ipyro wi pà Xir wanuwihawete wi zane. Zaiko a'e tawhu izar romo zane. Pekwaw izar romo zanereko haw, i'i wanupe.

⁴ Na'e upuranu tuwihawete Zuzapa rehe kury. — Aipo ereho putar herupi Hamot pe har iàmàtyry'y'm pà nehe, i'i izupe. Uwazar Zuzapa izupe. — Iàmàtyry'y'm àwàm rehe nehyk mehe azemuàgà'y'm putar ihe nehe no. Zauxiapekwer heremiruze'eg uzemuàgà'y'm putar wà nehe no. Zauxiapekwer kawaru kupe pe har uzemuàgà'y'm putar wà nehe no. ⁵ Iàmàtyry'y'm 'y'm mehe we zapuranu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe nehe, i'i izupe.

⁶ Na'e wenz kar Akaw Tupàn ze'eg imume'u har wà kury. Heta 400 wà. Upuranu wanehe kury. — Aipo ikatu Hamot pe har iàmàtyry'y'm àwàm Tupàn pe, i'i wanupe. Uwazar ize'eg wà. — Ezàmàtyry'y'm eho nehe, ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur putar heityk àwàm newe a'e nehe xe, i'i izupe wà.

⁷ Upuranu Zuzapa wanehe kury. — Aipo naheta kwaw amo ae Tupàn ze'eg imume'u har xe. Aipo nurupuner kwaw amo ae Tupàn ze'eg imume'u har rehe zanepuranu haw rehe Tupàn

Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar ikwaw pà ure nehe, i'i wanupe.

⁸ Uwazar Akaw ize'eg. — Heta pitài a'e. Mikai Inira ta'yr her romo a'e. Naheakatuwawahy kwaw hehe ihe. Ta'e numume'u pixik kwaw ikatu ma'e ihewe uzeapo ma'e ràm a'e xe. Xo iaiw ma'e ihewe uzeapo ma'e ràm zo umume'u a'e, i'i izupe. — Eze'eg zo nezewe ty, i'i Zuzapa izupe.

⁹ Na'e wenz Akaw amo tuwihaw kury. — Eho tarityka'i Mikai piaromo nehe ty. Erur xe nehe ty, i'i izupe.

¹⁰ A'e mokoz tuwihawete a'e wà, umunehew ukamir tuwihawete ma'e a'e wà kury. Wapyk wenaw rehe tawhu myter pe Xamari hukenaw huwake wà. Tupàn ze'eg imume'u har paw umume'u ma'e ikwaw pyr 'ym waiko wane-nataromo wà. ¹¹ Amo Tupàn ze'eg imume'u har Zeneki Kanaan ta'yr her ma'e uzapo ita-per a'e kury, ma'ea'yr i'ak hagaw paw romo a'e kury. Uze'eg Akaw pe. — Nezewe uze'eg Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e iko nowe kury. — Ereàmàtyry'ym putar Xir ko ma'e 'ak kwer hagaw paw pupe ne wà nehe. Ereityk putar paw rupi ne wà nehe, i'i Tupàn nowe, i'i izupe.

¹² Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har paw uze'eg izàwegatete wà. — Eho Hamot kutyr nehe, ta'e ne tuwihawete ne nehe xe, ereityk putar ne nehe xe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur putar heityk àwàm nowe a'e nehe, i'i izupe wà.

¹³ A'e ma'e uzeapo mehe we a'e tuwihaw Mikai ipiaromo oho ma'e kwer wexak Mikai kury. Uze'eg izupe. — Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har paw umume'u ikatu ma'e tuwihawete pe wà.

— Ereityk putar Hamot tawhu nehe, i'i izupe wà. Aze ereze'eg wazàwegatete nehe, ikatu wera'u putar nezewe mehe nehe, i'i izupe.

¹⁴Uze'eg Mikai izupe. — Ko ma'e amume'u putar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e henataromo ihe kury. Xo ize'eg zo amume'u putar nehe, i'i izupe.

¹⁵Na'e uhem Mikai tuwihawete Akaw heko haw pe kury. Upuranu Akaw hehe. — Mikai. Tuwihawete Zuzapa a'e, ihe ihe no, urepuruàmàtyry'ym wer Hamot tawhu pe har wanehe ure. Aze uruàmàtyry'ym ure wà nehe, aipo uruityk putar ure wà nehe, i'i izupe. — Ezàmàtyry'ym ne wà nehe. Ta'e ne tuwihawete ne nehe xe, ereityk putar ne wà nehe xe. Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e umur putar waneityk àwàm newe a'e nehe, i'i izupe.

¹⁶Uze'eg wi Akaw Mikai pe. — Ihewe Tupàn her rupi neze'eg mehe emume'u ze'eg azeharomoete har ihewe nehe. Tuweharupi aze'eg nezewe newe ihe. Màràzàwe tuwe neremume'u kwaw azeharomoete har ihewe, i'i izupe.

¹⁷Uwazar Mikai ize'eg. — Aexak zauxiapekwer Izaew ywytyr rehe uhàuhàz ma'e ihe wà. Nuzawy kwaw àràpuhàràn hawitu ma'e ae wiko ma'e a'e wà. Nezewe i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e. — 'Aw awa nuwereko kwaw uwihaw wà. Tuwe uzewyr weko haw pe uzeàmàtyry'ym pà wà nehe, i'i newe, i'i Mikai Akaw pe.

¹⁸Na'e uze'eg Akaw Zuzapa pe kury. — Amume'u ko awa heko awer kwez newe. — Numume'u pixik kwaw ikatu ma'e ihewe, a'e kwez newe. — Tuweharupi iaiw ma'e umume'u ihewe, a'e kwez newe, i'i izupe.

¹⁹ Uze'eg wi wi Mikai. — Ezeapyaka katu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg rehe kury. Aexak Tupàn wenaw ywak rehe har rehe iapyk mehe ihe. Heko haw pe har paw upu'àm iawyze har rehe wà, iahur rehe wà no. ²⁰ Upuranu wanehe. — Mo hemu'em putar oho Akaw pe Hamot tawhu pe imono kar pà nehe, izuka kar pà a'e pe har wanupe nehe, i'i wanupe. Amo heko haw pe har umume'u amo ma'e wà. Amo ae heko haw pe har umume'u amo ae ma'e wà no. ²¹ Na'e pitài tekwe uzexak kar henataromo kury. — Ihe heremu'em putar Akaw pe nehe, imono kar pà a'e pe nehe, i'i izupe. ²² Na'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upuranu hehe. — Ma'e erezapo putar Akaw imono kar pà izuka kar pà nehe, i'i izupe. Uwazar tekwe ize'eg. — Aha putar Akaw henataromo neze'eg imume'u har paw wamuemu'em kar pà nehe, i'i izupe. — Eho neremu'em pà izupe nehe. Erepuner putar nehe, i'i Tupàn izupe.

²³ Erekwaw Tupàn hemiapo kwer kury. Umuemu'em kar uze'eg imume'u har paw nerenataromo wà. Ta'e uputar iaiw paw newe uzeapo ma'e ràm a'e xe, tuwihawete, i'i Mikai Akaw pe.

²⁴ Na'e Tupàn ze'eg imume'u har Zeneki her ma'e uhem Mikai huwake kury. Ukwar huwa rehe. Upuranu hehe. — Màmàn mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hekwe uhem ihewi newe uze'eg pà a'e, i'i izupe hehe upuranu pà.

²⁵ — Ereixe putar ipupyaikaw iahtkaw pe har pupe nehe, ta'e nezeagaw wer putar nezeàmim pà nehe xe. A'e 'ar mehe erekwaw putar Tupàn

Hekwe newi ihem awer 'ar nehe, i'i Mikai izupe.

²⁶ Na'e uze'eg tuwihawete Akaw amo uzehe we har tuwihaw wanupe kury. — Epyhyk Mikai kury, Amon xe har wanuwihaw pe heraha pà kury, tuwihaw Zoaz pe heraha pà no. ²⁷ — Pemunehew kar zemunehew paw pe nehe. Pemono typy'ak 'y rehe we izupe nehe. Tuwe pemono ipupe te hezewyr mehe nehe, ere wanupe, i'i izupe. ²⁸ Uze'egahy Mikai kury. — Aze ne tuwihawete erezewyr ezuwà zeàmàtyry'ymawhu wi nemàno 'ym pà nehe, a'e mehe Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuiko kwaw hemuze'eg kar har romo a'e, i'i izupe. — Tuwe xe har paw uzekaiw katu heremimume'u kwer rehe nehe, i'i izupe no.

Akaw imàno awer

²⁹ Nezewe mehe Izaew wanuwihawete Akaw a'e, Zuta wanuwihawete Zuzapa a'e no, uzàmàtyry'ym Hamot Zireaz tawhu pe har oho wà. ³⁰ Uze'eg Akaw Zuzapa pe. — Zeàmàtyry'ymawhu huwake zanehem mehe amunehew putar amo ae kamir amo ae teko hexakaw imur pà hezeupe nehe. Ne emunehew tuwihawete kamir nehe, i'i izupe. Nezewe mehe Izaew wanuwihawete oho zeàmàtyry'ymawhu pe amo ae teko hexakaw hereko pà. ³¹ Xir wanuwihawete uze'eg nezewe ³² uzywyramawa wanehe har wanuwihaw wanupe. — Pezuka zo amo zauxiapekwer pe wà nehe. Xo Izaew wanuwihawete zo peàmàtyry'ym nehe, i'i wanupe. ³² A'e rupi tuwihawete Zuzapa hexak mehe wà, — Izaew wanuwihawete a'e, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi oho iàmàtyry'ym pà wà. Uhapukaz Zuzapa

wanupe a'e. ³³ Na'e zauxiapekwer wexak Izaew wanuwihawete romo heko 'ymaw wà. A'e rupi upytu'u iàmàtyry'ym ire wà. ³⁴ Amo zauxiapekwer Xir omomor e u'yw. Ukutuk tuwihawete Akaw a'e, ipuxi'a imimaw ipo'o rupi a'e. Na'e uhapukaz uzywyramawa heruata har pe kury. — Hekutuk kwez a'e wà. Ezewyr zeàmàtyry'ymawhu wi hereraha pà nehe ty, i'i izupe.

³⁵ Uzeàmàtyry'ymahy waiko wà kury. Zauxiapekwer umupu'àm tuwihawete Akaw ipy rehe wà, izywyramawa pupe wà, Xir wanenataromo wà. Huwykwer uhem ikutuk awer wi ywyramawa wy pe har pe. Karuk mehe umàno. ³⁶ Kwarahy heixe mehe amogwer tuwihaw uze'eg zauxiapekwer Izaew wanupe wà kury. — Pitàitàigatu pezewyr peywy pe tawhu peneko haw pe nehe kury, i'i wanupe wà.

³⁷ Nezewe umàno tuwihawete Akaw. Weraha hetekwer Xamari pe itym pà wà. ³⁸ Izywyramawa ytyzuzàmaw Xamari pe har pe heraha mehe zawar uwerewerew huwykwer izuwi wà. Kuzà wyzài uzahak a'e 'y pupe wà, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e ze'eg awer rupi katete wà.

³⁹ Amo umuapyk tuwihawete Akaw hemiapo kwer paw a'e pape Izaew wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. Umume'u hàpuzuhu ipuràg eteahy haw no. Heta tetea'u itaxig marupi her ma'e hehe. Umume'u amogwer hemiapo kwer tawhu wapuràg eteahy haw hehe no. ⁴⁰ Akaw imàno re ta'yr Akazi wiko tuwihawete romo hekuzaromo a'e kury.

Zuzapa wiko Zuta ywy rehe har wanuwihawete romo

⁴¹ Akaw Izaew wanuwihawete romo heko mehe zeirugatu haw kwarahy rehe Zuzapa Az ta'yr wiko Zuta wanuwihawete romo a'e kury. ⁴² Wereko 35 kwarahy tuwihawete romo wiko mehe. Umumaw 25 kwarahy tuwihawete romo Zeruzarez pe wiko pà. Azuma ihy her romo a'e. Xir tazyr romo hekon a'e. ⁴³ Nuzawy kwaw u Az her ma'e a'e. Uzapo Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemimutar tuweharupi. Hemiapo kwer ikatu Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe. ⁴⁴ Xo tupàn a'ua'u wamuwete haw zo nuweityk kar kwaw paw rupi. A'e rupi teko uzuka wiwi ma'ea'yr a'e pe wà, yhyk hapu pà tuweharupi a'e pe wà no. ⁴⁵ Zuzapa nuzàmàtyry'ym kwaw Izaew wanuwihawete.

⁴⁶ Amogwer Zuzapa hemiapo kwer paw, ikàgaw no, wàmàtyry'ymar waneityk awer paw no, amo umume'u pape Zuta wanuwihawete wanemiapo kwer her ma'e rehe. ⁴⁷ Umumaw kuzà wyzài paw wà. Umumaw kuzà wyzài tupàn a'ua'u wamuwete haw pe uma'ereko ma'e paw wà no. Ta'e tu Az her ma'e numumaw kwaw wikuwe mehe a'e wà xe.

⁴⁸ Ywy Enom her ma'e pe naheta kwaw tuwihawete. Zuta wanuwihawete umuigo kar amo awa Enom wanuwihaw romo a'e.

⁴⁹ Tuwihawete Zuzapa uzapo kar kanu uhua'u ma'e a'e wà. Iporomono kar wer a'e kanuhu rehe Opir ywy rehe itazu or herur kar pà wanupe wà. Upen zepe kanuhu Eziom-Zemer pe wà. Nuhem pixik kwaw yryhu pe wà. ⁵⁰ Na'e Akazi Akaw ta'yr umume'u ukanuhu heruata har Zuzapa pe wà.

— Oho putar neremiruze'eg wanupi wà nehe, i'i izupe. Nuputar kwaw Zuzapa a'e awa wà.

⁵¹ Umàno Zuzapa. Utyim hetekwer tawhu Tawi heko awer pe wà. Ta'yr Zeoràw wiko tuwihawete romo hekuzaromo kury.

Akazi wiko Zuta wanuwihawete romo

⁵² Zuzapa Zuta wanuwihawete romo heko mehe 17 haw kwarahy rehe Akazi Akaw ta'yr wiko Izaew wanuwihawete romo kury. Umumaw mokoz kwarahy Xamari pe tuwihawete romo wiko pà. ⁵³ Uzapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo. Nuzawy kwaw u Akaw a'e, iaiw ma'e iapo mehe a'e. Nuzawy kwaw uhy Zezamew no, iaiw ma'e iapo mehe no. Nuzawy kwaw tuwihawete Zeromoàw no, iaiw ma'e iapo mehe no. Zeromoàw uzapo kar ikatu 'ym ma'e Izaew wanupe a'e. Akazi umuwete katu tupàn Ma'aw her ma'e. Nuzawy kwaw u a'e, Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e Izaew wazar imuikwahy kar pà a'e.

Tupàn ze'eg
Bible without Deuterocanon in Guajajára
(BR:gub:Guajajára)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Guajajára

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Guajajára [gub], Brazil

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9788531109713

The Bible without Deuterocanon

in Guajajára

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-03-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0aad8539-54cc-5543-91cd-25f61502645a